

currículum i orientacions educació infantil

primer cicle

**currículum
i orientacions
educació
infantil
primer cicle**

© **Generalitat de Catalunya**
Departament d'Ensenyament

Edició: **Servei de Comunicació i Publicacions**

Elaboració: **Servei d'Ordenació Curricular d'Educació Infantil i Primària**

1a edició: **juliol de 2012**

Dipòsit legal: **B-24.167-2012**

Índex

Consideracions generals sobre el primer cicle d'educació infantil	5
Introducció	5
Orientacions sobre la tasca educativa en el primer cicle d'educació infantil	7
La llar d'infants: una institució amb identitat pròpia	7
Funcions de la llar d'infants	7
La llar d'infants: context educatiu i de desenvolupament per als infants	7
La llar d'infants al servei de les famílies	8
La llar d'infants: suport als pares com a educadors	8
La llar d'infants: xarxa de relacions	9
Característiques de les relacions que fan créixer	9
Les relacions entre els infants	9
Les relacions entre els infants i els adults	10
La relació dels infants amb l'entorn, amb el saber	11
Les relacions entre els membres de l'equip	11
Les relacions entre les persones educadores i les famílies	12
Condicions que afavoreixen la relació	12
Comunicació i informació entre la llar d'infants i la família	13
Recursos que afavoreixen la comunicació	13
Canals d'informació, col·laboració i participació llar d'infants-famílies	14
El tractament de la informació	15
Les persones educadores	17
Característiques humanes i professionals	17
Fer d'educador	18
El treball en equip	22
L'observació i la documentació pedagògica	23
L'observació	23
La documentació pedagògica	24
L'organització de la llar d'infants	26
La vida quotidiana i els moments de cura	26
Entrades i sortides	27
La higiene personal	27
L'alimentació	29
El descans	31
La incorporació a la llar d'infants	32
La planificació de l'acollida	33
El ritme d'incorporació dels infants	34
Els primers contactes amb les famílies	35
L'acollida de cada infant i la seva família	35
L'espai classe, els objectes i les joguines que hi troben	36
L'atenció individualitzada	36
Les activitats que s'hi proposen	37
El temps per observar	37
L'activitat de l'infant	38
Característiques de l'activitat de l'infant	38
El joc	40
Les propostes lúdiques	41

Espais i materials	43
Espais d'activitat i de joc	45
Els materials	46
El desplegament curricular en el primer cicle d'educació infantil	49
El desenvolupament de les capacitats en el currículum	49
Els objectius de cicle	50
Les àrees	51
Àrea de descoberta d'un mateix i dels altres	52
Àrea de descoberta de l'entorn	54
Àrea de comunicació i llenguatges	58
El projecte educatiu	60
Components del projecte educatiu	61
Elements de reflexió per a l'elaboració del projecte educatiu	61
La programació de curs	62
Els components de la programació de curs	62
Què cal tenir en compte a l'hora de concretar la programació de curs	62
Les unitats didàctiques	63
Què cal tenir en compte a l'hora de fer les unitats didàctiques	64
Què podem programar a la llar d'infants	65
Característiques que han de tenir les unitats didàctiques	66
Components de les unitats didàctiques	66
Annex	70
Decret 101/2010	70

Consideracions generals sobre el primer cicle d'educació infantil

INTRODUCCIÓ

L'ordenació curricular del primer cicle d'educació infantil s'estableix en el Decret 101/2010 i indica que la finalitat de l'educació infantil és contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants en col·laboració amb les seves famílies, proporcionant-los un clima i entorn de confiança on se sentin acollits i amb expectatives d'aprenentatge.

L'**educació infantil** és una etapa educativa configurada per dos cicles: el primer cicle (llar d'infants), on s'acull els infants de 0 a 3 anys, i el segon cicle (parvulari) amb infants de 3 a 6 anys. Ambdós cicles estan estretament vinculats, i s'ha de procurar que mantinguin una relació de coherència i continuïtat, proporcionant als infants contextos educatius que amplïïn, diversifiquin, complementin i, si cal, compensin les experiències viscudes en el context familiar.

La proposta curricular al llarg de tota l'educació bàsica posa l'accent en l'adquisició de les capacitats i les competències necessàries per entendre el món i esdevenir persones capaces d'intervenir activament i crítica en la societat plural, diversa i en canvi continu en què vivim. Atenent els requisits competencials i les característiques evolutives dels infants fins a sis anys, es considera que, a l'educació infantil, no es pot demanar ni esperar que els infants desenvolupin les competències bàsiques, ja que per fer-ho els falten elements d'autonomia.

En aquesta etapa es parla de desenvolupar capacitats. Les capacitats són les habilitats o aptituds que fan possible la realització de tasques, exercicis, activitats. Les capacitats són les que finalment han de permetre que els infants siguin competents quan la seva maduresa ho permeti.

Adquirir una bona base en aquestes capacitats assegurarà que, més endavant, els infants adquireixin les competències bàsiques per a la vida en el món d'avui.

Al llarg de l'etapa d'educació infantil, doncs, caldrà desenvolupar unes capacitats motrius, cognitives, emocionals o d'equilibri personal, relacionals i d'inserció i actuació social, amb l'objectiu d'educar per viure i convida en el nostre món actual.

Aquest document pretén posar a l'abast del personal educador del **primer cicle d'educació infantil** elements que facilitin la seva tasca, donant-li idees per a la reflexió, exemples i pautes d'actuació coherents amb la normativa vigent per tal de millorar l'educació dels infants.

La vida quotidiana ha de constituir l'eix vertebrador de l'activitat a la llar d'infants. Podem fer que una activitat, com l'estona de berenar o el repòs, esdevingui educativa i aporti la possibilitat a l'infant d'adquirir noves destreses i capacitats o no, tot depenent de l'actitud de les persones educadores, de com hagin planificat aquelles estones, de quin marge d'autonomia hagin atorgat a l'infant...

L'equip educatiu ha d'elaborar o adaptar el projecte educatiu. En el projecte educatiu cal concretar els principis que han de guiar la tasca educativa, la manera d'entendre l'infant i l'educació, les decisions i maneres de fer que guiaran el procés educatiu.

Un dels aspectes del projecte educatiu que ha de fixar l'equip educatiu es refereix a la **concreció per al desenvolupament del currículum**, és a dir, de quina manera, cada llar d'infants organitzarà el currículum prescriptiu establert per al cicle, que consta a l'*annex del Decret 101/2010, de 3 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle d'educació infantil*, com s'assegurarà que s'ajuda els infants a desenvolupar les capacitats que guien l'etapa o a assolir els objectius de cicle tot treballant els continguts establerts.

En aquest document es donen orientacions per a l'elaboració del projecte educatiu i també per establir, amb la màxima eficàcia i coherència, la concreció per al desenvolupament del currículum. En aquest sentit, es proposa la realització d'una programació de curs que contingui, enumerats, els diferents projectes, les unitats didàctiques, les propostes..., que es volen treballar, tot indicant quina disposició temporal tenen al llarg del curs, quines capacitats ajudaran a desenvolupar i quins objectius de cicle contribuiran a assolir.

També es pretén la realització de les unitats didàctiques amb la finalitat que l'equip educatiu creï uns documents que propiciïn la reflexió sobre la tasca educativa, sobre la conveniència de determinades actuacions, que facilitin la feina i les maneres de fer del centre a les persones educadores de nova incorporació.

A la part final d'aquesta publicació, com a annex, s'inclou el text complet del Decret 101/2010 que conté els documents Fitxa de dades bàsiques i Resum d'escolarització, que han de formar part de l'arxiu personal de l'infant.

La versió normalitzada d'aquests dos formularis es pot trobar a l'apartat "Documents d'organització i funcionament" del Portal de centre, a la intranet del Departament d'Ensenyament:

- [Fitxa de dades bàsiques per al primer cicle d'educació infantil](#)
- [Resum d'escolarització del primer cicle d'educació infantil](#)

Orientacions sobre la tasca educativa en el primer cicle d'educació infantil

LA LLAR D'INFANTS: UNA INSTITUCIÓ AMB IDENTITAT PRÒPIA

L'educació infantil és una etapa amb personalitat pròpia que promou que l'atenció dels infants s'ha de regir per criteris estrictament educatius i no assistencials o preventius.

Es defineix com a etapa no obligatòria ja que es considera que les capacitats que han de desenvolupar els nens i les nenes de 0 a 6 anys, es poden assolir tant en l'escola com en la família, en la mesura que els infants aprenen coses relacionades amb la cultura del seu entorn quan aquest entorn té cura del seu desenvolupament. Per això, l'assistència a l'escola és voluntària.

La llar d'infants o escola bressol és la institució que correspon al primer cicle de l'etapa d'educació infantil i acull nens i nenes de 0 a 3 anys. Respon tant al dret dels infants a freqüentar contextos educatius que amplii i diversifiquin les experiències viscudes en el context familiar, com a les diferents necessitats educatives i materials de les famílies.

FUNCIONS DE LA LLAR D'INFANTS

La llar d'infants respon a la triple funció d'oferir:

- Un context educatiu i de desenvolupament per als infants.
- Un servei per a les famílies que consideren que és important per al desenvolupament del seu infant o bé que no poden ocupar-se dels fills i filles part del dia perquè el pare i la mare treballen.
- Un suport per als pares i mares en l'educació dels fills.

La llar d'infants: context educatiu i de desenvolupament per als infants

Els infants en néixer són plenament competents i capaços per establir les relacions que els han de permetre desenvolupar les capacitats pròpies de l'espècie humana, però a la vegada també són extremadament vulnerables. Per créixer i desenvolupar-se necessiten que al seu voltant hi hagi adults que interpretin i responguin adequadament a les seves necessitats. A poc a poc, la seva dependència va minvant pel que fa a la seva supervivència, però segueixen necessitant que algú els acompanyi en la descoberta del seu entorn i en el procés vers una progressiva autonomia.

La interacció amb els adults i amb altres infants els introdueix en l'univers social i cultural de l'època i a la vegada actua com una bastida en la qual l'infant troba el suport necessari per poder construir-se. Així, els nens i les nenes aprenen i es desenvolupen al costat d'adults i altres infants amb qui fan coses, els ensenyen a fer coses i els encoratgen a fer-les tots sols.

És a partir de la relació amb els altres i amb el món dels objectes que els infants es familiaritzen amb multitud de signes, símbols, costums, instruments i valors que a poc a poc van fent seus i que els inscriuen en una època i en una comunitat cultural determinada.

La família és qui, en primer lloc, té cura de la satisfacció de les necessitats de l'infant i aporta les condicions necessàries per al seu desenvolupament. Pares i fills comparteixen des del primer moment si-

tuacions i experiències de gran significativitat que esdevenen vitals per als menuts des del punt de vista evolutiu.

La llar d'infants ha de facilitar el desenvolupament integral dels nens i les nenes.

Ara bé, si, per a la majoria dels infants, la família és un autèntic context de desenvolupament, es tracta que la llar d'infants també ho sigui oferint als infants un entorn ric en relacions, oportunitats i reptes, que doni resposta a les seves necessitats i amplii i diversifiqui les experiències viscudes en el seu context familiar. Així doncs, l'objectiu principal de la llar d'infants és facilitar el desenvolupament integral dels nens i les nenes, procurant que tinguin suficients oportunitats per a desenvolupar al més àmpliament possible les seves capacitats i col·laborar en la seva educació, donant-li a conèixer, ni que sigui

de forma molt incipient, alguns dels instruments i produccions culturals, normes, costums i valors de la societat en què viuen.

Ja que tant la família com l'escola són contextos de desenvolupament privilegiats per als infants, és molt important que aquests puguin percebre una certa continuïtat entre les coses que aprenen en un i altre context. Per això, la tasca dels educadors no té sentit al marge de la família. És imprescindible que pares i educadors coneguin i valorin les activitats en què els infants s'impliquen i participen a casa i a l'escola bressol.

La llar d'infants al servei de les famílies

Cada vegada són més les famílies que sol·liciten els serveis de la llar d'infants, bé perquè consideren que és bo per al desenvolupament del fill, o bé perquè no poden fer-se càrrec de l'educació i cura del menut durant part del dia, ja que el pare i la mare treballen.

En l'actualitat ningú no posa en dubte que el desenvolupament infantil és fruit tant del bagatge genètic com de les aportacions de l'entorn. Per això, molts pares i mares desitgen que els seus fills gaudeixin des de ben aviat dels avantatges que els ofereix freqüentar una llar d'infants i valoren molt positivament que tinguin l'oportunitat de jugar i relacionar-se amb altres infants, de gaudir d'espais i materials especialment pensats i organitzats per facilitar l'activitat i les relacions i de participar en activitats i propostes educatives d'ensenyament i aprenentatge que afavoreixen el seu desenvolupament.

La llar d'infants: suport als pares com a educadors

La llar d'infants esdevé fonamental a l'hora d'oferir suport als pares i mares en la seva tasca com a primers educadors, ja que molts d'ells no han tingut cap experiència prèvia en la cura i educació dels infants ni disposen del suport que tradicionalment ofería la família extensa.

Això no vol dir que es tracti d'alliçonar les famílies dient-los el que està bé i el que està malament en relació amb els fills, sinó de posar al seu abast informació sobre el desenvolupament infantil, d'afavorir la relació i l'intercanvi entre els pares, de conèixer i valorar la seva tasca educativa i donar a conèixer la tasca de la llar d'infants. Es tracta, en definitiva, d'establir un pont de confiança entre pares i educadors que permeti a uns i altres ser veritables interlocutors, i poder compartir expectatives i projectes sobre l'educació del seu fill (acords sobre com i quan iniciar el control d'esfínters, o bé sobre quan introduir l'ús de la cullera o fer que es vesteixi sol...).

Es tracta de promoure el sentiment de competència educativa dels pares i les mares, cosa que només és possible si entre pares i educadors hi ha un tracte basat en la cordialitat i el respecte mutu, que es manifesta mitjançant la valoració i el respecte per la manera d'educar els fills de cada família.

LA LLAR D'INFANTS: XARXA DE RELACIONS

La llar d'infants no només està formada per nens i nenes, educadors i educadores, sinó que les famílies hi tenen també un paper fonamental, ja que, com s'ha esmentat, el benestar d'uns està directament relacionat amb el benestar dels altres i tots en són alhora subjectes i protagonistes.

En definir la llar d'infants com una xarxa de relacions es vol emfasitzar la importància que tenen per al desenvolupament dels infants, no només les interaccions i els intercanvis que aquests mantenen entre ells i amb les persones educadores, sinó també les que es produeixen entre els altres subjectes, ja que de la seva bona entesa depèn el clima de confiança i complicitat necessari per fer possible la tasca que el centre té encomanada: un desenvolupament ple, equilibrat i harmònic de les àmplies competències dels infants.

La llar d'infants ha de dotar-se de l'organització, la metodologia, les estratègies i els procediments necessaris per afavorir les relacions entre els seus protagonistes: infants, mestres i famílies, ha de ser oberta i participativa, ha de convidar al diàleg i a la familiaritat, per tal que tothom tingui la possibilitat d'implicar-se i d'expressar-se lliurement, tot vetllant perquè els nens i les nenes puguin gaudir de relacions estables que els aportin la seguretat necessària per a poder interactuar amb l'entorn.

Cal establir l'organització necessària per afavorir les relacions entre els diferents membres de la comunitat educativa.

Característiques de les relacions que fan créixer

L'infant és un ésser social. Per créixer i desenvolupar-se necessita relacionar-se amb altres persones. L'estabilitat en les relacions, la regularitat en el tracte i el respecte per les diferents formes de fer i de ser de cadascú són algunes de les característiques que fan que les interaccions entre infants i adults tinguin efectes positius tant per al seu creixement personal com per al desenvolupament de les capacitats dels infants.

Els infants per ser actius necessiten sentir-se segurs, és a dir, han de confiar que hi haurà qui vetllarà i donarà resposta a les seves necessitats (físiques i emocionals) quan calgui. Han de tenir la possibilitat d'establir lligams afectius amb la persona o persones que se n'ocupen, han d'haver viscut l'experiència que, quan estan cansats, tenen gana o son, estan tristos o enfadats..., hi ha qui sap com tenir-ne cura, adaptant la resposta a la particular forma de ser de cada infant. Per això, cal garantir un tracte individualitzat, que respecti la manera de ser i de fer de cada infant, així com la màxima estabilitat i regularitat en les relacions que mantenen tant amb les persones educadores com amb el grup d'iguals, ja que tots ells esdevenen punts de referència que els aporten seguretat i confiança.

Les relacions entre els infants

Tradicionalment s'ha considerat la interacció infant-adult com la més decisiva tant pel que fa als aprenentatges, com pel que fa al desenvolupament cognitiu i social dels infants. No obstant això, i sense menysprear la importància de la interacció entre adults i infants, en l'actualitat es disposa de sufi-

cients experiències que demostren que la interacció entre els infants juga un paper fonamental en el desenvolupament de competències cognitives, socials i afectives, atesa la major proximitat existent entre els seus sistemes interpretatius.

Les interaccions que tenen lloc entre els infants, ja sigui dins del grup d'iguals o bé amb els nens i les nenes més grans o més petits, generen una gran riquesa de situacions: tenen la possibilitat d'observar, imitar i reproduir l'activitat dels altres infants, d'ajudar o ser ajudats, de col·laborar, compartir situacions i construir coneixements conjuntament. No obstant això, el desenvolupament no és només resultat de les noves conductes que l'infant va aprenent mitjançant procediments de còpia o imitació del que succeeix al seu voltant, sinó d'un procés de construcció específic derivat de la mateixa activitat.

L'ajut que un infant ofereix a un altre per resoldre una determinada situació o tasca, ja sigui actuant com a model o bé aportant les seves destreses, idees o punts de vista, li està subministrant procediments que li permetran construir o consolidar aprenentatges i, per tant, desenvolupar capacitats. Finalment, però, el procés de construcció sempre és personal, únic i intransferible.

Així mateix, la interacció entre iguals té una gran incidència en els processos de socialització, en l'adquisició de competències i destreses socials, en la mesura que han d'aprendre normes i posar límits a la pròpia actuació, modular i ajustar el propi comportament al dels altres infants, acceptar altres punts de vista i relativitzar el propi, posar-se d'acord i trobar solucions als conflictes que, de tant en tant, comporta tota interacció.

Tanmateix, l'element decisiu no és la quantitat d'interaccions sinó la seva naturalesa. Així, les situacions en què els nens i les nenes tenen l'oportunitat de confrontar punts de vista, repartir rols i acordar responsabilitats, com sovint es pot observar, per exemple, en el joc simbòlic o en la cooperació que s'estableix per aconseguir una determinada fita, repercuteixen favorablement en la construcció de coneixements.

Les relacions entre els infants i els adults

El desenvolupament infantil és fruit de la interacció entre el bagatge genètic i l'estimulació social i personal que rep cada infant. Els infants creixen i es desenvolupen perquè al seu voltant hi ha persones que interpreten per ells la realitat que els envolta i la recreen a la seva mida, per tal que aprenguin l'ús d'instruments socials i culturals que els capacitin per actuar i, en conseqüència, construir coneixement.

Dues de les característiques imprescindibles en la relació entre l'educador i els infants és la coherència en el tracte i la previsibilitat en la manera com atén les seves necessitats, com els agafa, com hi parla, la seqüència d'accions que es duen a terme en una determinada situació, com per exemple els jocs de falda o els moments de cura.

En les interaccions amb els infants, la persona educadora ha d'ajustar les seves conductes, accions, actuacions amb les dels petits, per tal de crear patrons d'activitat o de relació estables en les quals els infants puguin reconèixer la pertinència de la seva intervenció en relació amb la de l'adult.

Els infants requereixen relacions el més individualitzades possible, en les quals, infant i adult puguin compartir l'atenció sobre una mateixa proposta. Algunes de les situacions quotidianes com l'alimentació, el canvi de bolquers, posar i treure roba, rentar mans, acompanyar-los a dormir, etc. poden esdeve-

nir moments d'atenció compartida, de relació íntima i singularitzada. Durant aquestes estones la persona educadora ha d'aprofitar la relació que manté amb cada infant i donar-se el temps necessari per crear complicitats, establir petites col·laboracions, acollir i promoure la seva iniciativa en l'acció...

L'activitat en petit grup permet tant el contacte entre els infants com l'ajuda i el tracte individualitzat per part de la persona educadora, que té la possibilitat d'observar cada infant i oferir a cadascú l'ajuda que requereix. A vegades aquesta ajuda es pot manifestar mitjançant una mirada, o potser una paraula de suport...

La persona educadora ha de ser sensible no només respecte a les habilitats i destreses de cada petit, sinó també al seu estat emocional i a un conjunt de factors relacionals. Ha d'estar atent a les necessitats individuals dels infants, detectar els petits signes de cansament, avorriment, set, gana... Ha de tractar la irritabilitat i el plor com a formes naturals d'expressió del seu malestar i intentar donar la resposta més adequada en cada situació, per tal de crear un clima en el qual els infants trobin una base segura de confiança, aprovació i suport. És aquesta base de seguretat i confiança la que els permetrà desplegar la seva activitat i, a la vegada que el tracte i les actituds dels adults demostrin una total confiança en ells i les seves possibilitats, incidirà en la construcció d'un autoconcepte positiu i ajustat de si mateixos.

La relació dels infants amb l'entorn, amb el saber

Els infants són curiosos per naturalesa, des de ben aviat inicien l'exploració del seu entorn, a partir dels objectes que troben a prop seu i de les reaccions que, sovint involuntàriament, provoquen en els adults que estan al seu voltant. Senten gran curiositat per totes les coses i exploren tot allò que els cau a les mans.

A mesura que el seu sistema neurològic madura i es desenvolupen les seves habilitats motores, l'afany explorador s'estén i descobreix que el món és més gran i inabastable del que fins aquell moment podien veure. Quan són capaços d'aguantar-se drets i caminar, les coses prenen una altra perspectiva. S'enfilen per tot arreu, ho toquen tot, s'interessen per les relacions entre els objectes: apilen, arregleren, treuen i posen, omplen, buiden...

Moguts per la seva gran curiositat, i a partir de la seva acció i de la interacció amb l'entorn social i cultural que els envolta, els infants construeixen interpretacions sobre la realitat que perceben, es fan preguntes, busquen respostes..., com faria qualsevol científic. Promoure situacions en què els infants puguin confrontar els propis punts de vista amb els dels altres, independentment de la correcció de cadascun, farà entrar en conflicte els seus coneixements i estimularà la recerca de noves hipòtesis.

La relació dels infants amb el saber dependrà de com es tracti, des de l'inici, la seva curiositat, les seves ganes d'explorar, de descobrir atributs i relacions, de saber..., és a dir, dependrà de com es tracti el coneixement: com quelcom fix i immutable, com uns fets que cal transmetre als infants o bé oferint-los la possibilitat de produir construccions alternatives abans de trobar-se amb unes construccions científicament acceptades.

Les relacions entre els membres de l'equip

L'equip és l'encarregat de vetllar per la bona marxa de la llar i qui planifica i organitza l'ambient educatiu, facilitant i promovent vincles i relacions entre adults i infants i entre aquests i l'entorn. No obstant

això, si entre els membres de l'equip no hi ha una relació cordial, basada en el respecte i la confiança difícilment serà possible aplicar aquests criteris a les relacions amb els infants i les famílies.

Tant les relacions que mantenen entre si el personal educador, com les que manté cada educador amb cadascuna de les famílies o les que manté el centre amb el conjunt de famílies esdevenen un model per als infants. No es pot pretendre que els infants incorporin conductes de cooperació i col·laboració si aquests valors no estan presents en el tracte diari entre les persones educadores, ni amb les famílies. Quan es descriu la llar d'infants com una xarxa de relacions en què el benestar d'uns condiona el benestar dels altres, precisament es fa referència a la interdependència que regula les relacions entre els seus protagonistes, infants, famílies i personal educador.

Les relacions entre les persones educadores i les famílies

Els infants ja en néixer es relacionen amb el seu entorn; inicialment la família: pares, avis, germans, cosins i altres familiars, componen el seu univers de relacions. Els intercanvis i les interrelacions que tenen lloc en l'àmbit familiar, quan aporten nova informació i promouen la iniciativa dels infants, afavoreixen i promouen el desenvolupament de les seves capacitats.

Però, no hi ha dues famílies iguals, cada casa és un món i les concepcions i pràctiques educatives de cada família són tan diferents que les coses que aprenen els infants a casa, generalment són molt diverses. Això fa que cadascun de nosaltres sigui diferent, tant pel que fa a les experiències viscudes, com a la forma de ser i de comportar-nos.

És per això que la família és la major font de diversitat, ja que aporta als infants tot allò que els configura com a membres de l'espècie humana, però a la vegada també els fa únics i irrepetibles.

Per a alguns infants, l'escola bressol ben aviat constitueix també un entorn en el qual inicien relacions i descobertes: la persona educadora, els altres nens i nenes, diversos adults... En un mateix grup poden conviure infants amb experiències educatives molt diferents. Aquesta heterogeneïtat requereix una individualització de l'acció educativa que només pot abordar-se a partir del coneixement del context familiar de cada infant, coneixement que requereix una estreta col·laboració entre pares i educadors, i cal tenir en compte que difícilment es poden coordinar i col·laborar ambdós contextos al marge del coneixement mutu.

Així doncs, la finalitat de les relacions entre pares i educadors és conèixer i valorar les coses que fan i en què participen els nens i les nenes a casa i a la llar d'infants, intercanviar opinions i punts de vista i establir acords i projectes conjunts en relació amb l'educació dels seus fills i/o filles.

Condicions que afavoreixen la relació

Per aconseguir la col·laboració necessària entre famílies i escola cal vetllar perquè les relacions que es mantenen estiguin basades en **la cordialitat, el respecte i la confiança mútua**.

La relació amb les famílies no s'ha de basar necessàriament en l'amistat, sinó en la **cordialitat**, la professionalitat i la responsabilitat compartida per pares i educadors d'oferir als infants un context educatiu i de desenvolupament.

La funció de la llar no és la de suplència de la família, ni la de la persona educadora la de "fer de mare o de pare" per delegació o substitució. Clarificar funcions i rols de cadascú, posant de manifest les

diferències entre fer de pares i fer d'educadors, tot reconeixent la tasca educativa que duen a terme tant la família com l'escola.

És necessari **respectar** i acollir els diferents valors familiars, conèixer i acceptar les diverses pràctiques educatives, no per limitar-se a aquestes pràctiques sinó per, a partir del que és conegut i familiar per a l'infant, ampliar les seves experiències incorporant nous aspectes i vivències.

Per afavorir la **confiança mútua** les persones educadores haurien de tenir cura de:

- no jutjar les famílies;
- no donar consells a les famílies, i sí plantejar interrogants;
- fer-los sentir pares i mares competents;
- no donar respostes sinó generar preguntes.

COMUNICACIÓ I INFORMACIÓ ENTRE LA LLAR D'INFANTS I LA FAMÍLIA

És imprescindible que famílies i personal educador coneguin i valorin les activitats en què l'infant s'implica i participa a casa i a la llar d'infants, ja que la col·laboració en aquesta tasca revertirà positivament en el desenvolupament dels infants.

La comunicació escola-família permet conèixer les expectatives dels pares respecte al fill o filla i a la vegada aporta informació sobre l'infant i el seu entorn familiar. És també una de les millors eines per al tractament de la diversitat, ja que, com s'ha esmentat, els aprenentatges i les experiències familiars dels infants d'aquestes edats són diversos, i el coneixement de la seva vida quotidiana i de la cultura del seu context familiar permet ajustar i dotar de sentit i significat les propostes que se'ls fan des de la llar d'infants i, a la vegada, permet oferir una certa continuïtat entre els seus dos principals contextos de vida, família i escola.

Famílies i personal educador han de conèixer com es desenvolupa la vida quotidiana de l'infant a casa i a l'escola bressol.

Recursos que afavoreixen la comunicació

Els primers contactes acostumen a determinar el camí que seguirà una relació. El primer contacte del pare o la mare amb qui els atén quan van a demanar informació o a sol·licitar plaça per al fill/a, no és tan banal com sembla. Cal tenir cura de l'espai on es reben les famílies, procurant que sigui acollidor, alegre, familiar...; cal planificar minuciosament els dies de portes obertes i l'atenció a totes les persones que poden estar interessades en els serveis que la llar d'infants ofereix, preveient com fer accessible a tothom la informació que es vol transmetre o aquella en què puguin estar interessades les famílies, com per exemple: com accedir a una plaça, quina documentació cal per formalitzar la sol·licitud, quin és el període de sol·licituds, les hores d'atenció..., o, potser, els trets fonamentals del projecte educatiu.

La presa de contacte inicial entre pares i educadors, abans de la incorporació del fill/a a la llar d'infants, és un bon recurs perquè les famílies puguin fer-se una idea més concreta sobre el centre i puguin començar a preparar-se mentalment per a la separació que inevitablement suposa el fet que el fill/a hi assisteixi.

Una **trobada abans de l'estiu** amb els pares i mares de nova incorporació servirà per presentar el projecte educatiu i l'organització del centre, els espais i l'equipament, les persones que componen l'equip i les que s'ocuparan de cada grup d'infants; també serà una magnífica ocasió per explicar amb detall els motius pels quals s'ha decidit una determinada organització pel que fa al ritme d'incorporacions dels infants durant el període d'adaptació o acollida.

Les **entrevistes amb cada família**, durant el mes de setembre, abans de la incorporació de l'infant a l'escola bressol són de gran utilitat per iniciar amb cordialitat la relació, escoltant les expectatives i preguntes dels pares i mares sobre la llar, el que volen donar a conèixer sobre el fill/a, i també per planificar i preveure conjuntament la seva incorporació al centre.

Al llarg del curs, els **contactes diaris** durant les entrades i sortides són una bona ocasió perquè la persona educadora s'interessi pel que fa l'infant a casa, així com per posar al corrent a les famílies de totes les experiències que té a la llar d'infants. Així mateix, permeten copsar si hi ha alguna qüestió que requereix una conversa més llarga i buscar el moment adient per parlar-ne amb tranquil·litat.

Les **trobades periòdiques** amb les famílies d'un mateix grup classe són una bona ocasió per informar dels progressos dels infants, apuntar i compartir intencions educatives i debatre conjuntament algun tema d'interès general. Dur a terme un sondeig previ entre els pares i les mares sobre els temes que els preocupen, els generen dubtes o interès, garanteix que la temàtica proposada coincidirà amb els interessos de la majoria.

Canals d'informació, col·laboració i participació llar d'infants-famílies

Les relacions amb les famílies han d'estar definides en el marc del projecte educatiu, en el qual es preveuran canals d'informació, col·laboració i participació que siguin fluides i bidireccionals, mitjançant els quals pares i educadors coordinin esforços i vetllin per la qualitat de l'atenció i l'educació que reben els infants.

Els **canals d'informació** han de ser una font de retroacció (*feedback*) permanent entre la família i el centre, per tal que la participació dels infants en un i altre context repercuteixi positivament en el seu desenvolupament.

Aquests canals han de permetre conèixer i contrastar les expectatives i els punts de vista de les famílies i els de l'escola, en relació amb l'educació dels infants. Han de facilitar el diàleg entre pares/ma-

res i educadors, afavorint que la informació circuli tant de casa a l'escola, com de l'escola a casa. Si aquests canals només es fan servir per tal que la llar faci arribar a les famílies les informacions que li interessin, es perd l'oportunitat de contrastar punts de vista i l'objectiu es desvirtua.

Els **canals de col·laboració** poden basar-se en la contribució de les famílies en determinades tasques de la llar d'infants. Habitualment es tracta de cooperació en activitats en les quals el personal educador i les famílies aporten els seus coneixements i les seves experiències a l'activitat quotidiana de la llar: muntatge d'activitats per als infants o per a la resta de pares; confecció o restauració de material; col·laboracions i ajudes en sortides, festes, celebracions, tallers...

Els centres han de vetllar per establir canals d'informació, de col·laboració i de participació amb les famílies.

Els **canals de participació**. Els canals de comunicació sense els de participació són insuficients. Participar significa “ser part”, i només participant, els pares i les mares podran “ser” i “sentir-se part” de l'escola.

La llar d'infants ha d'esdevenir un fòrum de diàleg i participació democràtica, dotant-se d'estructures en les quals pares i educadors puguin explicitar les seves postures i les seves finalitats, intercanviar punts de vista, compartir... En definitiva, estar a l'escolta de la cultura i valors de l'altre, reconeixent-lo com a interlocutor.

Les formes en què es concretin els canals de participació a cada centre poden ser molt diverses. Pares/mares i persones educadores hauran de tenir la possibilitat de comentar i debatre, de col·laborar i cooperar, en definitiva, de participar colze a colze en la vida col·lectiva del centre, per tal de discutir i compartir el projecte educatiu del centre i vetllar per la seva qualitat educativa.

Habitualment s'articulen entorn de:

- Participació en el **consell escolar** com a representants de les famílies pel que fa a la presa de decisions o aprovació de propostes que afecten tota la comunitat.
- **Reunions d'àmbit general**, relacionades amb el projecte educatiu i/o la gestió del centre, les normes que el regeixen, l'organització d'activitats o la consecució de millores per a la llar i per a la qualitat de l'educació.
- **AMPA**, o entitat que agrupa els pares i mares de l'escola.

El tractament de la informació

La informació compartida

Per oferir una bona acollida a les criatures que s'incorporen a la llar d'infants es necessita certa informació sobre costums, preferències, ritmes..., però no són moltes les dades realment imprescindibles. Diversos recursos estructurin i canalitzen la informació que circula entre l'escola i les famílies.

La primera entrevista amb les famílies és una bona ocasió per posar les primeres pedres del pont de confiança que caldrà anar construint dia a dia. També és un bon moment per conèixer algunes dades molt bàsiques sobre l'infant (hàbits i preferències pel que fa a alimentació i repòs, jocs i joguines preferits, nom de les persones amb qui conviu...), sense que per això s'atabali els pares amb una allau de preguntes.

En els darrers anys s'han anat imposant els **qüestionaris** o fitxes informe inicials, prèviament consensuats per l'equip. Tenen l'avantatge que s'hi ha pogut reflexionar a priori i, per tant, es poden cenyir a les qüestions fonamentals que ens permetran acollir particularment cada infant. Cap pregunta hauria de vulnerar la intimitat de la família, cal recordar que només ens cal saber allò que és pertinent per a la tasca que se'ns encomana.

La primera entrevista és una ocasió privilegiada per iniciar les relacions de confiança amb les famílies.

Pel que fa a l'emplenament dels qüestionaris, és millor no fer-ho durant l'entrevista, ja que això dificulta mantenir un diàleg cara a cara i no hi ha possibilitat d'incorporar els matisos o les apreciacions que les famílies considerin importants. També impedeix que les famílies se sentin escoltades. **És més**

adequat no apuntar res, o només allò indispensable i retenir la informació i acabar d'emplenar el formulari quan les famílies han marxat.

També s'ha anat imposant una fórmula més distant que consisteix a fer omplir el qüestionari als pares durant l'estiu i demanar-los que el retornin el dia de l'entrevista. Si bé pot ser més còmode, **no sembla la forma més càlida d'entrar en contacte amb les famílies**. Cal tenir molta cura de no elaborar qüestionaris molt llargs amb dades de les quals podem prescindir. No s'ha d'oblidar que no es pot pretendre aconseguir tota la informació d'entrada. Si s'estableix una relació càlida i cordial amb les famílies, poc a poc s'aniran compartint les informacions necessàries.

Una qüestió a plantejar-se, un cop resolta la forma de trobar l'equilibri entre la informació necessària per a la tasca educativa i el dret de l'infant a la intimitat és qui, com i durant quant temps “conservarà” la informació que sobre l'infant queda recollida per escrit en el centre (llibretes diàries, informes, diagnòstics...) i, evidentment, quin ús se'n fa.

No es pot passar per alt la confidencialitat de certes informacions i, per tant, la conveniència de regular la seva circulació i accés, sobretot en el cas que sigui necessària la intervenció de diferents professionals o de professionals de diferents àmbits.

Pel que fa a l'obtenció i cessió de les dades personals dels infants cal assegurar la confidencialitat i ajustar-se al que disposa la legislació vigent en matèria de protecció de dades de caràcter personal i, en tot cas, al que estableix la *disposició addicional 14a de la Llei d'educació*. Es troben a disposició de les llars d'infants les disposicions específiques en el *Portal de centre* del Departament d'Ensenyament.

La informació que es retorna

La imatge que l'adult té de l'infant determina les seves expectatives sobre aquest i les propostes que li fa. Per això, és important aportar dades que posin de manifest les competències de l'infant oferint a les famílies la possibilitat de conèixer com interactua a la llar d'infants. La llar d'infants pot, també, assumir una important tasca d'informació sobre què és un infant avui, quines són les seves necessitats, les seves possibilitats..., sense aconsellar ni alligonar, sinó senzillament facilitant les informacions que permetin a cada pare i mare prendre les pròpies decisions sobre l'educació dels fills.

La llibreta diària i els contactes quotidians durant les entrades i sortides són vies de comunicació escola-família. La informació que s'intercanvia tant en la llibreta com durant els contactes quotidians ha de permetre conèixer i valorar el que fan els infants a l'escola i a casa, donar informació acurada dels seus progressos, descobertes i interessos, i oferir a les famílies una perspectiva més àmplia del fill/a i de les seves possibilitats.

Els informes. Cada vegada és més freqüent l'ús de pautes d'observació i perfils de desenvolupament amb la intenció de fer informes el més ajustats possibles de cada infant. Però, en els infants, com en qualsevol ésser viu, hi ha quelcom inabastable, opac, que no és possible copsar amb cap pauta ni perfil, tot i estar “degudament validat”. Hem de reconèixer que no és real fer gaires afirmacions sobre ningú a partir d'una suma de conductes observades i que cal deixar-se sorprendre pels nens i les nenes.

La informació recollida en els informes escrits no ha de jutjar ni etiquetar l'infant remarcant les mancances, els aspectes negatius..., sinó que ha de descriure processos i ressaltar els avenços i habilitats

dels nens i les nenes. Els infants no haurien de ser jutjats amb paràmetres d'adults, pel que fan o deixen de fer, sinó que han de poder créixer i formar-se sense la pressió de judicis constants.

L'àlbum que recull el pas de l'infant per l'escola bressol s'ha anat consolidant com un recurs més de les llars d'infants. Ofereix l'oportunitat de mostrar el gran ventall de competències que despleguen els infants durant l'activitat quotidiana. Permet mostrar processos, oferir instantànies que capten situacions efímeres, però que mostren clarament un infant curiós, solidari, creatiu, perseverant, en definitiva, permet visualitzar totes aquelles situacions que, si no és en una instantània fotogràfica, no quedarien fixades sobre paper.

En l'àlbum, a més de les fotografies que descriuen processos, que ensenyen construccions, s'hi poden incloure observacions de l'infant en situacions diverses, una selecció d'algunes de les seves produccions: els primers gargots, el primer cercle, el primer ninot, l'empremta de la pròpia mà deixada per atzar en fer pintura, el retall d'un mural on ell ha participat...

Pot esdevenir un projecte compartit amb cada família durant el temps d'estada del fill a la llar d'infants, si es preveu que puguin d'endur-se'l a casa durant les vacances, i puguin incloure-hi alguna foto, un petit objecte record de les vacances i escriure-hi algunes paraules.

Els blocs a Internet són cada cop més freqüents, mostren el dia a dia de les llars d'infants, incorporen àlbums fotogràfics digitals, arxius d'àudio de les seves cançons, expliquen les experiències de l'espai classe, mostren un projecte o com s'ha desenvolupat una determinada activitat. Les famílies els poden consultar des de casa, poden visualitzar-los amb els infants i també hi poden incorporar comentaris que els facin una eina més viva.

En la publicació d'imatges dels infants cal tenir en compte allò que marca la *Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig*, sobre el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, i estar en possessió del consentiment dels pares, les mares o els tutors legals abans de publicar en espais web o revistes les imatges dels infants on aquests infants siguin clarament identificables.

LES PERSONES EDUCADORES

Característiques humanes i professionals

El perfil de les persones educadores de la primera infància hauria d'estar configurat per l'adquisició de la maduresa personal i la formació científica i professional necessària per afavorir el desenvolupament harmònic dels infants.

La maduresa personal

L'educador o educadora ha de realitzar un procés d'autoconeixement que li permeti desenvolupar les actituds d'empatia que han d'impregnar les relacions interpersonals. L'actitud respectuosa amb un mateix i amb els altres propicia la construcció d'un ambient educatiu positiu.

Compartir la responsabilitat educativa dels infants amb altres persones demana tenir la capacitat d'expressar les pròpies idees, escoltar activament les dels altres i, a la vegada, acceptar les opinions i crítiques que es puguin derivar de les accions quotidianes, mantenint una actitud receptiva a les noves idees i al treball en equip en general.

La capacitat d'autocontrol de l'educador li permetrà mantenir una actitud serena davant les situacions imprevistes i els conflictes que puguin sorgir, i la seva perseverança per aconseguir les millors condicions possibles en l'ambient educatiu en general, que juntament amb el bon humor mantindran el clima de benestar a la llar.

La confiança en un mateix li permetrà adaptar les seves accions a cada moment, confiant en les possibilitats dels infants i mantenint el sentit comú en l'acció educativa. Confiança que li ha de permetre ser més tolerant amb les pròpies frustracions i poder mantenir la motivació pel desenvolupament de la seva tasca docent.

La persona educadora ha de ser conscient de la incidència de la seva actitud en el desenvolupament general de l'infant.

La formació general

Disposar d'una formació cultural àmplia i sòlida l'ajudarà a exercir de mediador entre la seva cultura, la de les famílies i de la nostra societat, desenvolupant els valors socials i culturals bàsics per a la formació dels infants. Un coneixement científic aprofundit sobre el propi entorn li permetrà orientar les experiències dels infants, facilitant-los situacions per investigar, comparar i practicar les seves descobertes per tal que avancin en la construcció dels seus coneixements.

Una formació extensa en el coneixement de les característiques dels infants i dels processos d'aprenentatge li proporcionarà els criteris per establir les bases de l'educació en aquesta etapa, contrastar perspectives diferents i donar significació a les situacions quotidianes. Els fonaments sobre l'organització pedagògica i els recursos didàctics en general completaran el seu nivell de professionalitat, que es concretarà en les respostes educatives adaptades als interessos i necessitats dels infants, assegurant l'adquisició de les competències pròpies de la primera infància i el seu desenvolupament en general.

La formació és un procés obert que parteix de l'adquisició d'unes bases en la formació inicial, però el procés continua durant la pràctica professional, mantenint l'intercanvi amb altres professionals, ampliant la informació per mitjà de lectures i participant en activitats de formació continuada. Procurar-se elements d'anàlisi que ajudin a objectivar les pròpies experiències, documentar les situacions educatives i mantenir actituds favorables a la revisió i a l'adaptació de criteris a les noves situacions poden facilitar l'evolució en el treball educatiu i la formació continuada de l'equip docent.

Fer d'educador

Les persones educadores són un punt de referència respecte als pares i als infants. Els pares confien a la persona educadora l'atenció dels seus infants, fins i tot d'aquells aspectes més íntims com són la higiene, l'alimentació i molts dels detalls que confeccionen les seves relacions afectives. D'altra banda, els infants per desenvolupar-se i entrar en relació amb un nou entorn necessiten crear relacions estables i segures. L'establiment d'una vinculació afectiva de l'infant amb les persones que en tenen cura li dona la seguretat necessària per adaptar-se a les noves situacions i ser part activa en aquest procés de coneixement mutu.

El vincle afectiu amb la persona educadora donarà a l'infant seguretat i confiança.

És ben cert que resulta difícil educar sense ensenyar alguna cosa, però també ho és que es poden ensenyar moltes coses sense educar gens ni mica, perquè educar no és

únicament instruir, és molt més que això. Educar implica: aconseguir, canalitzar, donar a conèixer, posar límits, transmetre pautes, conviure, cooperar, compartir, créixer..., en definitiva, col·laborar en la formació de la persona, amb el respecte corresponent pels valors de les famílies i mostrant de forma oberta i conscient els propis. A la llar d'infants es posen en contacte un conjunt de realitats viscudes de forma diferent, reconèixer la diversitat vol dir acceptar la confrontació d'opinions i posar en pràctica el diàleg i la cooperació evitant actituds moralitzadores, vivint la diversitat amb naturalitat.

El comportament de les persones educadores es constitueix com a model educatiu en el context del centre. La manera com es relacionen, com solucionen els problemes, com limiten..., en definitiva, les eleccions que fan davant la complexitat del fet educatiu orienten sobre les pautes i els valors que prioritzen. No es tracta d'imposar un conjunt de normes ètiques, es tracta "del fer" amb coherència als valors existents.

Educar no vol dir aconseguir una uniformitat en els comportaments i els coneixements dels infants, ben el contrari, vol dir garantir la riquesa i les potencialitats de cadascun d'ells, per elaborar conjuntament un saber compartit entre els infants. **No és la quantitat d'informació la que determina la qualitat educativa a la llar d'infants, sinó la impregnació de les actituds necessàries per aprendre de les situacions naturals que ens ofereix la vida quotidiana.**

A partir d'aquest marc referencial per als infants i les seves famílies, les persones educadores exerceixen la seva responsabilitat educativa tot vetllant pel desenvolupament de l'infant, pel seu benestar i pel respecte dels seus drets com a persona. Així, les seves funcions educatives es concreten en:

- planificar i organitzar l'ambient educatiu;
- promoure el desenvolupament de les capacitats dels infants;
- acompanyar l'activitat dels infants;
- observar i documentar.

Planificar i organitzar l'ambient educatiu

La planificació de l'ambient educatiu demana organitzar l'entorn físic i social de la llar d'infants i, alhora, fer previsions sobre els comportaments i activitats que hi han de poder dur a terme les persones que hi participen (infants i adults). En aquest sentit, cal prendre decisions sobre l'organització dels temps, dels espais i dels materials, així com també sobre l'organització grupal, les propostes educatives i, fins i tot, sobre la conservació, adaptació i millores dels equipaments del centre.

Planificar i organitzar l'ambient educatiu vol dir també preveure espai i temps per tal d'acollir i propiciar les relacions que són la seva base i la constitueixen, entre els infants i entre els adults. Cal vetllar perquè el nombre de persones que atenen un mateix infant sigui reduït al màxim, afavorint la creació d'unes relacions estables i protegint-lo de l'esforç d'adaptació extra que ha de fer si l'atenen moltes persones. Només així es pot garantir una millor coherència en el tracte dels infants, respectant les particularitats de cada infant i mantenint la continuïtat en les maneres de procedir: la manera com se'ls agafa, la manera com se'ls parla, la individualització de les seqüències d'acció en una determinada situació, etc.

L'educador o educadora ha de preveure i planificar el temps, facilitant que les seqüències d'activitat quotidianes es visquin amb total naturalitat i sense presses. La regularitat en les rutines diàries ofereix un marc previsible i permet als infants orientar-se i anticipar-se al possibles canvis. Els infants d'a-

questa etapa necessiten “el seu temps” per adaptar-se als ritmes col·lectius del grup. Cal planificar les situacions de traspàs d'una activitat a l'altra, per evitar els moments d'espera que inquieten especialment els infants.

L'organització de l'espai i els materials ha de respondre a les necessitats dels infants i als criteris de: seguretat, autonomia, intimitat, relació i activitat. Oferir uns espais estables en els quals els nens i les nenes puguin orientar-se i explorar autònomament, planificar zones on es pugui estar sol, jugar en petit grup..., són característiques organitzatives que faciliten la vida en col·lectivitat.

Els materials han de ser seleccionats per la seva qualitat sensorial, per les possibilitats d'afavorir l'acció de l'infant i per les diferents possibilitats d'experimentació i ús. A la vegada han de promoure la iniciativa, la curiositat i la creativitat dels infants.

La vida quotidiana demana adaptar-se a les necessitats individuals i grupals; per això cal que l'organització dels temps, dels espais i de les activitats sigui flexible, introduint els canvis adients a la planificació inicial sempre que sigui necessari. No hi ha una única forma d'organitzar-se, cal prioritzar sempre les necessitats dels infants i cal intentar trobar l'organització més òptima en funció de les persones que formen part de la xarxa de relacions del centre.

Promoure el desenvolupament de les capacitats dels infants

El principal objectiu de l'educació infantil és facilitar que cada infant es pugui desenvolupar d'acord amb les seves característiques personals, tot promovent les seves habilitats de relació, exploració i joc, que pugui desenvolupar les seves capacitats. Aquestes capacitats s'han assolir al llarg de tota l'etapa d'educació infantil, però cal tenir-les ja com a referència en el primer cicle.

Les capacitats s'han d'assolir al llarg de tota l'etapa d'educació infantil, però cal tenir-les com a referència en el primer cicle.

Els infants aprenen a partir de totes les situacions que viuen, a partir de les rutines quotidianes posen en pràctica totes les seves habilitats incipients i extreuen les informacions tant de les situacions espontànies com d'altres de més planificades. Sovint l'adult és més conscient del seu paper d'educador en les situacions en què ell proposa una activitat a l'infant, i es cau en l'error de creure que els infants només aprenen en

aquells moments. Per això, és necessari que actui amb la màxima professionalitat i coherència en totes les situacions.

La persona educadora esdevé guia i acompanyant del procés d'aprenentatge de l'infant oferint-li un entorn que afavoreixi la concentració, la descoberta, la interacció i la creativitat. La seva intervenció s'ha de centrar a facilitar situacions que suggereixin múltiples possibilitats d'acció als infants, i a permetre que l'infant en faci la seva pròpia exploració, evitant demanar-li una resposta única i que satisfaci només la perspectiva de l'adult. Cal respectar i acollir les diferències individuals tant en la forma de ser com en els ritmes i processos d'aprenentatge.

Les persones educadores són mediadores entre l'infant i l'entorn cultural i social. La seva experiència més extensa i el seu coneixement sobre l'entorn els permet ajudar l'infant que es construeixi la seva pròpia visió del món. La intervenció ha d'anar orientada a posar en contacte els coneixements de l'adult amb les descobertes dels infants, per tal que els infants puguin extreure les característiques de la vida sociocultural pròxima.

La persona educadora ha d'introduir els infants en els comportaments adaptats a la vida quotidiana, facilitant-los l'adquisició d'hàbits i formes de relació pròpies de la vida social.

Acompanyar l'activitat dels infants

La persona educadora facilita l'activitat dels infants a partir de la seva actitud de confiança i suport a l'acció, preveient i canalitzant situacions d'inquietud i també orientant l'activitat del grup de nens i nenes. Així mateix, facilitar la seva acció implica organitzar i seleccionar els materials més adients a les possibilitats i interessos dels nens i nenes, oferir nous elements i aportar nous recursos quan s'observa que el seu joc comença a decaure i, finalment, oferir l'ajuda necessària per resoldre dificultats, si cal, i, en definitiva, expandir l'activitat dels infants.

La confiança dels adults en les competències dels infants els retorna una imatge positiva d'ells mateixos, els encoratja a seguir sent actius i afavoreix la seva autonomia. Cal facilitar que els nens i les nenes prenguin les seves pròpies decisions, posin a prova els seus recursos, assaboreixin els seus èxits i progressin en la tolerància a la frustració.

L'adult ha d'intentar canalitzar els interessos dels infants, preveure i reconduir possibles conflictes i facilitar el desenvolupament d'estratègies per a l'autocontrol. Quan els infants necessiten suport, la proximitat de l'adult o una mirada són suficients per a sostenir la seva activitat i aportar-los la seguretat necessària per continuar essent actius. Cal estar atent a les demandes d'ajuda dels infants, oferint-los l'ajut necessari perquè puguin fer allò que sols no aconseguien fer, i retornant-los el protagonisme tan aviat com sigui possible.

La persona educadora, a partir del coneixement dels infants i de la pròpia experiència, ha d'intuir el moment en què ha de prendre la iniciativa per dirigir l'activitat dels infants, fer propostes noves per canalitzar la seva l'energia, o per retornar la calma al grup. La seva intervenció variarà en funció de les diferents situacions: agrupant i disposant els materials de forma estratègica per promoure l'acció dels infants, mostrant interès o participant en els seus diàlegs, o sorprenent-se de les seves descobertes. Ha de saber reorganitzar certes situacions amb rapidesa, però a la vegada mostrar calma en les seves accions, per tal de mantenir un ambient que afavoreixi la tranquil·litat en les relacions dins del grup.

Observar i documentar

L'observació i la documentació pedagògica són eines fonamentals per a l'educador en la mesura que li permet aprofundir en el coneixement de cada infant, en la dinàmica del grup classe i en l'anàlisi dels processos educatius en general.

La documentació de l'activitat diària en què s'impliquen i participen els infants a partir de fotografies que mostren processos d'aprenentatge, transcripció de converses i comentaris, recopilació de productes..., permet donar a conèixer a les famílies i altres professionals la tasca educativa de la llar; evidenciar les capacitats dels infants permet a les persones educadores programar noves situacions educatives que, partint dels coneixements i interessos dels infants, ofereixin la possibilitat de seguir construint coneixements.

A partir d'aquests retalls de vida podem dialogar i reflexionar sobre la pròpia acció educativa, estimulant els canvis pertinents, observar i analitzar els diferents estils d'aprenentatge, la forma en què els infants construeixen coneixement conjuntament, i conjuntament amb ells aprendre.

Així, aquesta documentació permet descobrir l'evolució pedagògica que fa l'equip al llarg del temps. Les diferents maneres de com s'han il·lustrat les situacions educatives durant el pas del temps són una mostra del com han estat llegides per l'equip i, per tant, ensenya el seu procés de construcció d'idees sobre el concepte d'educar.

El treball en equip

En la llar d'infants tots els adults, cadascú des de la seva tasca, són igualment responsables de l'educació dels infants i de la bona marxa del centre, i cal consensuar-ne l'organització i el funcionament amb la participació de tothom.

*El treball en equip
ha de garantir la
coherència educativa
de la llar d'infants.*

El treball en equip és el que garanteix la coherència educativa del centre, i de tots els seus membres, tant pel que fa al tracte amb els infants com a la relació amb les famílies, les propostes educatives, i, en definitiva, l'organització i el funcionament global del centre.

No obstant això, que un conjunt de persones esdevingui un equip demana temps i dedicació conjunta. Temps per reflexionar, per decidir i avançar conjuntament, per formar-se, per anar perfilant la línia educativa, per pensar, per reunir-se, per decidir...

Les reunions periòdiques en què participen les persones educadores i, quan escau, el personal de cuina i neteja, permeten reflexionar sobre el dia a dia, però també serveixen per establir criteris, consensuar objectius i actuacions, arribar a acords i compartir significats.

Així mateix, la formació permanent, ja sigui mitjançant cursos en el mateix centre o bé assessoraments en els quals participa el conjunt de membres de l'equip, permet aprofundir en els diferents aspectes que configuren la intervenció educativa i avançar conjuntament en una mateixa direcció.

La possibilitat de debatre periòdicament, formar-se i avançar conjuntament és el que, amb el temps, facilita formar un equip que comparteix una mateixa manera d'entendre i fer escola. Un equip cohesionat que, en funció d'una mateixa idea, pren decisions i estableix criteris d'intervenció, tant en l'àmbit organitzatiu com en l'àmbit pedagògic.

Així, pel que fa a l'àmbit organitzatiu l'equip ha de prendre decisions que formaran part del projecte educatiu i que fan referència a:

- criteris per a l'agrupació dels infants;
- mesures per a la incorporació dels infants i les seves famílies a la llar;
- criteris sobre l'organització dels espais, els temps i els materials;
- criteris sobre la selecció d'equipaments i materials;
- criteris sobre l'organització, la utilització i el manteniment dels espais i materials comuns;
- instruments i/o estratègies a emprar per conèixer i documentar el procés seguit per cada infant i el que ha après;
- canals de comunicació i col·laboració escola-família;
- criteris per a l'assignació de la persona educadora a un grup d'infants.

La discussió i els acords presos sobre aquests aspectes i/o d'altres de l'àmbit organitzatiu configuren els criteris, recursos i estratègies metodològiques que cada centre adopta, per tal de garantir el compliment de l'encàrrec social de contribuir al desenvolupament de l'infant i donar suport a la tasca educativa familiar. No obstant això, si bé és competència de l'equip reflexionar sobre totes aquestes qüestions i acordar els criteris generals que orientaran el fer de cada persona educadora, són els educadors qui han de decidir quan i com aplicar-los al dia a dia.

L'OBSERVACIÓ I LA DOCUMENTACIÓ PEDAGÒGICA

L'observació i la documentació pedagògica són dos processos que, malgrat partir de procediments i objectius aparentment diferents, són de gran utilitat tant per a reflexionar sobre la pràctica pedagògica a l'escola bressol, com per a la programació i l'avaluació.

Si bé la finalitat de l'observació és disposar d'informació sobre cada infant i millorar-ne el procés d'ensenyament i aprenentatge, la de la documentació pedagògica és fer visible el treball pedagògic de la llar i mostrar de què són capaços els infants. Cap dels dos processos no poden ser ni objectius ni neutrals, ja que no poden escapar als sentiments, desitjos i valors de les persones que els empen.

L'observació

L'observació és un instrument útil per obtenir informació sobre els comportaments i les conductes dels infants, sobre la coherència dels recursos emprats en relació amb els objectius marcats. Per això, és l'instrument emprat més habitualment pels educadors i les educadores interessats a analitzar i comprendre allò que succeeix dia rere dia a la llar d'infants.

La finalitat de l'observació és disposar d'informació sobre cada infant i millorar-ne el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Mitjançant l'observació és possible explorar els interessos dels infants, els seus coneixements i idees sobre la realitat que els envolta, les habilitats i procediments que despleguen en una situació determinada, els processos que segueixen...

No obstant això, cal ser conscients que l'observació no és l'enregistrament fidel, la representació real dels infants i del seu desenvolupament, sinó únicament una interpretació (d'entre moltes possibles) feta per la persona que observa sobre el que ha observat (d'entre tot el que ha succeït).

Tota situació d'observació implica un seguit d'eleccions per part de l'observador: què s'observarà, com, quan, qui, per què... i, per tant, està sotmesa a la subjectivitat, a la parcialitat, a l'error, ja sigui per aspectes relacionats amb les condicions psicofísiques de l'observador (cansament, atenció, habilitats...), ja sigui per aspectes vinculats a les seves expectatives (tendència a observar allò que s'espera o desitja, a cercar aquelles dades que validen les hipòtesis inicials..), pel mateix marc teòric en què se situa l'observador o per aspectes vinculats a l'ambient. Per aquest motiu, cada vegada s'insisteix més en la responsabilitat de l'observador en la seva observació, les seves descripcions, interpretacions i explicacions.

L'observació és un recurs per millorar l'acció educativa.

Algunes qüestions a tenir en compte

Quan es desitja dur a terme una observació, prèviament cal posar-se d'acord i decidir: **què s'observarà?, com s'observarà?** i **qui observarà?**

Què s'observarà?

El primer que cal fer és acotar el tema, la persona o la situació a observar, tan concretament com sigui possible, ja que les observacions massa àmplies són complexes de gestionar i poc fiables.

Com s'observarà?

Seguidament cal decidir quina metodologia i quins instruments d'observació són els més adients en relació amb el tema escollit (registres d'observació, pautes...); quina situació o moment de la jornada serà el més convenient o viable per tal d'observar allò que s'ha decidit (moments en què es produeix), i durant quant de temps s'observarà.

Qui observarà?

La tercera decisió és la de triar l'observador o els observadors. Si es decideix la participació de diferents observadors és necessari que tinguin un cert entrenament sobre el fet d'observar i estiguin d'acord sobre el que es vol observar i el perquè, per tal d'evitar dificultats i procurar que cadascú s'ajusti el millor possible als objectius acordats. Si això s'aconsegueix, la subjectivitat seguirà existint, però la suma de diversos punts de vista enriqueix l'observació.

Per dur a terme qualsevol observació (el procés seguit per un infant, els procediments emprats per resoldre un determinat problema, les relacions que s'estableixen a l'hora del dinar...) és **útil disposar de pautes o registres d'observació consensuats** que orientin i acotin l'observació. Aquestes pautes o registres a utilitzar cal que hagin estat ajustades a la realitat del centre per tot l'equip.

Com més clara és la finalitat de l'observació, més senzill resulta observar i seleccionar les dades adients. Una bona planificació de l'observació requereix acotar el seu objecte i determinar quan, com i qui la durà a terme.

Les dades recollides a partir de l'observació de les diferents situacions que els nens i les nenes viuen a la llar d'infants, serveixen per conèixer alguns dels seus interessos, així com els diferents estils i processos d'aprenentatge de cadascun. També aporten informació molt útil i valuosa per compartir en les trobades i els intercanvis periòdics amb les famílies, així com per donar contingut a les llibretes diàries o setmanals, als àlbums personals, als blocs d'Internet.

En resum, **l'observació és un recurs per millorar l'acció educativa**, ja que permet obtenir informació tant de les situacions proposades i els seus elements (materials, espai, temps, organització...), com de la intervenció de la persona educadora o del procés i/o nivell de competència de l'infant referit a un aspecte concret o a la seva globalitat. Informació que, convenientment analitzada, fa possible introduir modificacions o innovacions que reverteixen en la millora del context de desenvolupament que és la llar d'infants.

La documentació pedagògica

La documentació pedagògica és un instrument vital per a una pràctica reflexiva i democràtica. Permet fer visibles tant els processos dels infants, el que diuen, el que fan, la seva activitat i alguns dels seus productes, com la relació que mantenen les persones educadores amb els infants i el seu treball.

Tot el que s'esdevé en l'activitat quotidiana a la llar d'infants pot ser registrat i mostrat per tal de posar de relleu les competències dels nens i de les nenes, contribuir a la divulgació d'una imatge d'infant competent, que sovint no és la que impera en molts sectors de la nostra societat i aportar elements per a la construcció d'una nova cultura de la infància.

El material que compon la documentació pedagògica pot concretar-se en notes escrites, enregistraments en vídeo, enregistraments d'àudio, fotografies, algunes produccions dels infants... L'anàlisi d'aquest material permet reflexionar d'una manera rigorosa i metòdica sobre la pràctica educativa, la pròpia tasca i les propostes fetes als infants, projectar noves propostes, fer el lligam entre pràctica i teoria, i debatre amb els altres companys i amb col·legues d'altres centres.

La documentació pedagògica és necessària per a la pràctica reflexiva.

És important que les famílies puguin percebre les capacitats dels fills en situacions diferents de les del context familiar i que tinguin l'oportunitat de conèixer i valorar les activitats en què aquests participen a la llar d'infants, ja que d'altra manera és molt difícil que valorin i, indirectament, motivin els fills a participar en les activitats que se'ls proposen.

Fer visible el projecte educatiu de la llar d'infants mitjançant la documentació pedagògica de les diferents activitats i situacions en què s'impliquen i participen els infants mostra a les famílies les capacitats que aquests despleguen per resoldre-les i, a la vegada, promou el debat entorn de la pràctica educativa i els principis pedagògics que la sustenten, tot generant dinàmiques participatives que conviden pares i educadors a compartir significats i punts de vista.

Els murals situats a les parets de la llar d'infants, en els quals per mitjà de fotografies, escrits, treballs fets pels infants..., es fa palès com els petits gaudeixen i aprenen, afavoreixen que les famílies prenguin més consciència de les potencialitats infantils i de la importància d'activitats que, tal vegada, fins aleshores desconeixien o consideraven poc adequades per els seus fills i filles, i els anima a valorar i incorporar algunes d'aquestes iniciatives a casa (ús d'aquarel·les, fang, pasta de farina, àlbums d'imatges...), o bé a utilitzar recursos que l'entorn posa al seu abast: concerts per a infants, la natura, visites a museus, teatre, instal·lacions lúdiques i esportives...

Els àlbums poden ser també un instrument molt útil per presentar una recopilació de les traces més rellevants del procés d'aprenentatge de cada infant. Una selecció de les seves produccions més emblemàtiques (el primer gargot, l'aparició del cercle), fotografies i observacions realitzades en diferents moments i situacions significatives de la vida quotidiana a la llar d'infants (un somriure de complicitat, el primer contacte amb la sorra o l'argila, l'hora del dinar, posant-se les sabates, fent una construcció...), la informació recollida en els contactes periòdics amb la família, són materials que permeten evidenciar el procés de desenvolupament seguit per cadascun dels infants.

Llegir els articles en la revista del centre, o en el bloc del centre si en té, o en revistes especialitzades, on es mostren algunes de les activitats en què participen els infants o que se'ls proposen, i analitzar com aprenen els infants i quines estratègies posen en pràctica per resoldre les diferents situacions que es plantegen durant la jornada, són altres instruments a partir dels quals es pot donar difusió al material obtingut mitjançant la documentació pedagògica del que s'esdevé dia a dia a la llar d'infants.

L'ORGANITZACIÓ DE LA LLAR D'INFANTS

La vida quotidiana i els moments de cura

Les activitats de la vida quotidiana formen l'eix central de l'ambient educatiu a la llar d'infants i comparteixen el seu valor educatiu amb el joc i l'experimentació, promovent conjuntament el desenvolupament de les capacitats dels infants.

Les activitats de la vida quotidiana han de ser l'eix central de l'ambient educatiu del l'escola bressol.

En les activitats de vida quotidiana s'alternen els moments d'higiene personal amb els de joc, de descans i d'alimentació i s'estableix sovint una seqüència d'accions que es reproduïx de forma periòdica. Els infants s'orienten en aquests diferents processos i s'habituen a l'organització específica de cada centre, hi adquireixen els valors implícits que l'equip docent els atribueix, i vivencien des de la primera infància si tenir cura d'un mateix i proporcionar-se benestar és rellevant i positiu pel al seu entorn social.

Aquestes activitats representen uns moments privilegiats en la relació entre l'infant i l'adult. Faciliten que es pugui parlar amb ell individualment, amb intimitat, i no només per ajudar-lo a menjar, a vestir, a rentar mans, sinó per establir una relació mútua profunda. Aprofitar aquests moments per estrènyer la relació afectiva, comunicar-nos interessant-nos per ell, parlar de la seqüència d'accions, anticipar l'acció que farem, demanar-li el que esperem que faci, posar paraules a les seves accions, respondre als seus interessos...

El diàleg que s'estableix en aquestes situacions i la seva repetició al llarg del dia i de la setmana permet que l'adult compregui els senyals dels infants, i així pot satisfer-los. A la vegada l'adult coneix els ritmes, el nivell de participació en l'activitat quotidiana i estableix unes formes adaptades a cadascun. Els infants prenen part activament, en la vida quotidiana, poden anticipar-se al gest i a l'acció, hi participen amb alegria.

Cal estar pendent de les reaccions de l'infant per veure si segueix la seqüència d'accions habitual: el seguiment de les mirades, l'observació dels objectes, etc. Algunes estratègies per aconseguir-ne la cooperació poden ser acompanyar l'acció de l'infant amb la mirada i la paraula; conciliar el ritme de les atencions amb el ritme de l'infant; donar-li temps perquè pugui expressar la seva intenció; convidar-lo a participar tenint en compte la seva iniciativa, facilitant-li que hi prengui part, però sense insistir.

L'estructura organitzativa és molt important en totes les activitats d'atenció personal. Cal fer-ne una previsió acurada en funció del grup de nens, l'edat que tenen, les característiques individuals, així com de l'organització de les persones de suport al grup classe.

L'organització de l'espai concret on es realitza l'activitat d'atenció personal, l'organització dels materials necessaris, la planificació de la seqüència concreta faciliten l'acció de la persona educadora i augmenten l'autonomia dels infants. Els infants que no participen de l'activitat han de poder mantenir el seu joc amb els elements de l'aula, evitant situacions d'espera i inactivitat. Si la vida a l'aula habitualment segueix aquest criteri, els infants no necessiten l'atenció de l'adult per continuar en el seu joc.

Entrades i sortides

Les entrades a la llar són un moment de separació, tant per a l'infant com per als seus familiars; alhora que és el retrobament de persones, espais i activitats noves. La separació sempre és un tall en la relació afectiva existent fins a aquell moment, i l'entrada a un nou ambient pot implicar certa inquietud quan encara no es té massa coneixement del nou entorn. Per als familiars el fet de no poder-se ocupar directament de l'infant durant el dia pot generar sentiments ambivalents, que viuen amb més intensitat si l'infant plora. Per això, és necessari disposar del temps i l'espai més adients, que facilitin la transició d'una situació a l'altra. El diàleg obert entre la família i els educadors de referència facilita trobar les estratègies més adequades a cada procés.

És important que l'infant manifesti els seus sentiments i que aquests sentiments siguin reconeguts pels educadors per, així, donar valor a les pròpies emocions i estar disponible per a noves relacions i activitats. Separar-se i retrobar-se són accions complementàries des d'un punt de vista afectiu. Superar una separació no desitjada suposa assumir-la, normalment, després d'un temps de manifestació de la tristesa que provoca. Un context en què l'infant pugui manifestar els seus estats d'ànim, els seus desitjos, les seves necessitats, i que l'adult respongui a les seves manifestacions acollint-les i mostrant interès per ell i les seves coses, facilita les entrades i sortides dels infants.

Des d'una perspectiva educativa, per ajudar l'infant a l'elaboració de la separació és important que ell tingui la possibilitat d'anticipar i preveure el moment de la separació i que tingui la seguretat que el retrobament es produirà a partir del coneixement de les seqüències quotidianes. També és necessari que l'infant pugui disposar d'alguns objectes, dipositaris del significat afectiu que suposa la pèrdua, que li donin el suport emocional necessari per assumir el dolor de la separació. Així, determinats objectes personals, com el xumet, una nina, un coixí..., es converteixen en indispensables en els moments de separar-se i retrobar-se.

A la llar d'infants es viuen moltes situacions de separació i retrobament, a més de les entrades i sortides, on hi ha implicades les persones estimades; també existeixen de forma habitual els canvis d'espai, d'activitat, anar a dormir, despertar-se, deixar un objecte al company, retrobar un amic que ha estat malalt, etc., que poden ser moments d'inquietud i d'alegria per als infants. La regularitat espacial i temporal és el principal recurs que tenim per facilitar a l'infant punts de referència estables que l'orientaran en els canvis i li donaran la confiança que el retrobament desitjat es produirà en un moment determinat.

La higiene personal

La importància d'un bon estat de salut està relacionada amb els bons hàbits higiènics. La higiene corporal implica tenir cura d'un mateix: adonar-se de la brutícia, adonar-se dels canvis de temperatura corporal, evitar anar moll innecessàriament, reconèixer les necessitats d'orinar, defecar, etc., és un procés d'autoconeixement que facilita l'aprenentatge de les accions del vestir, desvestir, la neteja de les mans, de les mucositats, fins a arribar al control d'esfínters.

La higiene corporal no implica només la prevenció de malalties, sinó que promou activitats que porten a l'exploració del propi cos. Experimentar-la de manera positiva, reconèixer sensacions plaents i diferenciar-les de les desagradables, permeten al nen descobrir accions que li provocaran benestar i satisfacció. A la vegada anar net influeix en la imatge positiva d'un mateix que es trasllada a tot l'entorn social i facilita les relacions amb els altres.

Rentar les mans i la cara

Són unes accions que es fan diàriament, per a l'infant són moments de descoberta de l'aigua, de les propietats del sabó, del reconeixement d'unes parts del cos, del domini d'unes accions específiques i la seva coordinació manual. Convé que l'infant reconegui quan les mans estan brutes, la necessitat de rentar-se-les per menjar, per tenir cura d'un material específic, etc. En aquest sentit la persona educadora ha de preveure estratègies per a l'accés autònom de l'infant a les piques, per evitar que es mullin innecessàriament. A la vegada l'organització dels estris personals i de fàcil accés afavorirà la independència de les accions i la seva integració en la vida quotidiana.

La higiene nasal

És necessària per al control de les malalties provocades pels refredats, freqüents en aquesta edat. La respiració nasal permet humitejar i escalfar l'aire, alhora que reté els possibles gèrmens de l'ambient per protegir-nos de les infeccions.

Una bona respiració és una característica fonamental, per mantenir un bon nivell d'oxigenació sobre l'organisme i per facilitar l'eliminació de toxines. Aquest aspecte influeix directament, a l'hora del descans, que el son sigui reparador i també en la qualitat de l'atenció en els moments d'activitat.

Tenir cura, doncs, de la higiene nasal, vol dir, incidir primer sobre el nivell d'humitat i de ventilació de les sales i en segon terme, realitzar la neteja nasal tan freqüent com sigui necessari. Durant la neteja de les mucositats, l'actitud ha de ser de respecte, com en totes les situacions d'higiene personal, i procurarem anticipar l'acció verbalment i estimular el protagonisme de l'infant.

Cal pensar en el material que utilitzarem. És bo tenir a les estances un espai destinat a la neteja del nas, amb un mirall, un dispensador de paper i una paperera de pedal.

El canvi de bolquers

Representa un dels moments més adients per afavorir les relacions individualitzades, la riquesa d'interaccions que s'hi poden establir fa que sigui una situació privilegiada per al desenvolupament emocional de l'infant, que cal que visqui aquests moments de forma agradable i que hi participi activament, calmant-lo si és necessari quan mostri inquietud i evitant distreure'l del procés. L'objectiu del canvi de bolquers és, també, la relació i el coneixement que l'infant té de si mateix.

En el canvi de bolquers es tindran presents les diferents fases del procés. A l'inici, cal establir contacte visual amb l'infant, respectant el que està fent però, estimulando la seva atenció per poder realitzar el canvi d'activitat sense un trencament bruscat. Com més petit és l'infant, més cura s'ha de tenir en la forma d'establir contacte corporal, especialment en el moment de deixar-lo sobre la taula de canvi, per tal que el canvi de posició corporal no el desequilibri, fet que el farà sentir insegur o espantat. S'ha d'estar atent per tal de permetre-li participar en l'acció. No s'ha de tenir presa, i s'han d'aprofitar les ocasions que ofereix la situació, com per exemple el moment de vestir que es presta a l'exploració del propi cos, i en què l'infant rep una gran quantitat d'estímul propioceptius, sensorials, que faciliten la contextualització de la situació, però també el coneixement corporal. Un cop acabat el procés ens cal una separació tranquil·la i cal orientar l'infant per entrar a la nova situació, retrobar els objectes de joc, els companys, anar a dormir, etc. És necessari acompanyar-lo en aquest procés.

L'observació atenta de les reaccions de l'infant serveix per actuar de forma més adaptada a cadascun. Si està en període d'adaptació o acolliment, cal transmetre-li molta seguretat actuant de manera tranquil·la i pausada i evitant canvis inesperats en la seqüència habitual. A mesura que la relació s'enforteix aquesta actitud serveix per augmentar la seva col·laboració.

El control d'esfínters

És el resultat d'un procés maduratiu en el terreny neurofisiològic i psicològic de l'infant. La participació de l'infant durant el canvi de bolquers i els aprenentatges realitzats sobre el coneixement corporal són el punt de partida per reconèixer els excrements i el pipí com a productes naturals del propi cos.

Des del punt de vista neurofisiològic, el control d'esfínters vol dir traduir la informació sensitiva que emeten les cèl·lules de la paret vesical i del recte a l'encèfal, en una resposta de conveniència sobre la distensió de la musculatura del esfínter vesical o anal. Tots aquests processos automàtics necessiten un període llarg per convertir-se en voluntaris i s'han d'ajudar d'un procés psicològic paral·lel sobre el coneixement del propi cos, el reconeixement propioceptiu i l'elaboració de respostes adaptades a les exigències socials.

Per iniciar tot el procés d'aprenentatge sobre el control voluntari dels esfínters, l'educador haurà d'estar pendent dels signes de maduració neurofisiològica, com són la disminució del nombre d'excrecions i de miccions, i els de maduració psicològica, com són els moments que l'infant reconeix les necessitats d'excreció juntament amb les seves possibilitats d'expressar-ho. Altres indicadors que ens poden guiar per decidir l'inici d'aquest aprenentatge són la utilització de la primera persona del singular en la seva parla habitual i també que posseeix el domini del cos necessari per seure i aixecar-se de la gibrelleta.

A nivell pràctic l'infant necessita poder experimentar amb la funció excretora, fer pipí o caca a l'orinal, per iniciar-se en el reconeixement de sensacions que es donen de forma casual. Observar els adults i companys abans que siguin capaços de realitzar el control, els aproximen a l'ús social dels objectes pertinents, a les seqüències d'acció, i a les indicacions que els seran útils per expressar aquesta necessitat.

L'educació sobre el control d'esfínters ha d'estar emmarcada en l'evolució psicoafectiva de l'infant i seguint les mateixes directrius que en la higiene en general. En alguns infants aquest procés de control esfinterià s'allarga durant l'etapa de l'educació infantil, els accidents i les regressions són exemples de la complexitat madurativa de tot el procés. Per això, en tot el procés ha de prevaldre la vivència positiva que ens aporta la sensació de netedat i una relació afectiva agradable que culmina amb el plaer de l'infant en l'augment de la seva participació activa i el domini progressiu de la nova competència. Cal tenir present que el que motiva l'infant és ajustar-se als valors i als costums socials; per això, un cop adquirida la competència, la utilitzen amb la finalitat d'agradar als adults i així, la practiquen fins a automatitzar-la.

L'alimentació

Alimentar-se és una necessitat fisiològica, els aliments contenen les substàncies nutritives necessàries per al manteniment de l'activitat corporal i psíquica. Amb l'acte de menjar l'infant estableix les se-

El control d'esfínters és el resultat del procés maduratiu neurofisiològic i psicològic de l'infant.

ves primeres relacions voluntàries amb el l'entorn i estructura les bases per a la comunicació afectiva i social. Però l'alimentació, a nivell cultural, està acompanyada de certes tradicions i prejudicis que sovint entren a l'escola i impregnen les pràctiques quotidianes. Per això cal fer una reflexió acurada per no mantenir, castigar, o estimular certs comportaments il·lògics i, fins i tot, contraproductius: idees sobre la superioritat de certs aliments respecte als altres, les percepcions sobre la quantitat i la varietat d'aliments que han de menjar els infants, els premis als comportaments en forma de llaunades, etc.

*Els àpats han de ser estones
plaents que promoguin
les relacions afectives i
socials dels infants.*

També ens cal respectar que un infant no mengi de la manera prevista per l'adult o rebutgi certs aliments. La persona educadora ha de poder superar l'ansia que provoca no saber si l'infant ha menjat suficientment, evitant forçar-lo i acceptar la seva decisió que no vol menjar més.

Els aliments són productes del nostre entorn natural, alguns ens arriben amb la forma original i altres amb transformacions. Per això, cal tenir una actitud oberta al coneixement

de la varietat sensorial que ens ofereixen, sabors, olors, formes, textures, temperatures, tots ells són un regal privilegiat per estimular la percepció i el coneixement de l'entorn. Observar els aliments al natural, tastar-los, entrar a la cuina, veure'n alguns processos de transformació, poder elaborar-ne algun, conèixer els estris que s'utilitzen, vetllar per l'estètica de la presentació, tot junt és converteix en un coneixement cultural significatiu.

L'alimentació evoluciona al llarg de l'estada a llar d'infants segons les necessitats nutritives, i les habilitats personals es van desenvolupant al llarg del període. En els lactants el seguiment de l'horari i els ritmes establerts és molt important. La persona educadora ha de disposar d'un espai tranquil on donar el biberó, per tal de crear una relació íntima que, a més de l'aliment, proporcioni plaer i satisfacció als infants i ajudi a la construcció del vincle afectiu. No cal dir que, amb els nadons és imprescindible una atenció individualitzada i que és important que la persona educadora pugui donar el menjar a la falda als més petits. És important que els àpats estiguin distribuïts en períodes regulars; així, l'esmorzar, el dinar i el berenar han d'estar separats per un nombre d'hores equivalents.

Els canvis d'alimentació que es van produint suposen per a l'infant el coneixement de nous aliments amb les seves varietats sensorials, però a la vegada també estimulen les seves habilitats, es passa de xuclar a mastegar, i a utilitzar els estris adequats per beure i menjar tot sol. És important que els infants puguin explorar els aliments nous tocant-los, tastant-los i que comencin a compartir aquesta estona amb altres companys. L'adequació de les seves habilitats, l'acceptació de noves sensacions demanen un temps d'aproximació i adaptació que seguirà un ritme diferent en cada infant. Conèixer els costums alimentaris de la família, respectar-ne alguns aliments pot facilitar els canvis d'alimentació al centre.

A mesura que els infants creixen, la varietat dels aliments augmenta per adaptar-se als costums i gustos culturals. L'exploració dels aliments és constant i la seva actitud activa per provar, conèixer i explorar les novetats és cada cop més gran. Respectar les necessitats d'aliment i beguda, facilitant que el nen prengui les seves pròpies decisions i elegeixi els aliments i les quantitats, ens orientarà sobre les preferències individuals. L'estimulació d'aquesta actitud positiva davant el menjar és més important que la varietat d'aliments que mengi un infant. Cal tenir present que a la nostra societat la varietat de productes és molt àmplia i no necessàriament els infants han d'estar oberts a totes les seves possibilitats. Per això, no ens ha de preocupar si algun nen restringeix la seva alimentació als nutrients bàsics en aquest període, ja que al llarg de l'educació infantil té temps per anar ampliant-ne el coneixement.

En l'organització cal tenir present tots els elements representats en l'acte de menjar: aspectes nutricionals, desenvolupament personal i coneixement de l'entorn social i cultural. La persona educadora ha de vetllar perquè l'hora de l'àpat sigui una activitat plaent i que estimuli el desenvolupament de l'infant promovent les relacions afectives i els comportaments propis de la nostra societat. En la nostra cultura l'acte d'alimentar-se normalment es fa en grup, es viu com un moment de trobada amb la família o amb els amics, és un moment privilegiat per a les relacions amb els altres; per això, menjar amb un grup reduït pot facilitar la comunicació amb els infants.

L'organització dels àpats també afavorirà l'autonomia personal, facilitant als infants que exercitin les seves habilitats, oferint estris adequats i de proporcions ajustades, per exemple, gerres petites i transparents i gots de base ampla, transparents per tal que els infants se serveixin aigua sense vessar-la...

És necessari la creació d'un clima tranquil i relaxat per gaudir de l'àpat, evitant les esperes innecessàries. Menjar en espais confortables i coneguts, utilitzar un mobiliari ergonòmic, evitar el soroll excessiu i les presses durant el procés. La planificació de la seqüència i de les persones que intervenen és molt important, cal que les seves funcions estiguin clarament determinades. Sovint l'hora de dinar demana el pas de tots els nens per una sèrie d'accions que necessiten la supervisió dels adults: acabar una activitat, rentar-se les mans, parar taula, repartir pitets o tovallons, el desenvolupament de l'àpat, l'endrega del material, tornar a rentar les mans, canvi de bolquers i migdiada; això vol dir que cal fer una previsió dels moments de realització d'una activitat reduint les esperes al mínim. Cal facilitar que cada infant faci la seqüència al seu ritme, i, a la vegada, vetllar per un cert ritme grupal en els més grans, sense que això vulgui dir que tots fan el mateix en el mateix moment.

El descans

La fatiga es dona de forma periòdica durant el dia, els infants es cansen més ràpidament que els adults, però la seva recuperació d'energia també és molt més ràpida. Els nens i les nenes, quan estan desperts, normalment estan actius i combinen la seva activitat amb estones de repòs. Activitat i descans es converteixen al llarg del dia en una seqüència vital per mantenir l'atenció i assumir tota la informació que els ofereix l'entorn pròxim.

En l'activitat quotidiana reposar pot voler dir fer un canvi d'activitat. L'organització específica dels espais i materials han d'afavorir que els infants vagin descobrint les seves necessitats de descans i trobar els espais que els ajudaran en el seu objectiu: anar a un racó més tranquil, estar sols una estona, buscar un espai més fresc, o amb menys soroll, tenir l'atenció de la persona educadora, etc. En els infants més petits, ha de ser la persona educadora qui llegeix els petits signes d'inquietud i ofereix a cada infant allò que creu més beneficiós.

Cal posar especial èmfasi en el respecte a les necessitats del son dels infants com a condició prèvia per al seu desenvolupament harmònic. En la primera infància dormir i descansar són necessitats de primer ordre, ja que a més de recuperar les energies, participen en el procés de maduració neurològica i en el desenvolupament de sistemes neurofuncionals. Dormir aporta un repòs a les estructures cerebrals encarregades de totes les funcions vitals, el fet de reduir l'estimulació sensorial permet a l'activitat cerebral recuperar energies i desintoxicar-se. El son passa per diferents fases i en acabar cada cicle es fa una valoració neurològica per decidir si es necessita continuar dormint o pot despertar-se. Mentre l'infant dorm, recrea els estímuls viscuts durant les hores de vigília i crea les connexions neurològiques que li permetran estructurar la seva experiència i mantenir aquelles accions més adaptades a les activitats del dia a dia.

El despertar espontani afavoreix una incorporació a l'activitat amb les màximes garanties, sense males-tars ni dificultats en la concentració, facilitant una actitud activa per al joc i l'aprenentatge. De la mateixa manera que no tots els infants s'adormen en el mateix moment quan se'ls posa a fer la migdiada, el moment de despertar-se també serà diferent. Cal preveure un període durant el qual els infants es desperten i poc a poc s'incorporen a l'activitat de l'aula.

Dormir és una necessitat que varia en funció de l'edat. Així el nadó pot dedicar gran part del seu temps a dormir, mentre que aquest temps és redueix progressivament en la infància. Igualment, la forma de distribuir les hores de son és variable entre infants, si bé el període llarg es realitza sempre durant la nit i es reparteixen petites franges durant el dia que acaben concentrant-se en la migdiada. Per això en l'organització de les hores de dormir a l'escola bressol ha de prevaler el respecte a la variació individual i això fa necessari dedicar un espai dormitori de fàcil accés des de l'aula i protegit de l'activitat de la resta d'infants.

Dormir i despertar-se representa per a l'infant separar-se i retrobar-se amb les persones, els espais i els materials del seu entorn d'activitat. Per això, hi ha infants que manifesten una gran neguit en el moment de la separació, abans d'anar a dormir, mentre que altres es mostren irritables en el moment que es desperten i s'han d'incorporar a l'activitat. És important l'actitud d'acompanyament de l'adult, donar temps al canvi físic, mental i emocional que han de dur a terme els infants en aquesta situació. La relació de confiança existent entre el personal educador i els infants és primordial en tot el procés. Cal oferir-los suport mitjançant el contacte físic, les demostracions d'afecte i l'ús d'objectes personals i familiars. El coneixement de les particularitats individuals orienta la persona educadora en la seva intervenció: a uns infants cal agafar-los a coll, mentre que altres necessiten que se'ls canti una cançó... Tots aquests poden ser recursos que s'utilitzaran mentre els infants no estan prou familiaritzats amb l'entorn.

Des de la perspectiva educativa, cal promoure la comoditat física i la calma com a elements precursors del son. És important que abans d'anar a dormir els infants gaudeixin d'una activitat tranquil·la i relaxant, que estiguin tips, nets i secs, vestits amb roba còmoda i sense sabates. Les condicions ambientals han d'assegurar una bona qualitat del descans, un espai ventilat amb una il·luminació càlida, sense sorolls forts o altres elements que interfereixin en el son. Igualment, els dormitoris amb pocs nens afavoreixen el descans perquè les interferències causades pels diferents ritmes o les casuístiques individuals és menor. L'espai i el mobiliari han de tendir a facilitar la independència de l'infant. És important la selecció dels bressols o la disposició dels matalassos per tal que facilitin que l'infant pugui anar a dormir i llevar-se autònomament.

LA INCORPORACIÓ A LA LLAR D'INFANTS

L'arribada de nous infants a la llar d'infants suposa canvis tant per a ells com per a les seves famílies, però també per als educadors i per al conjunt de l'escola, que ha d'adaptar-se als nous nens i preveure la manera de facilitar-los-en la incorporació.

Per a un infant, començar a freqüentar una llar d'infants implica el pas de l'àmbit privat i familiar a l'àmbit social, és a dir, passar d'una "particular" forma de ser educat, tractat i percebut per la seva família, a la incorporació de formes més socialitzades i col·lectives d'educació i d'interacció.

La incorporació a la llar d'infants o escola bressol facilita que els nens i les nenes estableixin relacions amb altres infants i diferents adults, ampliant la seva xarxa social i la de la seva família. Però, a la vegada,

també suposa fer front a noves situacions. Primer de tot han de familiaritzar-se amb un nou context, que té un ritme i una dinàmica propis, probablement equipat i ambientat amb elements i jocs absolutament desconeguts per a molts dels infants, fins aquell moment. Han d'aprendre a acceptar els nous companys de joc, a conèixer i a relacionar-se amb ells, i a compartir amb ells l'atenció i la cura de la persona educadora, les joguines, l'espai, el seu temps, les seves experiències vitals...

La incorporació a la llar d'infants és un moment de canvis que cal planificar acuradament.

Per als **pare i mares**, la incorporació del fill/a a l'escola bressol també suposa canvis importants. A la llar el fill/a entrarà en contacte amb altres infants i diversos adults, rebrà altres influències i, per tant, aprendrà altres coses i establirà nous vincles, fora de l'àmbit familiar.

Han d'acceptar que durant la seva estada a l'escola bressol els infants estan sota la responsabilitat de les persones educadores, sense per això deixar de ser responsabilitat de la família, i que, a partir d'ara, pares i educadors esdevindran coresponsables en l'educació de l'infant i, per tant, és important que es coneguin i col·laborin.

Per a la **persona educadora**, l'arribada de nous infants demana establir noves relacions i facilitar nous vincles (amb els infants i les seves famílies, entre els pares, entre els infants...). Aquest període no és afectivament neutre per a ella; el neguit inicial dels infants i de les famílies fa que visqui el procés amb incerteses. És el moment en què se sent més jutjada en la seva professionalitat, en la seva capacitat per tractar i entendre cada infant i cada família. Comporta acceptar amb normalitat les diferències en les relacions i afectes compartits, evitant viure-les com a graus diferents d'èxit o de fracàs de la vida professional.

No cal dir que la calidesa i la qualitat comunicativa ha d'estar present en totes les relacions, ja que els inicis sovint en determinen el desenvolupament posterior. Cal mostrar afecte als infants i a les seves famílies sense caure en estereotips, tenir en compte que és la primera vegada que moltes famílies passen per aquest procés, perquè, tot i que per a les persones educadores aquestes situacions es reproduïxen cada any, els infants i les famílies són sempre diferents i, per tant, cap procés d'adaptació és igual.

La planificació de l'acollida

Parlem d'acollida en referir-nos al seguit de d'actuacions que fa l'escola bressol per tal que els infants se sentin còmodes els primers dies d'assistència al centre.

Cal preveure i planificar, al més rigorosament i professionalment possible, l'acollida de tots els nens i nenes i les seves famílies, per tal de fer que la incorporació a la llar sigui tan suau com sigui possible i aconseguir que tothom tingui un lloc dins de l'entramat de relacions que la formen. Així, cal decidir i planificar:

- **El ritme d'incorporació dels infants** (quins, quan, durant quant temps, amb qui...) i el rol que hi hauran de jugar els adults (educadors, pares...).
- **Els primers contactes amb les famílies.**
- **L'acollida de cada infant** i la seva família: el dia d'inici, si serà possible que el pare o la mare l'acompanyin durant l'acollida, durant quant temps podran fer-ho, etc.
- **L'espai classe, els objectes, els materials i les joguines que hi trobaran.**

- **L'atenció individualitzada de cada infant.**
- **Les activitats que es proposaran.**
- **El temps per observar** el procés que segueix cada infant.

El ritme d'incorporació dels infants

Els infants que ja fa temps que assisteixen a l'escola bressol, generalment no necessiten cap més mesura específica en tornar de vacances. La continuïtat dins del mateix grup de companys i amb la mateixa persona educadora els aporten seguretat. Malgrat el temps de vacances, no acostumen a tenir gaires dificultats per reincorporar-se i reemprendre, des del primer dia, un ritme que ja els és conegut. Malgrat tot, cal preveure que, a vegades, els plors dels infants nous poden ser contagiosos i que després de les vacances alguns infants poden mostrar-se nerviosos o manifestar el seu disgust per haver de renunciar a un "temps" durant el qual han gaudit d'un contacte més intens amb els pares.

Amb els infants que assisteixen a la llar per primer cop la incorporació és diferent, ja que han de familiaritzar-se amb un nou entorn i entrar en relació amb infants i adults desconeguts fins aquell moment. Nombroses recerques han demostrat que els infants se senten més segurs si estan acompanyats per una figura familiar, la qual cosa els permet explorar el nou medi, i conèixer i acceptar noves relacions amb molta més facilitat. Aquest és un tema del qual cal parlar amb les famílies, per tal que puguin prendre decisions amb la màxima informació possible.

La incorporació gradual dels infants, de manera que no coincideixin massa nens i nenes nous alhora, ni s'allargui més del compte aquest procés, és un dels recursos que cada vegada esdevé més habitual pel bon resultat que ofereix.

Fer coincidir des del primer moment les noves incorporacions amb els infants que ja assistien anteriorment a la llar d'infants genera dinàmiques positives en el grup. Aquests darrers "marquen el ritme", ofereixen models a imitar als nens i les nenes novells, cosa que ajudarà que el grup estigui més tranquil i permetrà a les persones educadores atendre més individualment a qui ho requereixi.

La tranquil·litat i la confiança dels pares i les mares en la llar d'infants i en el personal educador que s'ocupa del fill/a li facilita en gran mesura la incorporació al nou medi.

Per a la majoria de famílies l'entrada del fill/a a la llar suposa afrontar una primera separació que els provoca sentiments ambivalents i no saben molt bé com actuar. Trobar l'ocasió per donar algunes pautes en relació amb el que s'espera d'ells durant els primers dies al centre amb el fill, els ajudarà a saber què fer per ajudar el seu petit a dominar la nova situació (mostrar-se tranquil i relaxat, no quedar-se amb l'infant a la falda durant l'estona que és a la sala, sinó deixar que explori l'espai, tot i que no l'obligui a fer-ho, deixar que observi i participi en alguna de les activitats que s'ofereixen als infants, afavorir el contacte amb els altres infants i amb l'educador o educadora, buscar un espai per seure a l'estança, parlar amb veu baixa...).

També pot ser d'utilitat afavorir que les famílies noves a la llar d'infants trobin suport en els pares i mares que, al seu dia, ja van passar per aquest procés. Es poden preveure moments de trobada, en els quals, tot compartint un cafè, puguin intercanviar experiències sobre el que, per a alguns, és una situació nova.

Però, sobretot, és necessari que la persona educadora trobi cada dia el moment per parlar amb cada mare i/o pare sobre com viuen el procés de familiarització i separació, el que els preocupa i el que

observen mentre són a la llar o a casa amb el fill. Cal mantenir una actitud de diàleg davant dels seus dubtes i pors en preguntar-se per l'atenció que rebrà el seu fill fora de la família i, sobretot, no deixar de banda els sentiments que envolten tot el procés.

Els primers contactes amb les famílies

Preveure l'adaptació dels pares abans que la dels infants és fonamental per iniciar una relació de comunicació i confiança mútua entre pares i educadors. Principalment perquè aquesta contribueix a la tranquil·litat emotiva i el benestar psicològic de l'infant que percep que no hi ha contradicció entre els seus dos contextos de vida, família i llar d'infants.

Així, **una primera trobada** de presentació de la llar, que els permeti saber qui s'ocuparà de la seva criatura, i conèixer el procés d'adaptació previst per acollir-la, ajuda que tothom pugui passar les vacances sense incerteses i permet als pares i mares plantejar-se la possibilitat de reservar-se uns dies de vacances per acompanyar el fill/a durant els seus inicis a l'escola bressol. Així mateix, facilita que tinguin temps de preparar-se mentalment per a aquesta primera separació, imaginant-se el fill/a en un espai que ja han vist, amb una educadora i alguns infants que ja coneixen...

Aquesta presentació pot tenir una **segona part en la qual cada persona educadora es reuneixi amb els pares dels infants nous del seu grup**. És una bona ocasió per començar-se a conèixer i per ampliar les primeres informacions sobre el període d'adaptació: què suposa per als infants, com es preveu acollir-los, les previsions i mesures acordades per l'equip i els objectius corresponents, etc., vetllant sempre perquè tothom pugui expressar els seus dubtes, les seves expectatives..., i reservant temps per pactar les diferents qüestions organitzatives, com per exemple: el torn en què cada infant s'incorporarà a l'escola, què s'espera d'ells els primers dies, quan estiguin a la classe amb l'infant..., i, finalment, anunciar una entrevista individual amb cada família els primers dies de setembre.

Exposar als pares els criteris que fonamenten la planificació de l'acollida, fent-los-en partícips i convidant-los a decidir conjuntament el torn en què s'incorporarà el seu fill/a, segons les seves disponibilitats, evita malestars i els fa copartícips de les decisions preses.

Per molt que vulguin, no totes les famílies tenen la possibilitat de quedar-se una estona a la llar amb el fill durant els primers dies. Si és així caldrà preveure la manera d'estar en contacte quotidianament amb aquestes famílies per tal de seguir conjuntament el procés.

L'acollida de cada infant i la seva família

L'entrevista individual ha de servir per iniciar una relació de confiança i respecte mutu entre la persona educadora i els pares de cada infant, per planificar la incorporació del fill/a a la llar d'infants i per recollir algunes informacions molt bàsiques sobre els hàbits i preferències de l'infant, pel que fa a alimentació i repòs, jocs i joguines, horaris, àpats que farà a l'escola, si podrà estar "acompanyat" per algun adult del seu entorn durant els primers dies..., i per confirmar el seu dia d'inici.

No s'ha d'oblidar que no es pot pretendre aconseguir tota la informació d'entrada. A mesura que la relació de confiança entre pares i persona educadora es consolidi, les primeres dades sobre el fill/a s'aniran ampliant i podran ser contrastades tant durant els contactes diaris, com en les entrevistes que es mantindran al llarg de la seva estada a la llar d'infants.

L'espai classe, els objectes i les joguines que hi troben

És habitual que els infants canviïn de sala cada curs. Mantenir en el nou espai alguns dels materials i jocs preferits, i/o els més utilitzats durant el curs anterior (el titella de la classe, algun conte o unes imatges...), aporta als nens i nenes un punt més de referència i de continuïtat durant les primeres setmanes, que els infants de ben segur agraeixen.

Pel que fa als nens i nenes de nova incorporació, possiblement agrairan un entorn càlid i harmònic, amb materials i joguines suficients (ni massa joguines que els atabalen, ni poques que generen conflictes; les suficients per tal que permetin el joc paral·lel, la imitació, les col·laboracions, etc.), variades, estimulants, en bon estat d'ús, agradables a la vista i ben distribuïdes, i, per descomptat, adequades als interessos i possibilitats dels infants. Joguines i materials que convidin a compartir, a jugar amb els altres, a entrar en relació, però també un racó càlid i tou que convidi a la intimitat, al repòs, equipat amb un matalàs prim o una catifa, nines de drap o ninots de peluix, etc. La persona educadora vetllarà perquè la sala es mantingui en ordre, endreçant i reorganitzant els materials quan la situació d'aquests en la sala ho aconselli.

És convenient demanar a les famílies que els infants portin de casa algun dels seus objectes preferits, ja que, a més d'aportar la seguretat i el record del seu àmbit familiar, potser seran d'utilitat per iniciar relacions amb els altres infants.

El mobiliari i els elements domèstics afegeixen un toc familiar a l'escola bressol, la qual cosa fa que tant infants com adults se sentin més còmodes. Disposar d'un sofà on adults i infants puguin seure plegats i mirar un conte abans d'acomiar-se, o bé relaxar-se i observar l'activitat del grup, posar cortines i plantes a les finestres i decorar-les amb algun penjoll, o unes transparències, petites campanes..., que l'infant pot observar i tocar quan va a coll. En definitiva, crear un ambient càlid, familiar i acollidor que fugi del rigor institucional i impersonal, col·labora positivament que els que hi han de fer vida (infants, famílies i educadors) s'hi sentin més a gust.

L'atenció individualitzada

Durant la entrevista individual d'inici de curs amb les famílies, cal tractar algunes de les qüestions que els primers dies permetran atendre l'infant de manera personalitzada, com per exemple: el seu ritme de son, vigília i alimentació, els seus costums i objectes preferits, l'horari que seguirà, i el ritme d'incorporació dels primers dies.

Aquestes informacions són de gran utilitat per tal de preveure el ritme quotidià del grup, i a la vegada tractar al més individualment possible tant les incorporacions com les reincorporacions, tot respectant el ritme i costums de cadascun dels infants, per tal que la seva estada a la llar sigui el més còmoda possible.

Certament no es pot evitar el canvi que representa per als infants ser atesos en un entorn diferent, per mans desconegudes fins aquell moment en el cas dels lactants. Per molt que es conegui al detall com se'ls agafa, acarona o vesteix a casa, els infants perceben a partir del to muscular, que és una altra persona qui els porta a coll.

No es tracta de "suplantar" la mare o el pare, sinó de procurar una transició suau de casa a la llar, respectant tant com sigui possible els costums i preferències de cada infant i buscant una certa continuïtat en els ritmes i en les situacions més íntimes (el ritme d'alimentació, son i vigília de cada infant,

procurar fer dormir els bebès en el seu cabasset durant els primers dies, fer servir la roba de llit portada de casa en passar-los al llit de la llar d'infants, deixar-hi algun objecte personal...).

Al centre cal una organització que procuri que sigui sempre la mateixa persona educadora qui s'ocupi de cada infant, sobretot durant la rebuda del matí, els moments de l'alimentació, higiene, son... per tal que puguin identificar-la com a referent que tindrà cura d'ells quan els seus familiars no estiguin presents. Aquesta relació privilegiada podrà ser ampliada amb la intervenció d'altres persones educadores a mesura que els infants se sentin segurs en el nou medi.

Les activitats que s'hi proposen

Durant el període en què les famílies romanen a la l'escuela bressol amb els infants, durant el període d'acollida, la persona educadora ha de saber aprofitar el moment oportú per oferir o iniciar un joc amb un infant, o potser amb un petit grup que es mostra receptiu al contacte, procurant crear moments d'interacció plaents que cada nen o nena pugui recordar.

Els primers dies, les persones educadores han de fer propostes i organitzar activitats i jocs per tal de procurar que els nens i les nenes descobreixin el nou medi, coneguin els companys del grup, la persona educadora, i que tinguin interès per establir relacions i gaudir de les propostes que se'ls ofereixen.

Quan els infants se senten prou segurs i emprenen jocs i activitats per iniciativa pròpia, la intervenció de l'educador s'ha de limitar a sostenir l'activitat amb la seva proximitat o a facilitar-la, apropant algun material o oferint l'ajuda necessària. La persona educadora ha d'estar disponible i, per tant, localitzable per tal que els infants puguin adreçar-s'hi quan ho necessitin.

Durant aquest període també és convenient suggerir algunes activitats que afavoreixen a la relació grupal. La música i les danses (en el grup dels més grans) acostumen a ser un bon recurs, ja que poden ser perfectament adaptades a les possibilitats dels infants, afavoreixen els primers contactes i acostumen a ser ben rebudes per tothom.

Hi ha diferents activitats o recursos que podem utilitzar per ajudar els infants a entendre la separació, com jocs d'amargar, jocs de posar i treure material d'un recipient, objectes per poder-se tapar i destapar, titelles, contes...

Quan els infants i les famílies s'acomoden és bo recordar què han fet, de quines coses han gaudit i explicar també les coses que passaran l'endemà.

El temps per observar

Els primers dies d'estada del nen o nena a la llar d'infants cal observar el procés d'adaptació que segueix. És convenient fixar-se en la seva actitud i disposició en diferents moments de la jornada (com arriba, amb què juga, com es relaciona amb qui l'acompanya, si busca o accepta el contacte amb la persona educadora, amb els altres infants..., si es manté actiu o al contrari es mostra abatut, trist, apàtic...) a partir d'indicadors que informin sobre l'evolució i la fi del procés (més autonomia en el joc i en les interaccions, busca la relació amb la persona educadora, amb altres infants...).

La informació recopilada és de gran utilitat per continuar la construcció del necessari pont de confiança entre mestres i educadors, ja que constitueix un dels exponentes de l'interès de la persona educadora per l'infant i del coneixement sobre la seva forma de fer i de ser que va adquirint. No hi ha res que ins-

piri més confiança als pares i mares que constatar que la persona a qui confien el fill/a el coneix cada dia més, l'accepta, el valora i sap com respondre a les seves necessitats.

Mentre l'infant assisteix a la llar acompanyat d'algun familiar, la persona educadora pot observar la forma d'agafar-lo, de canviar-lo, de jugar amb ell... Aquestes situacions aporten molta informació complementària a la ja obtinguda en la primera entrevista amb el pare i la mare i, a la vegada, permet recollir alguns aspectes rellevants de la relació, i la persona educadora pot recrear situacions familiars per a l'infant, que amb el temps esdevindran la seva particular forma de relacionar-se amb cada nen i nena.

L'ACTIVITAT DE L'INFANT

Els infants des del naixement mantenen una activitat espontània que es caracteritza per una actitud activa per l'exploració, ja sigui escoltant, observant o manipulant directament tot el que tenen al seu abast. Utilitzen les seves possibilitats motores, sensorials, emocionals, cognitives i comunicatives per

Coneixent les característiques de l'activitat de l'infant podem fer les propostes que els proporcionin més possibilitats de desenvolupament de les capacitats.

conèixer el seu entorn. L'activitat de l'infant influeix en el procés del seu desenvolupament, així, les seves capacitats, el seu interès i la curiositat per tot el que l'envolta influirà directament en el domini del seu propi cos i en el de l'entorn.

Aquesta activitat espontània dels infants és la base dels aprenentatges. Els infants n'extrauen informacions, les comproven i les modifiquen i construeixen així els seus coneixements. El pensament es desenvolupa a partir de l'esforç per interpretar les informacions adquirides en l'exploració, així, la interpretació de les noves dades mo-

difica les idees inicials i és necessari buscar un model més lògic, per tant més evolucionat, per incorporar els nous coneixements.

Per aprendre és imprescindible tenir iniciatives i produir efectes sobre el món. La confiança en un mateix i el grau de creativitat influiran en les aptituds per inventar noves combinacions que implicaran descobrir noves relacions i permetran construir les millors "teories possibles" sobre les experiències viscudes.

Característiques de l'activitat de l'infant

En l'activitat dels infants més menuts s'observen uns tipus de comportaments específics. El mateix desenvolupament determina un ordre en la seva aparició, tot i així, alguns d'ells coexisteixen en el temps i es complementen durant l'etapa d'educació infantil:

- Exploren els objectes i materials amb tots els sentits per reconèixer les seves propietats.
- Descobreixen les relacions entre objectes, materials i situacions basant-se en l'experiència directa.
- Aprenen amb tot el cos, gaudeixen fent les coses per ells mateixos i posen a prova totes les seves habilitats.
- Creen amb els materials, imaginem escenaris i els comparteixen amb les persones pròximes.

Exploren els objectes i materials amb tots els sentits per reconèixer-ne les propietats

Durant els primers mesos de vida els nens i les nenes es relacionen amb el món a través dels sentits i actuant-hi. D'aquesta manera descobreixen les característiques i les reaccions que fan que dos objectes semblants tinguin una identitat diferent, i posant en marxa totes les seves tècniques exploratòries disponibles, com ara olorar, llepar, xuclar, tirar, escoltar, etc. poden identificar les característiques rellevants de cada objecte.

La boca és durant aquest període el centre neuràlgic amb què exploren i coneixen tot el que els envolta. Tenen una gran curiositat per totes les coses i si observem com exploren els objectes al seu abast sembla que es preguntin: “Què és això?”. Passat aquest període, qualsevol objecte nou passarà per aquesta investigació abans de formar part del món dels objectes quotidians.

Descobreixen les relacions d'objectes, materials i situacions amb l'experiència directa

En el moment que l'infant té un conjunt d'objectes al seu abast s'inicia en el procés de combinar-los i crear les primeres relacions i usos. A partir d'ara sembla com si la pregunta principal del moment fos: “Què puc fer amb això?”.

Les idees que només existeixen comparant propietats penetren la ment dels infants: dins/fora, dur/tou, trist/content, etc. Hi ha objectes que són fantàstics per omplir, mentre que d'altres sembla que demanin ficar-se a dins. N'hi ha que són l'eina imprescindible per... Els objectes s'alien per realitzar les accions que passen pel pensament de l'infant.

L'experiència de la vida quotidiana, les seqüències d'accions constants, les conseqüències de certs fets imprevistos es converteixen també en objecte d'estudi dels infants, que n'extrauran les primeres relacions entre mitjans, i també, les primeres relacions causals. Beure, menjar, jugar... són accions que porten implícits tant el coneixement dels objectes i els materials com el de les situacions afectives i socials viscudes.

Aprenen amb tot el cos, gaudeixen fent les coses per ells mateixos i posen a prova totes les seves habilitats

Durant el primer any de vida els infants han passat de ser absolutament dependents a gaudir de la independència que els ofereix un major control del propi cos, que els ha permès passar del pla horitzontal al vertical. En el segon any de vida estan profundament interessats a experimentar les noves habilitats motores, s'inicia l'etapa en què semblen no poder parar quiets ni un moment, desplaçar-se, salvar petits desnivells, entrar i sortir, pujar i baixar esglaons, pendents, etc. Són activitats que combinaran i milloraran durant l'últim any d'estada a la llar d'infants.

Qualsevol acció motriu es pot convertir en un repte en un moment determinat, i aconseguir-la suposa un plaer que implicarà que la repetirà fins a dominar-la i la combinarà en múltiples situacions diferents. Les relacions de causa-efecte s'enfortiran a mesura que es resolguin petits conflictes.

Creen amb els materials, imaginem escenaris i els comparteixen amb les persones pròximes

La seva progressiva incorporació al món dels adults (que reproduïen en l'afany per comprendre'l i fer-lo seu) coincideix amb l'accés a l'univers simbòlic. Els inicis del llenguatge són una clara evidència de l'accés dels infants al món de la representació, de l'abstracció i van units amb la capacitat de representar, de recrear, d'evocar un objecte o una persona que no hi és present, i de simbolitzar un objecte mitjançant un altre diferent sense confondre'l amb el real. En definitiva, és el moment en què apareix el que s'ha convingut a anomenar joc simbòlic, caracteritzat per la recreació lliure de situacions viscudes o imaginades.

Els materials de l'entorn són multifuncionals, en un moment determinat poden representar una solució d'un problema, en un altre moment es converteixen en interlocutors dels infants fent-los preguntes i essent la font del problema, en un altre moment la creativitat dels infants els dóna forma per expressar els seus impulsos i les seves idees.

L'activitat creativa, la fantasia i els llenguatges aporten la novetat i l'alegria de poder crear, inventar i dialogar, compartint les pròpies idees amb les dels altres, ajustant-les i comparant-les.

El joc

El joc és definit per diferents autors com una conducta observable caracteritzada per ser plaent, aparentment gratuïta, estar relacionada amb l'interès dels infants per integrar el món extern a la seva realitat individual, sorgir d'una motivació intrínseca, tenir objectius canviants i presentar una dimensió evolutiva.

El joc és una conducta espontània i voluntària, és escollit lliurement per qui el practica. Qui juga manté una actitud activa, posa en joc les seves motivacions i no persegueix una finalitat concreta; per això mentre juga pot variar els seus objectius. Jugar no sempre és l'activitat més agradable que poden fer els infants, fins i tot pot no anar acompanyada de signes de "joia", però normalment és avaluada positivament per qui juga.

El joc conté totes les tendències evolutives i a la vegada és una font importantíssima per al desenvolupament dels infants. L'activitat manipulativa i corporal que l'infant du a terme en el joc consolida i desenvolupa habilitats i estratègies cada cop més precises que a la vegada li permeten dur a terme activitats i jocs més complexos, la qual cosa posa de manifest la clara relació entre l'activitat de l'infant i el seu desenvolupament neuronal.

Integra una funció clarament adaptativa relacionada amb l'interès dels infants per integrar el món extern a la seva realitat individual. Mitjançant l'activitat imitativa i simbòlica, els nens reconstrueixen el món en què viuen. Mentre juguen, fingeixen que dominen coneixements i habilitats i s'apropien fins i tot, dels aspectes del món que no dominen o només coneixen parcialment. Quan els nens juguen estan investigant i comprenen totes aquestes coses que els serviran per poder entendre com són els altres, com són ells i com funcionen les coses.

En el joc es combina activitat, pensament, sensibilitat i autonomia, perquè el joc és bàsicament una actitud, una manera d'utilitzar la ment, articulant realitat i fantasia, integrant el coneixement i l'emoció. Jugar es converteix en una activitat en què els infants mostren un alt grau de concentració, capacitat imprescindible per aprendre.

El joc és una activitat privilegiada per al desenvolupament de les capacitats de l'infant, tant pel grau d'activitat que comporta com pel seu caràcter motivador, per les situacions en què es desenvolupa (ja que permeten als infants elaborar les experiències viscudes) i per les possibilitats de participació i d'interacció social que propicia.

El joc simbòlic s'inicia en l'infant a partir dels dos anys aproximadament i és una continuació del joc imitatiu. És un mitjà d'aprenentatge que permet a l'infant entendre millor el món que l'envolta i també entendre's a si mateix: comprendre les relacions entre les persones, la utilitat dels objectes, les pautes de relació social...

Només el convenciment de la importància del joc en el desenvolupament i l'aprenentatge dels infants farà que la llar d'infants planifiqui el joc com una activitat prioritària, donant-li el temps i l'espai necessari perquè formi part de la vida quotidiana al centre i evitant, així, relegar-lo a la categoria d'entreteniment. En aquest cicle, una de les feines més importants que ha de fer un infant per a desenvolupar-se amb salut i felicitat és jugar.

L'adult davant del joc

Promoure les condicions perquè el joc es desenvolupi és organitzar un ambient relaxat i emocionalment satisfactori amb la finalitat que l'actitud lúdica dels infants es manifesti. És imprescindible l'establiment d'un marc relacional basat en la confiança mútua en què l'adult ha de ser capaç d'adequar-se a cada infant, tenint en compte el seu moment maduratiu i la seva individualitat.

L'educador ha de vetllar perquè el joc sigui voluntari i espontani, que són característiques intrínseques a la seva definició. No per això, l'actitud adequada és la de "deixar fer" i mantenir-se al marge de l'acció dels infants. Ha d'estar pendent de l'acció per mantenir-la i ampliar-la; incentivar l'activitat, per evitar que decaigui, fent alguna aportació, per exemple, un material nou i, si cal, acompanyar amb paraules l'acció dels infants, però sense fer-ne interpretacions ni prendre el paper protagonista que ha de tenir l'infant. La pràctica quotidiana li permetrà progressar en la discriminació de quan ha d'entrar i de quan ha de sortir d'una situació, i evitarà envair l'espai dels infants i interferir en la seva acció.

No es pot ensenyar a jugar, ja que el joc és innat en els infants. Tot i així, la persona educadora ha de tenir present la necessitat d'alimentar l'interès dels infants fomentant el joc espontani com a part integrant de l'experiència quotidiana. L'educador ha de ser sensible a l'originalitat del joc infantil i fer tot el possible per reforçar les seves idees creatives oferint-los la possibilitat de posar-les a prova. Donar el protagonisme als nens i les nenes no només fomenta la seva capacitat creativa, sinó que té el valor d'enfortir la confiança en ells mateixos i la seva autoestima.

En la intervenció de l'adult han de prevaldre les actituds d'observació activa que li permetran acompanyar mentalment l'acció dels infants i estar receptiu a les seves demandes. A la vegada, les seves observacions li serviran per conèixer el joc dels infants i prendre la distància necessària per poder objectivar millor les possibles lectures de les situacions.

Les propostes lúdiques

El concepte de proposta lúdica s'ha d'emmarcar en la idea que el nen "ha de jugar per aprendre", reconeixent plenament el valor singular del joc com a generador d'aprenentatge. El comportament lúdic dels infants porta incorporat l'actitud activa que els permet tenir iniciatives i provocar efectes en el

seu entorn pròxim, així com comprovar les seves hipòtesis de “com funciona l'entorn pròxim”, condicions que són imprescindibles per aprendre.

Ara bé, per propostes lúdiques no s'ha d'entendre que les activitats s'han de presentar sempre de forma divertida fins al punt que a vegades es dissimuli el veritable objectiu de l'aprenentatge. Tampoc l'objectiu és entretenir els infants perquè no s'avorreixin, oferint-los unes activitats divertides que a vegades desestimen les possibilitats dels infants i limiten l'adquisició de les seves capacitats.

S'afavoreix el comportament lúdic dels infants quan una proposta té la característica de ser una activitat oberta, en el sentit que cadascun dels infants posa en joc les seves possibilitats exploratòries i interpretatives d'acord amb les seves necessitats, els seus interessos i el seu moment evolutiu. El seu objectiu és promoure les capacitats individuals dels infants, no pas aconseguir una resposta única o un comportament concret. Aquest fet implica prioritzar la importància dels processos d'aprenentatge per damunt dels resultats.

Davant una activitat oberta, els infants sempre es procuren la manera de posar en pràctica els comportaments exploradors més beneficiosos per al seu desenvolupament i aprenentatge. Per exemple, si un infant està investigant la combinació de materials i les seves relacions, farà aquesta investigació amb el material que té al seu abast, mentre que si un altre que està interessat pel joc simbòlic, utilitzarà els mateixos materials per imitar l'actuació dels adults.

Valor educatiu de les propostes lúdiques

Les activitats lúdiques amb les activitats quotidianes i el joc doten de valor educatiu l'estada dels infants a l'escola bressol. Els tipus de propostes que es plantegin variaran en funció dels objectius educatius que ha prioritzat l'equip docent en el centre, el grup d'infants a qui van dirigides i els recursos de què es disposa: nombre d'educadors, espais i materials, etc.

Perquè una proposta lúdica tingui el valor educatiu, ha de tenir marcats uns objectius clars, les intencions educatives que els atribueix l'equip educatiu han de poder ser explicitades prèviament (en unitats didàctiques o de programació) i, per tant, dissenyaran les condicions inicials sobre els espais, la temporalitat, els materials i el grup a qui va dirigida.

L'observació de l'activitat espontània dels infants ens aporten els elements per discernir quina proposta lúdica pot ser més beneficiosa d'acord amb els seus interessos. Sovint una situació imprevista en les vivències del dia a dia pot provocar el desenvolupament d'una seqüència de propostes. La capacitat de l'educador per llegir aquests petits moments que es donen en la vida quotidiana i donar-hi resposta en forma d'una proposta lúdica assegura que tingui un valor significatiu en el procés d'aprenentatge dels infants.

Les propostes lúdiques han de representar un alt nivell qualitatiu educatiu, tant pel que fa a les qualitats sensorials dels materials, com per afavorir les possibilitats de crear noves relacions lògiques, per plantejar nous reptes, o per les seves possibilitats de posar en pràctica l'ús dels llenguatges.

El paper de l'adult

El paper de la persona educadora hauria de mantenir les funcions educatives bàsiques: abans d'iniciar la proposta li cal planificar i organitzar de forma acurada els espais, el temps i els materials destinats a l'activitat concreta, i durant la realització li cal facilitar i orientar els infants per assegurar que cadascun

d'ells pugui trobar el seu lloc, la seva manera d'aproximar-se a l'activitat, perquè pugui realitzar i construir el propi procés d'aprenentatge. Això vol dir que l'adult deixa de ser el protagonista, el “distribuïdor de coneixement”, tot reconeixent que els infants aprenen per ells mateixos en el moment que es posen en relació amb els objectes, amb els materials i amb els altres infants i adults.

Seria desitjable que les persones educadores mostressin una actitud d'observació activa, amb una intencionalitat clara en contrastar les pròpies interpretacions amb allò que fan els nens i les nenes, que adoptessin una actitud de recerca al costat dels infants, que aprenguessin d'ells i de les situacions que generen, i que acceptessin que sovint la ment dels infants va més lluny del que fan i del que l'adult veu i interpreta.

En l'organització d'aquestes propostes lúdiques cal tenir present algunes consideracions:

- En aquest cicle no tots els infants participaran al mateix nivell en una proposta, per això cal preveure que en tinguin al seu abast altres que en el seu conjunt completin l'oferta global d'activitats per al grup d'infants. Els nens i les nenes són lliures per triar l'activitat d'acord amb els seus interessos, l'estat emocional i el moment evolutiu (que sovint determinen la seva elecció i el seu grau de participació). Per exemple, en explicar un conte cal centrar-se en el grup d'infants que estan interessats a seguir-lo en aquell moment, obligar que els altres l'escoltin sovint provoca distorsions en l'atenció dels que es mostraven interessats en un inici. Per això, és imprescindible haver previst una organització dels espais i materials que permeti que els infants que no hi participin puguin continuar actius en altres propostes.
- S'aconsella poder dividir els infants en subgrups més petits, la qual cosa permet que els infants puguin realitzar el seu procés d'aprenentatge amb les mínimes interferències i l'adult pot fer-ne un seguiment més acurat que li permetrà donar els ajuts més precisos als infants que ho demanin. Per això, planificar determinades propostes amb la perspectiva que els infants no disposin només d'un adult per a la seva atenció afavoreix el seu procés d'aprenentatge i assegura el desenvolupament de les seves competències al màxim.
- Un altre element a considerar són els aspectes temporals, ja que cada infant manté el seu ritme d'exploració i té una capacitat de concentració diferent. Per això, és necessari preveure la possibilitat que mentre uns van finalitzant determinada activitat, altres encara necessiten una mica més de temps per finalitzar el seu procés. A la vegada, la periodicitat en la repetició permet que els infants puguin refer el procés i ampliar-lo, enfortint així les seves descobertes.
- Determinades propostes lúdiques, per ampliar el procés d'aprenentatge dels infants, demanen preveure una seqüència determinada, ja sigui per les habilitats manipulatives dels infants, per la incorporació de materials nous o per les diferents possibilitats d'exploració.

ESPAIS I MATERIALS

L'ambient educatiu i l'organització concreta dels espais i materials reflecteix la concepció sobre l'educació de l'infant que té l'equip docent. Concreta els valors educatius que es viuen en la llar d'infants i el paper que tenen els adults en l'educació. Espai i temps convergeixen i orienten l'infant i els seus familiars en les seqüències d'activitat, la seva planificació acurada es converteix en l'eix de la vida en el centre.

L'organització adequada d'espais i materials forma part de la tasca educativa de l'equip docent.

L'espai és un agent que estructura les relacions personals, per tant, l'equipament dels espais s'ha de fer de tal manera que tothom trobi el seu lloc, infants, pares i mestres. Cal dissenyar l'ambient perquè faciliti i promogui les relacions, buscant estratègies per habilitar espais i temps de trobada i així estructurar les relacions espontànies que es donen diàriament a la llar d'infants.

Equipar els espais de trobada es pot fer de la manera més diversa, les condicions concretes dels centres i la creativitat de l'equip docent faran que cada espai es converteixi en únic. A la llar d'infants, pot haver-hi:

- Espais per a la comunicació, que facilitin l'intercanvi pausat entre adults, que s'impregnin d'un ambient familiar i quotidià, per exemple, un sofà i una tauleta al vestíbul pot facilitar les relacions entre familiars o unes butaques a l'aula, o una taula i unes cadires que donen suport a la comunicació entre l'educador i les famílies.
- Espais per compartir conjuntament infants i familiars, tenint present les relacions dels infants amb els seus pares o amb els familiars dels altres infants. Una taula i una prestatgeria amb contes poden suggerir el contacte amb els germans més grans; disposar en el passadís de certs materials provoquen que els infants demostrin les seves competències als familiars.

Planificar espais per establir relacions implica pensar també en l'organització temporal que les possibiliti. No es tracta de tenir un horari que limiti els moments adients per establir relacions, però sí d'observar la seqüència temporal per veure'n els moments més adients i eixamplar el temps per facilitar que es produeixin. Tot i que s'estructurin espais i temps per afavorir les relacions espontànies, aquestes no substitueixen les relacions formals que l'equip educatiu hagi previst.

L'equip educatiu és l'encarregat de planificar els espais i els materials per promoure la resposta autònoma dels infants a les seves necessitats psicològiques i fisiològiques. Assumir el concepte d'infant competent significa que l'adult deixa de ser el centre de l'activitat del grup i adquireix el paper de planificar l'ambient educatiu per garantir el procés personal de cada nen i nena, acompanyant-los des de la distància necessària per respectar l'espai de l'infant. Des d'aquesta perspectiva, l'organització temporal, la distribució dels espais interiors i exteriors, i dels materials en general, han de comptar amb unes característiques específiques que afavoreixin l'autonomia, les relacions, la intimitat, l'activitat i la seguretat dels infants.

El concepte d'autonomia implica que els infants han de poder reconèixer les seves necessitats i, progressivament, posar a prova les seves possibilitats de satisfer-les. Això vol dir que l'autonomia no equival només a tenir certes habilitats de coordinació motora sinó que cal el desenvolupament de processos cognitius i emocionals molt complexos. Per exemple, li cal adonar-se que té set per poder anar a beure aigua, o li cal elegir quina activitat li interessa fer en un moment determinat o decidir amb quins infants vol compartir un joc. L'actitud confiada de l'adult envers les possibilitats dels infants, donant-los el temps necessari perquè puguin fer el seu procés o adequar l'entorn perquè els infants puguin accedir a l'ús dels espais i materials són condicions per afavorir l'autonomia. Així, tenir els gots al seu abast, poder arribar a la pica i obrir l'aixeta els dóna opció a beure sols; combinar determinats materials pot provocar la seva curiositat exploratòria i oferir-los racons d'activitats variades els facilita triar amb qui volen jugar.

La vivència de respecte envers les necessitats i decisions particulars dels infants és el punt de partida per garantir les relacions grupals positives. Cada nen i nena necessiten dominar el nivell d'implicació en les relacions per gaudir plenament de les interaccions amb els altres infants i els adults, igualment

necessiten mantenir certs espais i moments d'intimitat, d'allunyament de l'activitat grupal, i això demana una planificació que mantingui un cert equilibri entre els espais i temps individuals i els col·lectius.

La vida en col·lectivitat inclou que moltes de les relacions siguin grupals i només la consciència i la sensibilitat de l'equip docent permetran mantenir l'equilibri amb l'atenció individual o de petit grup. Quant al temps, aquest equilibri es concreta durant la jornada buscant els moments de relació individualitzada per a cada nen i nena. Les activitats de vida quotidiana poden ser una ocasió indiscutible, però també a nivell grupal hi ha moments per compartir petites descobertes, col·laborar en una tasca conjunta, o fer un joc de falda.

Pel que fa a l'equipament és important preveure espais que facilitin la creació de relacions diverses entre l'adult i els infants. Per exemple, compartir la taula amb la persona educadora per fer un dibuix, ordenar petits objectes o asseure's a la butaca per mirar un conte conjuntament són espais que afavoreixen els contactes de l'adult amb un o dos infants. Igualment preveure diferents zones d'activitat que permetin agrupaments de petit grup promouran diferents nivells en les relacions dels infants.

La persona educadora també necessita disposar d'un temps i un espai personal, des d'on observar els infants, per tenir la seva documentació, realitzar petites tasques de preparació de materials. Un lloc que ha de poder tenir el suport d'uns mobles a la seva mida, però integrat en l'entorn d'activitat dels infants. Un espai que pot compartir amb els infants oferint una alta qualitat en la relació, un espai que pot compartir amb els familiars o amb altres persones educadores. Un lloc on els infants la puguin localitzar fàcilment i així obtinguin la seguretat per mantenir-se actius en l'exploració i el joc.

Espais d'activitat i de joc

L'ambient educatiu ha d'estar preparat per oferir a l'infant els estímuls necessaris per a l'experimentació amb els objectes quotidians i de l'entorn, el domini de les habilitats corporals i comunicatives i el joc social i simbòlic. En aquest període estar actiu és una premissa per assegurar el desenvolupament; els temps d'activitat i de descans formen una seqüència natural en la vida dels infants.

Cal organitzar l'espai disponible en diferents àrees funcionals, clarament delimitades, amb uns materials específics que estimularan l'acció dels infants i els plantejaran petits reptes per mantenir la seva actitud activa per a l'aprenentatge. Per assegurar el procés maduratiu és necessari que l'infant pugui repetir les seves accions. En cada repetició, s'ajusten habilitats i es descobreixen noves formes de manipulació i ús. La constància en l'organització dels espais i els materials facilita les repeticions d'activitats, igualment cal mantenir una certa periodicitat en les propostes lúdiques que organitza la persona educadora per garantir-ne l'aprofitament per part dels infants.

Per sostenir un ambient d'aprenentatge, és imprescindible que els espais protegeixin els infants de les interferències que provoca l'activitat grupal. Per aconseguir aquest objectiu podem col·locar els mobles construint una línia suficientment llarga perpendicular a la paret, creant angles i delimitant zones d'activitat. Cal combinar les zones de manera que es creïn àrees diferenciades que no s'interfereixin, per exemple, que les que ofereixen activitats de relaxació estiguin allunyades de les que impliquen activitat psicomotriu. L'observació de l'acció dels infants, les seves iniciatives, les seves dificultats ens orientaran per realitzar els canvis pertinents i adaptar millor els espais i materials a les necessitats dels infants al llarg del curs.

Alguns recursos ens poden facilitar la creació de zones d'activitat: les catifes, sofàs i coixins, per crear una zona d'activitat tranquil·la, amb imatges, àlbums de fotos, llibres, etc.; recobrir el terra de certes

zones d'experimentació amb objectes, per disminuir el soroll de la sala; disposar d'una tarima o taula per fer construccions, amb una vorera per evitar que els materials caiguin per terra. Un armari sense prestatges i una cortina es pot convertir en una zona d'amagar, o una taula revestida fins a terra pot convertir-se en un túnel, etc.

No es pot oblidar la creació de petits espais d'intimitat, espais reduïts per tal de facilitar que l'infant pugui estar sol, o per compartir especialment amb un altre infant, descansant així de l'activitat grupal. Un lloc tranquil per relaxar-se, per concentrar-se en una determinada activitat, un racó que pot tenir també les característiques d'amagatall i poder jugar a fer aparèixer i desaparèixer el món que l'envolta.

La seguretat en els espais i materials ha de mantenir un equilibri molt fi amb la necessitat de risc i d'exploració que és imprescindible per a tot aprenentatge. Ser autònom també vol dir conèixer les dificultats que ens imposa el medi, buscar-hi solucions o protegir-nos d'algunes situacions. Un ambient tranquil i relaxat afavoreix que els infants actuïn d'acord amb les pròpies possibilitats, en canvi un ambient estressant no els permet estar atents al reconeixement dels límits personals i tenir el control per evitar un accident (caure, fer-se mal, mullar-se...). Els infants són conscients dels riscos de l'entorn pròxim des de molt petits, restringir en excés el risc pot suposar crear un ambient sense reptes i empobridor per al seu aprenentatge.

Els espais exteriors han de mantenir una continuïtat amb les característiques generals de l'organització del centre. L'aprofitament de l'entorn natural de l'escola hauria de prevaler com a criteri en la planificació de l'activitat en aquests espais, la reutilització dels elements de la poda de les plantes, la recol·lecció de fruits per fer-ne l'exploració, etc.

Així, porxos, jardí, hort, pati, formen part de la vida dins l'escola i ofereixen un espai únic per viure l'entorn natural, i per a l'activitat dels infants en general: exploració psicomotriu, experimentació sensorial, el joc simbòlic i social. Per això, cal que es puguin separar en zones per facilitar activitats pròpies del grup d'infants que l'utilitzen, que siguin de fàcil accés des de les aules, i que es puguin moblar d'acord amb la seva funció: un sofà per descansar i observar l'entorn, unes taules i cadires per dinar o dibuixar, una font per poder beure aigua, etc.

Alguns recursos per a l'equipament poden ser: instal·lar alguns troncs fixos i altres elements per crear desnivells, utilitzar unes plantes per delimitar àrees d'activitat diferents, disposar d'una zona amb sorra i aigua, construir una caseta per tenir un espai d'intimitat o de joc simbòlic, tenir materials que faciliten el joc dels infants, com poden ser rodes, caixes, carretons, etc. És necessari preveure un espai per guardar els materials que s'utilitzin a l'exterior i que cal reservar-los de la seva exposició constant a la intempèrie.

Els materials

Parlar de materials a l'educació infantil demana una visió àmplia que va més enllà del concepte de materials didàctics o de les joguines comercials per a les primeres edats. Si observem en cultures diferents a la nostra, en països del tercer món en els quals no és fàcil per a la majoria d'infants tenir joguines "comprades", veiem que sempre són capaços de "trobar" o "fabricar-se" allò amb què satisfer la seva necessitat de jugar: pilotes i nines de drap fetes amb fulles de blat de moro, vehicles fets amb llaunes o fulles de palma... Els pals, la terra, les pedres, les cordes i els cordills acostumen a ser autèntics tresors que permeten als infants "crear del no-res" allò que els cal, només seguint el fil de la pròpia imaginació.

Els infants aprenen a dominar el seu entorn a partir de l'exploració dels objectes. Els objectes de l'entorn pròxim són uns materials privilegiats en el sentit que estan disponibles i faciliten l'exploració freqüent per part dels infants. Al mateix temps, l'infant pot observar els adults per descobrir-ne noves possibilitats i compartir-ne usos concrets. Els escenaris on es fan servir i com l'adult els utilitza també formen part del coneixement sobre l'objecte, per exemple la pinta normalment és al bany i porta implícita la idea de tenir cura del nostre cos, o un tovalló de paper pot servir per faltar la taula en un restaurant i implica tenir estratègies per solucionar petits problemes fent un ús lliure del material.

Cal oferir una gran varietat de materials als infants i preveure l'accés dels infants a materials de la vida quotidiana, materials de l'entorn natural, materials inespecífics i de recuperació, materials específics de l'entorn cultural, així com també joguines.

Els materials que formen part de la vida quotidiana, per vestir-se, rentar-se, menjar, dormir tenen la característica de ser compartits amb els adults diàriament i la seva manipulació suposa assumir els significats culturals implícits, així com també les vivències personals de les activitats quotidianes. Per això, és necessari proveir-nos de materials utilitzats dins l'entorn cultural, plats, culleres, nines, pintes, miralls, moneders, clauers, bosses, etc., per oferir-los en una àrea de joc en què la vida quotidiana pugui ser imitada i reinterpretada pels infants. És preferible que els objectes siguin reals i no les seves imitacions reduïdes a una joguina, cosa que facilita una millor adequació a les capacitats motrius dels infants i a la vegada incideix en l'enriquiment del seu joc.

Els materials de l'entorn natural ofereixen una gran varietat manipulativa i riquesa sensorial. Desperden la curiositat i les ganes de manipular i, per tant, creen actituds positives davant l'aprenentatge en general. El coneixement de les seves característiques sensorials augmenta l'acció autònoma dels infants sobre el medi. Esporgar les plantes aromàtiques i assecar-les, descobrir els aliments que mengem, recollir pinyes, conquilles, pedres, etc., estimula al coneixement de gustos, de tactes, d'olors i de la diferenciació dels elements naturals en general.

Els materials inespecífics i de recuperació faciliten que els infants posin a prova les seves capacitats d'experimentar, crear i imaginar. Així capsos de cartró, taps de suro, anelles i tubs de mides diferents, robes, fustes, etc. conviden a l'acció i permeten que els infants construeixin uns espais de joc no determinats pel pes cultural dels objectes concrets. L'exploració d'aquests materials demana una actitud oberta per part de la persona educadora, que eviti els conceptes preestablerts sobre l'ús concret dels materials i que faciliti l'exploració lliure per part de l'infant. És important que els materials nous, abans de posar-los a disposició dels infants, siguin provats pels mateixos adults per comprendre'n les possibilitats d'experimentació.

Els materials específics de l'entorn cultural permeten compartir les formes culturals pròpies del nostre país. Els llibres, els instruments musicals, les eines per realitzar una activitat o un ofici, etc., es poden convertir en un material per enriquir el coneixement dels infants i també per estimular la creativitat, l'expressió oral, musical i plàstica.

Els materials han de ser seleccionats per les possibilitats d'afavorir l'acció de l'infant, de tal manera que quan l'infant manipula un objecte obtingui diversitat de respostes, que l'informen de les seves qualitats naturals i que li donen identitat. En la selecció dels materials s'ha de tenir present els criteris següents:

- La funcionalitat dels materials per estimular les capacitats dels infants a nivell sensorial, joc i experimentació, així com el nivell de competències que desenvolupa.

- La polivalència i multiplicitats d'usos i accions que permet el material i les possibilitats de creativitat que ofereix als infants.
- La resistència a la manipulació dels infants sense que es trenqui fàcilment o que toli el joc per al qual estava previst.
- L'estètica dels objectes d'acord amb els valors culturals que es volen estimular: agradables sensorialment, ordenats i en bon estat.
- L'ergonomia dels objectes d'acord amb les dimensions del cos de l'infant.
- La seguretat en la tria dels materials per evitar riscos innecessaris, per a la qual cosa cal tenir cura de les dimensions dels objectes, la toxicitat i la higiene.

La persona educadora organitza els materials vetllant per la seva disposició ordenada, visible i accessible per als infants, la qual cosa els permet moure's amb seguretat en el món dels objectes i facilita que s'hi puguin orientar i recrear fàcilment. La previsió inicial de l'educador sobre la finalitat educativa

Cal renovar periòdicament els materials per mantenir viu l'interès i la curiositat dels infants.

dels materials que introdueix a les diferents àrees d'activitat i joc determinarà les formes d'organització inicial del material, la necessitat de posar junts determinats materials i de buscar llocs estratègics per suggerir l'acció dels infants.

Tenir cura de renovar el material sistemàticament, tenint en compte els interessos de nens i nenes, desfer-se de les coses que destorben i reparar els objectes desgastats per l'ús continuat estimula els infants a mantenir l'interès per l'exploració dels objectes, i a promoure les actituds de respecte envers el material en general.

La quantitat de material és molt important en l'educació grupal. En aquesta edat el tipus de joc sovint adopta formes d'imitació. Per això, cal que cada nen i nena puguin realitzar el seu joc i alhora fer un joc paral·lel amb l'altre company, i és necessari que existeixin diversos exemplars del mateix objecte. No és un recurs per evitar conflictes entre els infants sinó que és fonamental per a l'aprenentatge, perquè compartir l'acció sobre el material permet captar la idea que hi ha a la ment de l'altre infant i comprendre-la a partir de la pròpia experimentació. Fer junts per compartir els sabers implícits en la ment de cadascú. Els objectes petits i únics porten conflictes. Els objectes grans o repetits afavoreixen el joc compartit, la imitació i la col·laboració.

El desplegament curricular en el primer cicle d'educació infantil

En aquesta segona part del document es donen estratègies per incorporar a la manera de fer i a la documentació del centre allò que disposa el *Decret 101/2010, de 3 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle de l'educació infantil*.

Aquest decret dona instruccions sobre les capacitats que cal contribuir a desenvolupar al llarg de l'etapa d'educació infantil, els objectius del cicle, també expressats en forma de capacitats i les àrees d'experiència i desenvolupament en què s'han agrupat els continguts educatius.

EL DESENVOLUPAMENT DE LES CAPACITATS EN EL CURRÍCULUM

L'educació infantil ha de promoure el desenvolupament integral dels nens i les nenes, és a dir de les seves capacitats. Aquestes capacitats s'estableixen en els currículums dels dos cicles d'educació infantil i han de ser el referent de tots dos cicles. Són les següents:

- Progressar en el coneixement i domini del seu cos, en el moviment i la coordinació, tot adonant-se de les seves possibilitats.
- Assolir progressivament seguretat afectiva i emocional i anar-se formant una imatge positiva de si mateixos i de les altres persones.
- Adquirir progressivament hàbits bàsics d'autonomia en accions quotidianes, per actuar amb seguretat i eficàcia.
- Pensar, crear, elaborar explicacions i iniciar-se en les habilitats matemàtiques bàsiques.
- Progressar en la comunicació i expressió ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà de diversos llenguatges.
- Observar i explorar l'entorn immediat, natural i físic, amb una actitud de curiositat i respecte i participar, gradualment, en activitats socials i culturals.
- Mostrar iniciativa per afrontar situacions de la vida quotidiana, identificar-ne els perills i aprendre a actuar-hi en conseqüència.
- Conviure en la diversitat, avançant en la relació amb les altres persones i iniciant-se en la resolució pacífica de conflictes.
- Comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que els portin cap a una autonomia personal, cap a la col·laboració amb el grup i cap a la integració social.

El desenvolupament de capacitats és el resultat d'allò que l'infant aprèn, i per aprendre i construir coneixements l'infant ha d'actuar i participar en situacions i activitats que tinguin sentit per a ell.

Així, en el primer cicle de l'educació infantil s'han de tenir present els processos de coneixement i domini del propi cos i d'individualització, acompanyats de la construcció de la trama de relacions i interaccions que es donen dins i fora de l'escola i dels llenguatges expressius i comunicatius que la fan possible, així com del coneixement sobre l'entorn físic i social.

ELS OBJECTIUS DE CICLE

Els objectius de cicle a la llar d'infants expressen les capacitats que els infants han d'haver desenvolupat en acabar aquest període. Així, l'infant haurà de ser capaç de:

- **Identificar-se com a persona, assolir el grau de seguretat afectiva i emocional corresponent al seu moment maduratiu, i esforçar-se per manifestar i expressar les pròpies emocions i sentiments.** Les relacions afectives que els infants estableixen amb les persones que en tenen cura habitualment, i les respostes d'aquestes persones, adaptades a les característiques individuals de cada un, afavoreixen la seva seguretat afectiva i faciliten el seu progrés en l'autoconeixement, en la formació d'un autoconcepte positiu i en la seva expressió emocional en general.
- **Establir relacions afectives positives, comprenent i apreciament progressivament el seu entorn immediat, iniciant-se en l'adquisició de comportaments socials que facilitin la integració en el grup.**

Les capacitats són les fites a assolir en acabar l'etapa educativa. Els objectius de cicle especifiquen el nivell d'assoliment al quan han d'arribar els infants en acabar l'estada a l'escola bressol.

El model relacional de la persona educadora i de tot l'equip orienta i modela el dels infants, en la mesura en què aquests imiten i reproduïxen els comportaments que veuen en els adults amb qui es relacionen i practiquen estratègies relacionals d'acord amb les seves possibilitats. Si les necessitats de cada infant es respecten, aquests aprendran a respectar les dels altres, establiran relacions positives dins del grup i descobriran les característiques dels comportaments més eficients i adaptats a la realitat

sociocultural en què viuen.

- **Participar amb iniciativa i constància en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs i higiene personal, iniciant-se en la pròpia autonomia i orientant-se en les seqüències temporals quotidianes i en els espais que li són habituals.** Les activitats quotidianes lligades a la satisfacció d'algunes de les necessitats bàsiques dels éssers humans són fonamentals per a l'accés dels infants a la descoberta de valors culturals bàsics i afavoreixen el coneixement sobre l'entorn pròxim i l'orientació espaciotemporal. Així mateix, són una excel·lent ocasió per promoure l'autonomia dels infants i l'adquisició d'habilitats comunicatives i psicomotrius, i, a la vegada, les interaccions que infant i adult mantenen en aquestes ocasions incideixen en bona mesura en la construcció de la pròpia identitat. L'organització de la vida quotidiana a la llar d'infants ha d'estar orientada a extreure tot el valor educatiu d'aquestes activitats i no només des de la perspectiva de satisfer unes necessitats físiques, sinó des d'una dimensió personal i cultural àmplia.
- **Comprendre el llenguatge adult i dels altres infants, comunicar-se i expressar-se a través del moviment, el gest, el joc i la paraula, amb una progressiva millora del llenguatge oral.** Som éssers socials per naturalesa i, per tant, la comunicació i el llenguatge són imprescindibles per al desenvolupament humà. Des del moment del naixement es posen en marxa les habilitats comunicatives: la mirada, l'escolta, el contacte, el gest. El respecte als torns d'acció entre l'infant i l'adult constitueixen un diàleg bàsic que facilita la comprensió mútua. Un ambient relaxat i una actitud receptiva per part de l'adult estimulen el progrés dels infants en la comunicació en general i en l'expressió corporal i oral. La melodia i la claredat en la parla de les persones educadores proporciona el model adient per al desenvolupament del llenguatge verbal.

- **Dominar progressivament el cos i l'adquisició de noves habilitats motrius, augmentant l'autonomia en els desplaçaments, en l'ús dels objectes i l'orientació en l'espai quotidià.** En l'evolució motriu dels primers anys de vida es desenvolupen dues de les característiques que ens defineixen com a espècie: caminar dret i l'ús d'objectes amb finalitat instrumental. Aquestes habilitats estimulen la representació mental del propi cos, de l'espai i de les relacions, a la vegada que permeten una progressiva organització perceptiva de l'entorn. Confiar en les possibilitats dels infants, juntament amb la llibertat d'acció, tant en la manipulació d'objectes com en l'exploració d'espais i materials diversos, possibilitarà el domini progressiu del propi cos.
- **Actuar sobre la realitat immediata, descobrir-ne l'organització a partir de les pròpies vivències i establir relacions entre objectes segons les seves característiques perceptives.** L'acció dels infants sobre el seu entorn facilita la descoberta de les característiques sensorials rellevants dels materials i dels objectes. La repetició de les accions que duen a terme els aproximen a la descoberta de les primeres categories perceptives. La manipulació i l'experimentació amb diferents materials de la vida quotidiana afavoreix la construcció de les primeres relacions causals, que els orientaran en els seus comportaments d'exploració de l'entorn i a prendre decisions més adequades. Les vivències del dia a dia obren els interrogants necessaris per desenvolupar els seus coneixements. L'organització dels espais i materials de la llar d'infants han de facilitar l'acció autònoma dels infants, la possibilitat d'explorar, fer-se preguntes i aventurar possibles respostes. Compartir-ho amb els adults i els altres infants assegura el progrés en l'organització dels coneixements en les primeres edats.
- **Projectar les pròpies vivències a través de l'activitat lúdica i anar-les representant a través d'un incipient joc simbòlic.** El joc permet reproduir de forma personal i única les vivències quotidianes dels infants: imitar accions dels altres, exercitar les pròpies habilitats, expressar sensacions i sentiments, imaginar i organitzar escenaris, comparar i compartir els punts de vista de l'altre, etc. L'organització d'un entorn que respongui a les seves necessitats de joc, de representació de les experiències, d'imaginar i de crear situacions noves, etc., contribueix favorablement al desenvolupament harmònic dels infants.
- **Iniciar-se en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, matemàtic, musical i plàstic.** Descobrir diferents formes d'expressió i de comunicació mitjançant la interacció amb formes culturals pròpies dels diferents llenguatges afavoreix la descoberta de les característiques específiques de cadascun. Parlar, ballar, cantar, dibuixar... són algunes de les capacitats expressives de l'infant que permeten l'organització i la representació mental de les seves experiències. Les possibilitats d'exploració que ofereix l'entorn permet comparar propietats i atributs entre objectes i materials, establir relacions espacials, temporals i lògiques i construir les primeres nocions quantitatives. També cal tenir especial cura de l'estètica del centre, per ressaltar el valor comunicatiu i cultural dels elements decoratius i dels materials que s'hi exposen.

LES ÀREES

A l'educació infantil es presenten tres àrees d'experiència i desenvolupament:

- àrea de descoberta d'un mateix i dels altres;
- àrea de descoberta de l'entorn;
- àrea de comunicació i llenguatges.

L'estructura per àrees ha de servir per planificar l'activitat docent, no per presentar als infants la realitat segmentada.

Aquesta estructura per àrees ha d'ajudar a sistematitzar i planificar l'activitat docent, però en cap cas no ha de suposar presentar la realitat segmentada, sinó que caldrà crear uns espais d'aprenentatge globalitzats, establint relacions entre els continguts de les diferents àrees, a fi que es contribueixi al desenvolupament de les nenes i els nens, acostant-los a la interpretació del món, donant-hi significat i facilitant-los-en la participació activa.

Àrea de descoberta d'un mateix i dels altres

La descoberta d'un mateix va estretament relacionada amb la descoberta de l'altre. Tot i que *l'altre* forma part de l'entorn, es vol subratllar la importància que té en la construcció d'un mateix, en la seva doble dimensió personal i comunitària, la necessària interiorització de *l'altre* per construir-se un mateix, i la qualitat del desenvolupament emocional i relacional quan aquest altre se sent com a part d'un mateix. Se subratlla així el valor de l'alteritat, que fonamenta la veritable construcció de valors democràtics necessaris per a la convivència. En un principi, *l'altre* es refereix a la persona adulta de referència, i, a poc a poc, aquest altre es va eixamplant amb altres infants i altres adults.

Els elements que se subratllen en aquesta àrea són la descoberta del propi cos i de les seves possibilitats (motrius, perceptives, expressives i relacionals); la descoberta de les pròpies necessitats i l'adquisició d'eines per a la seva resolució; l'expressió i la progressiva regulació de les emocions; l'establiment de relacions afectives i segures amb les altres persones, així com la progressiva construcció d'una identitat positiva que integra l'autoconeixement i l'autoestima.

Continguts de l'àrea

- Identificació com a persona, coneixement d'algunes característiques personals pròpies per assolir el grau de seguretat afectiva i emocional corresponent al seu moment maduratiu.
- Domini progressiu de les possibilitats expressives, perceptives i motores del propi cos i utilització dels recursos personals de què disposa en la vida quotidiana.
- Descobriments i identificació de les pròpies necessitats fisiològiques (gana, set, son, etc.), mostrant un control progressiu d'aquestes.
- Manifestació i expressió de les pròpies emocions i sentiments, utilitzant el llenguatge com a mitjà d'expressió i comunicació.
- Progrés en l'adquisició d'hàbits relacionats amb el benestar corporal i la seguretat personal, la higiene i la salut, així com en l'inici d'hàbits d'ordre, constància i organització en les activitats en què participa.
- Progrés en el domini de la coordinació i el control dinàmic del cos, augmentant la seva autonomia en els desplaçaments, en l'ús dels objectes i en l'orientació en l'espai quotidià.
- Participació amb iniciativa i constància en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs i higiene personal, iniciant-se en la pròpia autonomia i orientant-se en les seqüències temporals quotidianes i en els espais que li són habituals.
- Domini progressiu del control i de la coordinació oculomanejadora, així com de les habilitats manipulatives necessàries per explorar objectes i per ser cada vegada més actiu i autònom en les diferents situacions quotidianes (vestir-se, posar-se les sabates, etc.).

- Iniciativa per dur a terme activitats i jocs, resolent les dificultats que es puguin presentar mitjançant la pròpia actuació o demanant als altres l'ajuda necessària i acceptant petites frustracions.
- Disposició per establir relacions afectives positives amb les persones adultes i els infants amb qui comparteix situacions i activitats quotidianament.

Orientacions per a la intervenció educativa

El cos dels infants és el motor de la seva acció i a la vegada acumula tota la seva experiència. L'acció motriu i la percepció sensorial es coordinen per aportar coneixement sobre el propi cos, el dels altres i de l'entorn en general. Les activitats que es proposin han de facilitar l'observació de les diferents sensacions corporals, que provenen d'un mateix o del món extern. Les situacions de la vida quotidiana són molt riques per percebre varietat de sensacions corporals, així com també per identificar-ne les diferents parts i les seves funcions.

Per tal que els infants avancin en la descoberta del cos, cal acondicionar uns espais on puguin explorar amb les seves **possibilitats motrius**. Amb el moviment posen en relació els espais i els objectes, mesures, desnivells, construccions, formant el coneixement de les primeres nocions espacials i temporals. Cal tenir present que els nens i les nenes gaudeixen de les situacions que impliquen exercitar les seves habilitats: espais per gatejar, per caminar, per córrer, per enfilarse, per arrossegar-se, espais i materials per construir-se amagatalls... Per això, s'ha d'aprofitar aquesta motivació per fer un treball més acurat, oferint materials transformables i polivalents com caixes de cartró, robes, etc., que permetin desenvolupar la creativitat i la imaginació dels infants enriquint el seu procés simbòlic.

Les **manipulacions dels objectes** poden ser cada cop més minucioses fins a dominar eines i instruments molt precisos. Les activitats de manipulació i d'experimentació que des de l'inici desenvolupen una coordinació entre l'ull, la mà i la boca progressaran fins a dominar eines del nostre entorn cultural, i aconseguiran una bona precisió en el seu domini.

Cal acollir i propiciar les **possibilitats expressives del cos**, tant des de la quotidianitat com des de propostes dedicades a fomentar el llenguatge corporal, bàsic per a les relacions intrapersonals i interpersonals. El cos és també la nostra eina de relació, i cal educar les possibilitats i recursos que té el cos com a llenguatge.

Aquesta expressivitat del cos s'arrela en l'experiència emocional. Les **emocions** se situen a la base de la descoberta d'un mateix i del altres, alhora que se subratlla la seva rellevància en el desenvolupament de tots els tipus de capacitats (cognitives, motrius, relacionals, d'equilibri personal, d'inserció i actuació social). Es reivindica a l'educació en general i a l'educació infantil en particular, l'atenció, la cura i la prioritització del món emocional i el seu desenvolupament orientat a l'autoregulació i al benestar amb un mateix i amb els altres.

Tot i que el joc es relaciona amb totes les àrees d'experiència perquè és l'activitat natural dels infants, amb què explora, descobreix, transforma, integra..., amb llibertat, la intervenció dels docents l'ha de propiciar continuadament. En aquesta àrea se subratlla la importància del **joc psicomotor**, tot i que la psicomotricitat entesa des del desenvolupament de l'infant integra totes les seves dimensions, i que la psicomotricitat com a forma metodològica d'intervenció es relaciona amb totes les àrees d'experiència. En aquesta activitat psicomotriu, els jocs de falda, el de maternatge, d'exploració i el sim-

bòlic han d'ocupar un lloc important. És fonamental dissenyar un espai i preveure uns temps perquè aquesta activitat sigui possible.

També cal tenir present les possibilitats d'exploració d'un mateix i de l'altre que pot proporcionar el **joc a l'exterior**, en espais de lleure, quan aquests estan estructurats i organitzats perquè això sigui possible.

El **benestar emocional** de cadascú es relaciona de ple amb el benestar grupal i comunitari. Hi ha un apropament afectiu des del benestar emocional d'un a les emocions de l'altre de manera que es forma una vinculació emocional, carregada d'afecte i amorositat, que va calant i es va construint entre els infants i els adults, la qual cosa permet l'aparició del sentiment de pertinença al grup i la disponibilitat per avançar en les habilitats de convivència: diàleg, compromís, resolució de conflictes...

És fonamental aprofitar els moments que ofereix la vida quotidiana per reforçar els vincles, tant amb les persones adultes com entre els mateixos infants, així com ajudar-los en la identificació, l'expressió i la regulació de les pròpies emocions. Els moments d'intimitat integrats a la quotidianitat, com les petites grans converses entre l'infant i la persona educadora, l'hora del dinar, el canvi de bolquers, els moments de cura, permeten compartir vivències i sentiments, tot ajudant l'infant a sentir-se únic.

Però també cal preveure situacions més enllà de la quotidianitat per assegurar el tractament calmat i reflexiu dels continguts que aquestes **relacions interpersonals i intrapersonals** impliquen: alfabetització emocional, començar a fer conscient l'infant dels seus sentiments. L'expressió de vivències i sentiments, d'acords i desacords, de pensaments... Aquests moments han de permetre a l'infant anar flexibilitzant el propi punt de vista i implicar-se en la construcció del grup entès com a comunitat.

L'aplicació i l'autoregulació d'**hàbits personals i socials** requereix assajar en certes habilitats i comportaments d'acord amb uns principis i valors educatius que han de garantir la seva activitat i benestar. Els infants aprenen a rentar-se les mans, a menjar sols, a posar-se i treure's el pitet, a utilitzar els coberts, a posar-se les sabates... Cal donar importància a l'adquisició d'aquests hàbits i intervenir-hi de la manera més curosa possible. Progressivament els nens i les nenes han d'anar adquirint un grau d'autonomia més elevat. Això comporta que l'adult vagi renunciant cada vegada més a la seva actuació més dirigent i la vagi traspasant als nens i les nenes. L'equip d'educadors seqüencia quins hàbits i quines rutines cal treballar amb cada grup, i de quina manera es durà a terme perquè resulti un procés afectiu, efectiu i significatiu. En aquest sentit, les rigideses poden ser tot un entrebanc.

És convenient planificar propostes que permetin als infants sentir-se únics i importants, per promoure així la confiança en un mateix i progressant en l'adquisició de la seva **autoestima**.

Àrea de descoberta de l'entorn

Aquesta àrea posa l'accent en la descoberta de l'entorn a través de l'exploració dels seus elements naturals i socials, de la curiositat i la iniciativa, cosa que implica sensibilització, observació, manipulació, transformació, raonament i anàlisi progressiu, representació i evocació, gaudi i satisfacció, amb una concreció cada vegada més gran dels elements a descobrir i dels processos a realitzar d'acord amb les seves possibilitats exploratòries cognitives, motrius i comunicatives.

El currículum considera les matemàtiques com una eina per conèixer l'entorn. Per conèixer cal comparar, classificar, ordenar, definir, mesurar, comptar, fer transformacions, descriure, fer estimacions i comprovacions, representar, cercar estratègies, compartir-les amb els altres, trobar explicacions, justificar els raonaments... I les matemàtiques aporten recursos per fer-ho.

Continguts de l'àrea

- Comprensió i apreciació progressiva de l'entorn immediat, iniciant-se en el coneixement i l'adquisició de comportaments socials que facilitin la integració en els diferents grups socials en què participa.
- Orientació amb autonomia en els espais habituals i quotidians i iniciació en l'ús de termes relatius a l'espai (aquí, allà, dins, fora, amunt, avall).
- Orientació en les seqüències temporals en què s'organitza la vida diària i iniciació en l'ús de termes relatius a l'organització del temps (matí, tarda, ara, després, avui, demà).
- Observació i actuació sobre la realitat immediata, a partir de les pròpies vivències, establint relacions entre objectes segons les seves característiques perceptives.
- Observació i exploració de l'entorn físic i social, planificant i ordenant la pròpia acció, constatant-ne els efectes i establint relacions entre la pròpia actuació i les conseqüències que se'n deriven.
- Observació i constatació d'alguns dels canvis i modificacions a què estan sotmesos tots els elements de l'entorn (persones, animals, plantes i objectes).
- Interès i curiositat pel medi físic i social, explorant les característiques d'objectes, materials i elements de l'entorn natural, formulant preguntes sobre alguns esdeveniments i representant vivències i situacions mitjançant el joc simbòlic.
- Participació en festes, tradicions i costums de la comunitat a la qual pertany, mostrant interès i curiositat.
- Iniciació en la diferenciació d'algunes qualitats sensorials fruit de l'exploració dels objectes materials, d'elements de l'entorn natural i de la comparació de les seves propietats. Inici de les primeres classificacions, ordenacions i correspondències en funció de les característiques i els atributs.
- Reconeixement de seqüències espacials, temporals i lògiques i iniciació en l'ús de les primeres nocions quantitatives en situacions quotidianes.

Orientacions per a la intervenció educativa

Les **activitats de la vida quotidiana** aporten el coneixement bàsic sobre l'entorn pròxim i la seva organització social. Així, objectes, persones, fenòmens i situacions diverses obren un ventall de possibilitats d'entrar en relació amb materials, costums, formes de procedir i de comportar-se adaptades a la nostra societat. Per això, cal vetllar per la riquesa i varietat dels materials que posem a l'abast dels infants, crear situacions i aprofitar aquelles que es produeixen dins de la pròpia escola per aproximar els infants a tot aquest coneixement.

També caldrà afavorir **la participació de les famílies** dels nens i les nenes, que poden aportar experiències i coneixements relacionats amb l'àrea, des del seu coneixement i la visió de diferents temes de la seva cultura: oficis, alimentació, indumentària...

La matemàtica pren un paper fonamental com a eina per contribuir a la descoberta de l'entorn. En les primeres edats la matemàtica es fonamenta en les possibilitats que ofereix l'entorn i, alhora, n'afavoreix la descoberta en tocar, observar, comparar les característiques i les propietats dels objectes, dels materials, dels elements, dels esdeveniments. Amb la matemàtica, l'infant avança en la descoberta sensorial, en les seves possibilitats perceptives i en l'establiment de relacions lògiques de l'entorn.

La intervenció de les persones educadores ha d'afavorir aquest procés de maduració facilitant propostes que els permetin comparar, ordenar, agrupar des d'una manera global i intuïtiva, per arribar amb l'alumnat del segon cicle a classificar de manera progressivament més complexa, a ordenar i a descobrir i completar patrons. Les propostes d'intervenció han de permetre que l'infant pugui classificar, apilar, agrupar...

També s'ha d'afavorir el coneixement de l'espai més proper i els desplaçaments que s'hi poden fer, així com el coneixement de les figures i de les formes bàsiques en l'entorn quotidià. Tot plegat ajuda a resoldre problemes i a trobar explicacions a les preguntes que ells mateixos es fan. La persona adulta ha d'utilitzar el llenguatge verbal per anomenar amb precisió les petites descobertes, fent preguntes que desvelin l'actitud investigadora dels infants i oferint ocasions per crear i exposar les seves idees, d'aquesta forma facilita que els infants s'apropiïn d'aquestes eines i posa la base d'una educació matemàtica sòlida.

Les persones educadores han d'estar atentes a les curiositats que manifesta l'infant quan interacciona amb l'entorn natural i social que l'envolta i a les interpretacions que en fa, i han d'incentivar la descoberta.

Es poden organitzar ambients i racons destinats a activitats exploratòries. Es tracta de posar a l'abast de l'infant elements de l'entorn que incentivin **l'exploració sensorial i l'experimentació**. Activitats com la panera dels tresors, el joc heurístic o les safates d'experimentació contribueixen a aquesta exploració.

La curiositat porta els nens i les nenes a la necessitat d'explorar, a la vegada que experimenten emocions diverses amb el que fan, compartint el coneixement de cadascú, descobrint nous punts de vista a través de la representació i el diàleg i aprenent a acceptar l'incertesa, el fracàs i els conflictes.

Experimentar, verbalitzar, argumentar, contrastar, comprovar. La repetició habitual d'aquests procediments comporta que l'infant aprengui a mirar el món des d'una altra òptica, qüestionant-se coses, implicant-hi el pensament, anant sempre una mica més enllà, construint i ampliant el seu coneixement del món: els objectes que suren o s'enfonsen, el moviment de les boles en els plans inclinats, l'equilibri en funció de la posició dels objectes, les barreges d'elements, el moviment d'un pèndol, el comportament de la llum, l'atracció dels imants.

L'educació infantil ha de prioritzar també la **descoberta d'elements naturals de l'entorn** que són, per a l'infant, intrínsecament atractius i motivadors. Res no interessa més a un infant petit que la vida, per la qual cosa és imprescindible que, tant en els espais interiors com en els exteriors, es pugui oferir la possibilitat de descobrir-la. Apassionar-se amb ells, participant en les observacions, comentant comportaments, formulant o responnent preguntes... són moments molt intensos que les persones educadores poden compartir amb els infants.

Cal omplir de riquesa natural la vida quotidiana dels nens i les nenes, amb la cura sanitària i estètica que convingui. L'hort al pati permet fer el seguiment del procés de creixement de les plantes, així com qüestionar-se l'origen dels aliments. Buscar o trobar habitualment insectes al pati, a les herbes, al jardí..., aporta vivències apassionants. A la vegada, la persona educadora engrescarà els infants a organitzar tota la informació que es deriva de les seves descobertes, començant a construir el model d'ésser viu.

L'activitat exploratòria amb elements naturals no està deslligada del coneixement de l'entorn natural i social, la descoberta dels materials porta implícita la seva procedència, l'ús social que se'n fa, l'obser-

vacació de les seves característiques i el seu comportament habitual. Els infants que poden tenir propostes ben planificades, que els permetin conèixer l'entorn de forma vivencial, aproximen la seva ment a totes aquestes nocions molt abans que les puguin verbalitzar. Per exemple, l'aigua és un element que està present en la vida quotidiana de tot ésser viu: beure, rentar-se, regar, menjar, etc. porta implícits un valors culturals i socials, per exemple l'actitud d'aprofitament d'un bé escàs; i, a la vegada, ens permet estudiar les seves característiques com a element natural: es tenyeix, canvia d'estat (líquid, sòlid, gasós), i els altres materials es dissolen, suren o s'enfonsen dins l'aigua.

S'ha de procurar enriquir l'entorn natural dins la mateixa llar, respectant el sòl natural de sorra, d'herba; aprofitant els jardins per posar-hi plantes que els infants puguin regar, tenir-ne cura, per tal d'observar el cicle de la vida, conèixer les flors, les tiges i fulles per a determinats usos... Aprofitar l'espai exterior per observar comportaments dels petits animals: cargols, papallones, ocells, formigues... Fer-se preguntes, buscar respostes, extreure'n característiques comunes, comparar formes de vida i ampliar la informació amb fotos, poden ser estratègies i recursos per facilitar la descoberta de l'entorn pròxim. Experimentar amb el sol i l'ombra, l'acció del vent i la pluja, el fred sortint a l'exterior independentment de l'època de l'any; aprendre que ens hem de protegir del sol i de la calor utilitzant barrets i robes lleugeres, i del fred abrigant-nos més.

Les **sortides** a l'entorn són una de les propostes més significatives i joioses per a l'infant. A l'hora de planificar sortides, com per exemple al parc, al bosc, al riu, a una casa de pagès, etc., cal assegurar que els infants en puguin gaudir i explorar al màxim aquest nou entorn. Per això, cal que els infants tinguin confiança en els adults que els acompanyin. Se subratlla la importància de fer sortides properes a l'escola, que ajuden a descobrir l'entorn més proper (una visita al forn, anar al parc del barri, un passeig per un camí conegut...).

La descoberta de l'entorn natural es completa amb el coneixement del món social i cultural. És important prendre consciència dels grups socials als quals pertany cada infant, i donar una visió àmplia i oberta de les diferents possibilitats d'identificació de cadascú. Així cal que l'equip docent estigui atent als diferents models de família i culturals que conviuen a la llar i fer adonar els infants de la riquesa d'aquesta convivència.

Cal ser conscients dels **rols de gènere**, que s'interioritzen des del naixement: una observació acurada mostra que l'elecció de colors, joguines i formes de relació són estereotipades des dels primers mesos de vida. Les persones educadores han d'interaccionar i tenir expectatives de forma igualitària amb els infants, siguin nenes o nens, per tal de no considerar "normals" comportaments diferents en les nenes i els nens que poguessin esdevenir el primer embrió de conductes violentes en ells i submises en elles.

El joc simbòlic i de maternatge faciliten a la persona educadora observacions per saber com els infants viuen els rols familiars, i ofereixen, per tant, l'ocasió de poder-los treballar. També les sortides, els centres d'interès, les celebracions i altres propostes significatives ajuden a ampliar informació i coneixement sobre diferents elements i qüestions del món social i cultural: els diferents rols que ocupen les persones per tirar endavant la societat, la diversitat de formes culturals que conviuen al nostre entorn (llengües, tradicions, folklore, indumentària, alimentació...), les normes bàsiques de comportament... Aquestes observacions i ampliació progressiva d'experiències i coneixement referit a l'entorn social s'ha d'anar impregnant de participació i implicació. Cal que els equips educatius busquin formes de participar en celebracions del barri, en activitats del poble, en serveis de millora... i que estableixin un autèntic diàleg entre l'escola i la comunitat que l'envolta i de la qual forma part.

Cal subratllar també la diversitat cultural creixent al nostre país i la importància que la intervenció educativa aporti eines i experiències per fer avançar de la vivència multicultural a l'autèntica vivència intercultural. L'escola ha d'ensenyar a mirar i a sentir respectuosament la diversitat, acceptant i valorant positivament la diferència, i fomentant l'acostament sensible i afectuós de manera quotidiana. L'actitud de les persones adultes és clau per orientar l'actitud de l'infant. Hi ha recursos que poden ajudar a l'hora de planificar aquestes propostes: llibres, material audiovisual, projectes elaborats per diferents entitats que poden orientar... Tanmateix, també poden anar bé algunes sortides, festes o celebracions que ajuden a posar en relació l'infant amb manifestacions culturals diverses, tant les que resulten més familiars per ubicar-se en la pròpia cultura, com les que ens acosten a d'altres.

Àrea de comunicació i llenguatges

L'infant va explorant, utilitzant i interioritzant els diferents llenguatges amb què es pot comunicar. Aquest avenç és possible quan el seu entorn més proper i significatiu l'atén, el reconeix, l'escolta, li respon i li ofereix eines per explorar i avançar en aquests llenguatges.

L'àrea de comunicació i llenguatges precisa aquestes eines per mitjà dels continguts que integren procediments i habilitats, coneixements i actituds, i que compleixen una triple funció: comunicativa, lúdico-creativa i representativa.

Així, doncs, s'entén que la intervenció del personal educador ha de tenir present tots aquests continguts per ajudar l'infant, sempre partint de les seves possibilitats, a integrar els llenguatges corporal, verbal, plàstic, musical, matemàtic i audiovisual en el seu desenvolupament.

La interiorització i l'ús dels diferents llenguatges ha de permetre a l'infant anar esdevenint una persona capaç de comunicar-se i expressar-se de forma ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals, augmentant la seva creativitat, autonomia, seguretat i habilitats relacionals intraperpersonals i interpersonals.

La llengua oral és la base i el mitjà dels seus aprenentatges. Cal posar paraules a totes les descobertes que fan els infants i potenciar la llengua oral establint amb ells un diàleg al voltant dels esdeveniments del dia a dia.

Els diferents usos i funcions dels diferents llenguatges es treballaran en un ambient amb condicions favorables i on es desenvolupi la comunicació tant verbal com no verbal. Per això, és imprescindible establir una relació afectiva positiva entre l'infant i la persona adulta, i entre els mateixos infants.

En aquesta àrea els diferents llenguatges es presenten interrelacionats, en uns mateixos blocs de coneixements adreçats a desenvolupar capacitats i on els recursos lingüístics i comunicatius també són claus per al seu desenvolupament personal i per a l'adquisició de nous coneixements.

Continguts de l'àrea

- Iniciació en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, musical i plàstic.
- Interès per algunes de les tècniques més bàsiques (pintura, modelatge, dibuix, etc.) dels diferents llenguatges expressius i formes de representació.
- Comprensió de les intencions i dels missatges que li adrecen les persones adultes i altres infants, identificant i emprant els diferents senyals comunicatius (gest, entonació) i valorant el llenguatge oral com un mitjà de relació amb les altres persones.

- Coneixement i utilització de manera progressiva de les normes que regeixen els intercanvis, relats i converses (atenció, espera, to de veu, interès, iniciativa).
- Expressió de necessitats, sentiments i idees mitjançant el llenguatge oral, mostrant un progressiu increment del vocabulari relatiu al propi entorn i experiència, ús de frases simples i comprensió de variacions morfològiques de gènere i nombre.
- Iniciació en l'ús de diferents formes de comunicació, esforçant-se per fer-se entendre i escoltant els altres.
- Record i relat d'experiències passades i relacionar-les amb situacions semblants o diferents.
- Reconeixement, retenció i memorització de cançons, dites senzilles, cantarelles i jocs de falda i participar-hi de manera activa, seguint la tonada, reproduint el gest, etc.
- Reconeixement i participació activa en danses senzilles amb una progressiva coordinació general del cos i sentit del ritme.

Orientacions per a la intervenció educativa

El llenguatge és essencial per al desenvolupament dels infants i per a tots els seus aprenentatges, perquè és una dimensió i una condició d'adquisició de capacitats i competències. També permet integrar la vida familiar i l'escolar perquè, a banda de la modalitat d'aprenentatge més formal, és molt important la seva adquisició en situacions naturals.

El **llenguatge oral** és la forma més natural del llenguatge perquè gairebé sempre és present en qualsevol situació de la vida escolar i contribueix en gran manera a la globalització dels aprenentatges.

En el nostre medi, la llengua catalana ha de ser la llengua de comunicació i d'aprenentatge. Cal trobar moments per a una bona pràctica amb tot el grup i també amb grups reduïts. Les estratègies organitzatives que permetin la flexibilitat dels agrupaments són fonamentals. Això se subratlla en els centres on hi ha un gran nombre d'infants amb una llengua materna diferent de la catalana. L'adquisició de la nova llengua requereix, primer de tot, acollir la pròpia amb el màxim respecte i reconeixement. Cal donar el temps i el suport necessaris perquè es puguin reexperimentar els formats més bàsics de la comunicació amb la llengua catalana per tal que l'infant pugui compartir i construir veritablement els significats.

L'adquisició i el perfeccionament progressiu del llenguatge oral és la fita principal del desenvolupament dels infants d'aquest cicle. Per això, cal donar continuïtat a les adquisicions i a les formes d'intervenció prioritzant els moments de vida quotidiana i preveient l'ampliació de situacions comunicatives on l'ús funcional del llenguatge li atorgui el màxim sentit: situacions on el llenguatge expliqui les accions, situacions de conversa (individuals i col·lectives), narracions de vivències i contes amb un llenguatge que evoqui l'experiència viscuda o memoritzada, presentacions i denominacions d'objectes personals, encàrrecs a diferents persones de la comunitat educativa, jocs de falda, moixaines, recitació de jocs de llenguatge, de petits poemes, representacions de titelles, cantar cançons...

Acostar els infants als llenguatges musical i plàstic suposa un enriquiment extraordinari per millorar les seves capacitats expressives i creatives. Els infants gaudeixen escoltant música del seu entorn social, reconeixent les cançons i cantarelles dels jocs de falda, participant en les cançons de manera cada vegada més activa, explorant les possibilitats de la veu i d'altres instruments musicals, alhora que incorporen habilitats i actituds necessàries per al progressiu desenvolupament de les seves capacitats.

El **llenguatge musical** dona forma al gest per anar-se convertint en moviment i dansa. Els jocs musicals que permeten explorar els ritmes, la plasticitat del moviment, l'expressivitat del gest, les modulacions tonals viscudes amb tot el cos, poden anar culminant —en els més grans— en danses inventades i/o ja conegudes. La dansa comença a prendre força a mesura que s'avança en el control del propi cos i en la percepció dels diversos ritmes.

Per acostar els infants al món de les **creacions musicals** i potenciar la seva escolta activa, cal preveure la realització d'audicions, tant de manera indirecta (gravacions) com directa (audicions al centre, sortides a concerts). Convé que el repertori inclogui estils i gèneres diversos, que permeti la familiarització amb instruments variats i que possibiliti la interpretació i la imaginació.

També cal procurar situacions per explorar el silenci i les qualitats del so, incidint en la seva anàlisi més acurada i amb el suport dels altres llenguatges, sempre en el marc de propostes lúdiques que parteixin de la globalitat, com un joc corporal, una audició... Els **llenguatges visual i plàstic** donen la possibilitat als infants de manifestar la seva capacitat creativa i comunicativa. La intervenció ha de potenciar-la mitjançant estratègies diverses, per exemple, posar a l'abast de l'infant materials de l'entorn perquè experimentin i desenvolupin amb llibertat els fonaments del llenguatge plàstic.

Un cop els infants han experimentat les sensacions amb els materials, actuen per transformar-los tot impregnant-los dels seus impulsos, les seves intencions i les seves emocions. Activitats variades amb materials mal·leables o els que embruten, i que tenen la característica de deixar rastres i empremtes que perduren en el temps, són uns bons elements per iniciar-se en l'expressió plàstica.

Les eines que es posen a l'abast s'han d'ajustar a les possibilitats motrius dels infants. A més, serà convenient explorar les possibilitats d'aquests instruments i del propi gest gràfic i plàstic, en diferents plans de l'espai (vertical, inclinat, horitzontal...) i en diferents formats (paper d'embalar, pissarra, terra...).

També cal donar al volum el protagonisme que es mereix. Els infants han de tenir l'oportunitat d'observar i crear obres amb volum, per la qual cosa cal preveure l'ús de diferents tècniques i materials que ho permetin: fang, pasta de sal, material de rebuig, objectes de l'entorn...

L'exploració del llenguatge visual i plàstic també incorpora una dimensió contemplativa. Cal educar la mirada, l'apreciació artística, el plaer d'observar... Això ho podem aconseguir amb una acurada decoració de les estances, creant un racó de l'art amb l'exposició de diferents obres que es van canviant...

EL PROJECTE EDUCATIU

Els criteris i acords de l'equip docent de cada centre referits a l'àmbit pedagògic es recullen en el projecte educatiu, que és l'instrument que, a més de les decisions i acords sobre aquest àmbit, permet plasmar la particularitat pròpia de cada llar d'infants, resultat d'un entorn social i cultural concret, format per unes persones concretes, amb uns valors i una intencionalitat educativa propis. El projecte educatiu és el document que recull aquesta especificitat.

El projecte educatiu és el document marc que ha de regir la intervenció educativa del centre.

El context social, l'espai i els recursos de què disposa, la particularitat dels membres que integren la llar: infants, famílies, personal educador, fan que un projecte no pugui ser igual que

un altre. Aquesta particularitat és la que enriqueix el projecte, la que li dona estatut d'eina útil per al personal del centre, per a les famílies i/o per a d'altres institucions properes al món de l'educació.

El projecte educatiu és també una eina útil per cohesionar l'equip, donar a conèixer el centre a les famílies i presentar la línia de centre a les persones que s'hi incorporen.

Components del projecte educatiu

- La concreció per al desenvolupament del currículum. Formen part d'aquest apartat la programació de curs i les unitats didàctiques.
- Les característiques de l'entorn social, cultural i sociolingüístic, i els criteris d'ús de la llengua catalana en el centre.
- Els criteris de no-discriminació i d'inclusió educativa.
- Els criteris per a l'atenció a la diversitat de l'alumnat.
- La concreció dels criteris metodològics, organitzatius i de seguiment i observació de l'infant.
- L'organització de l'horari escolar, que ha d'incloure les mesures per a l'acolliment i observació dels infants.
- La concreció dels mitjans de relació amb les famílies.

Elements de reflexió per a l'elaboració del projecte educatiu

L'elaboració del projecte educatiu requereix reflexionar entorn dels fonaments sobre els quals descansa la pràctica educativa, explicitar-los i prendre acords que permetin revisar, actualitzar i consensuar els principis i valors que donen identitat al centre.

Per elaborar o reelaborar aquest document a partir del que ja s'està fent i de l'experiència de treball de la llar d'infants, el centre s'ha de plantejar quines són les grans línies del seu desplegament curricular que han d'aparèixer en el projecte educatiu. Es tracta d'un procés de reflexió sobre la pràctica educativa, on està implicat tot el personal educador. Algunes de les preguntes que ens poden ajudar a la seva elaboració són:

- Quina idea té el personal educador de les capacitats?
- Com s'assegura el lligam entre la llar d'infants i la família?
- Com es tindran en compte els diversos espais i mètodes d'aprenentatge: joc, hàbits, racons...?
- Quin és el rol del personal educador en les situacions d'aprenentatge?
- Com es valora la importància del tracte personal i de fer que cada nen i nena se senti important?
- Què s'entén per oferir expectatives d'aprenentatge a tot l'alumnat?
- Què s'entén per educació integral?
- Com es concreten, amplien o adequen els objectius a la realitat del centre?
- Quines actuacions ja es fan a la llar d'infants que el personal educador valora especialment?
- Com es detectaran i valoraran les diferents necessitats educatives dels infants?
- Com s'avaluarà la pròpia actuació educativa?
- Quines activitats i oportunitats s'oferiran als infants?

- Quina imatge tenim dels infants?
- Què entenem per documentació pedagògica?
- Quina idea té el personal educador sobre el respecte?

LA PROGRAMACIÓ DE CURS

Un cop definides les grans línies del projecte educatiu, cal revisar o bé elaborar la programació del curs o programació anual, és a dir, la planificació de la tasca educativa adreçada a cada grup d'infants.

Les capacitats a desenvolupar en els infants de 0 a 3 anys abasten un espectre molt ampli i global, ja que en aquestes edats s'inicien gran part de les descobertes bàsiques per al seu desenvolupament. La programació ha de tenir en compte les capacitats que els infants han d'assolir en acabar l'etapa

La programació de curs o programació anual conté la planificació de la tasca educativa adreçada a un grup d'infants.

d'educació infantil, els objectius del cicle, l'organització del temps, dels espais i dels materials de la llar d'infants, realitzant previsions sobre les necessitats i les conductes dels infants i les persones adultes que la componen.

La utilitat d'aquesta programació anual o de curs és disposar d'una visió panoràmica dels diferents temes, àmbits de treball, propostes o conjunt de tasques quotidianes que es duran a terme durant el curs i que s'explicitaran en les unitats didàctiques.

És el moment adequat per assenyalar a quins objectius de cicle i a quines capacitats contribuiran a assolir cadascun d'aquests àmbits de treball o unitats didàctiques amb la finalitat d'assegurar-nos una correcta planificació que no descuidi o atorgui poques possibilitats per assolir els objectius de cicle i les capacitats.

Els components de la programació de curs

Els components de la programació de curs que es proposen són:

- El nivell o grup d'infants al qual està destinada.
- El període temporal al qual fan referència, habitualment anual.
- La distribució de les unitats didàctiques dins el període temporal per al qual s'han pensat.
- El nom de les unitats didàctiques, projectes o conjunt de tasques quotidianes.
- Els objectius de cicle que s'associen a cadascuna de les unitats didàctiques (també es poden posar en cada unitat didàctica).
- Les capacitats que s'associen a cadascuna de les unitats didàctiques (també es poden posar en cada unitat didàctica).
- Els continguts de cada unitat didàctica (també es poden posar en cada unitat didàctica).

Què cal tenir en compte a l'hora de concretar la programació de curs

Cal considerar l'entorn de la llar d'infants com un context de desenvolupament en el qual tot el que esdevé quotidianament té per a l'infant valor educatiu i en el qual es considera "educador" tot el per-

sonal del centre, ja que, si bé des de llocs i responsabilitats diferents, tothom aporta conscientment o inconscientment models de relació i pautes de comportament als infants.

Totes les diferents situacions i vivències quotidianes dels nens i les nenes a la llar d'infants s'han de tenir en compte en la programació i ser considerades com a activitats educatives. No hi ha d'haver diferència sinó continuïtat educativa entre els moments de les rutines diàries, el joc espontani de l'infant i les activitats estructurades per part del personal educador. L'activitat educativa no és només la que té lloc entre les deu i les onze del matí, sinó que els àpats, el canvi dels bolquers, la migdiada, la preparació per a la sortida..., són, igualment, activitats amb una gran potencialitat educativa. El temps que es concedeix a cadascun d'aquests aspectes i el paper que hi juga la persona educadora, revela la importància que s'atorga a unes experiències i a d'altres.

Una bona programació hauria de reflectir tant les propostes de l'adult com el que es deixa a la lliure decisió de l'infant, que habitualment correspon al que s'anomena joc en totes les seves variants, des del joc sensorial i motriu del nadó fins al joc d'imitació i simbolització dels infants de dos i tres anys.

El joc és una activitat privilegiada per al desenvolupament de les capacitats, tant pel grau d'activitat que comporta, com pel seu caràcter motivador i per les situacions en què es desenvolupa, perquè permeten als infants elaborar les experiències viscudes i propicien diverses possibilitats de participació i interacció social.

Cal **fugir de les propostes tancades**, en les quals els infants no tenen cap marge d'iniciativa ni de creativitat. Els infants són competents per desenvolupar les seves capacitats si disposen de les condicions per fer-ho. Una certa organització del temps, l'espai i els materials afavoreix que els nens i les nenes esdevinguin protagonistes del propi desenvolupament. En la mesura en què els ofereixen suficients oportunitats d'activitat, d'exploració i d'aprenentatge afavoreixen l'activitat autònoma.

No sempre és senzill copsar els interessos i les necessitats dels infants, per aquest motiu és necessari que la programació no sigui quelcom rígid i tancat, ans al contrari, una eina dúctil i flexible que possibiliti a la persona educadora incorporar l'inesperat i realitzar els ajustos i les modificacions necessaris, fruit del constant diàleg entre les seves propostes i les iniciatives dels infants.

Una bona programació ha de permetre alentir o alleugerir el projecte en funció de cada moment, incorporant la incertesa en què es troben adults i infants davant del que ha de venir. Programar també ha de significar deixar lloc a la pedagogia de l'estupor, a la capacitat de sorprendre's i de meravellar-se de l'infant i conjuntament amb l'infant, acceptant les seves iniciatives i errors i no esperant únicament conductes o solucions previstes.

Sempre hi ha una certa distància entre allò programat —expressió d'una intenció— i la realització concreta que recull i incorpora la forma particular de cada infant de captar la proposta i de deixar-hi la seva empremta personal. De fet, l'observació i l'anàlisi de com cada infant ha dut a terme una determinada proposta aporta informació de gran utilitat per planificar el pas següent.

LES UNITATS DIDÀCTIQUES

Les parcel·les en què concretarem aquesta programació al llarg del curs són les unitats didàctiques o unitats de programació.

La realització de les unitats didàctiques és tasca del l'equip docent.

Una unitat de programació és una situació o conjunt de situacions que preveuen certes activitats mitjançant les quals es pretén propiciar l'assoliment d'uns aprenentatges determinats, referits a continguts de diferent mena i de diverses àrees de coneixement, a partir dels interessos dels infants. Per tant, és factible que una unitat de programació agrupi i doni una certa forma a aquells aprenentatges que poden ser assolits pels infants en situacions habituals (el dinar, el temps de descans, l'activitat a l'exterior, la recollida...) i amb les quals els infants assoleixen uns objectius.

Què cal tenir en compte a l'hora de fer les unitats didàctiques

Hem de preveure **la diversitat**. La llar d'infants acull infants molt diversos. Aquesta diversitat és producte tant dels diferents ritmes i nivells maduratsius de cadascun, com del moment en què els infants s'incorporen al centre. Així mateix, també és resultat de la cultura familiar de la qual provenen, que es concreta en pràctiques educatives diverses i, per tant, en bagatges i experiències diferents. En un mateix grup hi pot haver criatures que freqüenten la llar d'infants des del primer any de vida i d'altres que comencen a anar-hi als dos anys. A la vegada, de la mateixa manera que actualment es coneix i s'accepta que cadascú té un ritme maduratiu propi, cada cop cal tenir més present que no hi ha dues famílies iguals. Les pràctiques educatives de cada família responen a uns determinats patrons culturals, a la seva escala de valors i a la situació en què en cada moment es troben els seus membres.

La persona educadora ha de saber acollir la diferència com un dret dels infants, portadors d'una identitat pròpia, fruit de la història personal, de la llengua i cultura de pertinença, dels valors de la seva família i de la seva particular forma d'interactuar amb l'entorn.

La programació ha de preveure la manera d'acollir les diferències individuals, aplicant aquelles estratègies didàctiques que millor s'adeqüin a cada infant i els permetin diversificar i ampliar experiències, habilitats i coneixements.

Un altre punt a tenir en compte fa referència a **quan programar**. No sempre és possible definir una programació a priori, sense haver disposat del temps necessari per observar i conèixer el moment del procés de desenvolupament en què es troba cada infant del grup i els seus interessos (què els interessa i què no, què han tingut l'oportunitat d'experimentar i què no...).

El disseny de situacions exploratòries en les quals els nens i les nenes puguin desplegar les seves habilitats i la persona educadora pugui observar quines són les preferències de cadascú, són recursos que donen informació per elaborar una programació que tingui en compte els punts de què parteix cada infant. Aporten informació sobre els esquemes de coneixement dels infants en relació amb determinats continguts, cosa que permet diversificar les propostes posteriors, ajustant-les a la diversitat dels infants i a nous reptes.

El coneixement de la vida quotidiana dels infants i de la cultura del seu medi familiar permet a la persona educadora incorporar elements que aportin sentit i significació a les propostes i una certa continuïtat entre els dos principals nuclis de vida dels infants, la família i la llar d'infants.

L'agrupació dels infants és un altre dels aspectes a tenir present. L'activitat individual, en petit o gran grup, les agrupacions per edats homogènies o mixtes, etc. ofereixen avantatges i inconvenients que cal sopesar per tal d'escollir, en cada moment, la que més s'ajusti als objectius desitjats.

Els infants menors de tres anys es comuniquen millor en situacions de **diàleg individual**, per la qual cosa cal prioritzar les situacions en què poden gaudir d'un tracte el més personalitzat possible, com les situacions en les quals formen part d'un petit grup de coetanis o bé d'infants d'edat diversa.

En els grups reduïts s'estableixen vincles i relacions amb més facilitat que en grups nombrosos; així mateix s'incrementen les situacions d'observació mútua, d'imitació, d'ajuda i de col·laboració..., la qual cosa afavoreix l'aparició de conductes que difícilment es manifestarien sense l'estímul i el suport que un infant ofereix a un altre.

L'activitat en petit grup facilita també la tasca de la persona educadora, ja que permet observar i escoltar més acuradament els infants i intervenir de manera individualitzada, oferint a cadascú l'ajut necessari per progressar en l'activitat que du a terme.

L'ordre en què es presentaran les propostes és un altre aspecte a concretar. A la llar d'infants aquest punt presenta una certa complexitat per la diversitat de factors que intervenen en l'ordre i la forma en què els infants d'aquestes edats aprenen i es desenvolupen; no obstant això, hi ha alguns criteris que resulten orientadors, com per exemple: presentar les propostes tenint en compte el grau de dificultat que comporten per a cada infant, anar sempre del tot a les parts, vetllar perquè les activitats no siguin tancades en si mateixes, que tinguin "sentit" per a l'infant i aportin elements que facilitin la posterior resolució de situacions en les quals sigui imprescindible emprar les habilitats i/o coneixements ja apresos.

Quan es parla de "sentit" es fa referència al conjunt d'elements de diferents menes (motivació, auto-concepte, vincle afectiu...) que intervenen perquè l'infant aprengui. Per atribuir sentit a una tasca o activitat és necessari que l'infant se senti interessat en ella, ha de ser-li atractiva i ha de trobar que li és útil per resoldre el que s'ha proposat.

En resum, programar implica:

- **Organitzar el temps, l'espai i els materials** fent previsions sobre les conductes i activitats d'infants i adults, respectant les seves necessitats físiques, psíquiques i emocionals.
- **Donar valor educatiu a tot allò que succeeix quotidianament** sense establir diferències entre els moments de rutines quotidianes, l'activitat espontània de l'infant i les propostes estructurades per part de la persona educadora i que constitueixen el que anomenem pedagogia de la vida quotidiana.
- **Ampliar les experiències dels infants acollint l'inesperat, incorporant l'imprevist, enriquint el quotidià**, mitjançant propostes que, a partir dels interessos dels infants, globalitzin continguts de diferents àrees i propiciïn l'assoliment d'aprenentatges determinats.
- **Avaluar el procés d'ensenyament i aprenentatge**, no tant per valorar els encerts i els errors dels infants com per conèixer l'ajust dels recursos emprats a les finalitats perseguides.

Què podem programar a la llar d'infants

- Els moments de cura i relació: la benvinguda, l'estona de dinar, el descans, la neteja, el període d'adaptació, el canvi de bolquers, el control d'esfínters...
- Les propostes lúdiques: panera dels tresors, joc heurístic, joc sensorial, joc simbòlic, joc de llenguatge, safates d'experimentació...
- Els espais: l'espai de l'aula, l'espai de descans, el pati, la sala d'usos múltiples...

Característiques que han de tenir les unitats didàctiques

Per a la programació de les unitats didàctiques cal dissenyar i combinar propostes educatives diverses que respectin la formació integral de l'infant i l'atenció a la diversitat:

- que donin resposta a les necessitats dels infants i a la manera natural d'aprendre;
- que integrin el protagonisme de l'infant en l'activitat del joc;
- que potenciïn l'autonomia;
- que assumeixin un enfocament que parteixi de l'acció;
- que tinguin cura del benestar emocional;
- que promoguin la multiplicitat de potencialitats de l'infant;
- que considerin que totes les situacions i vivències quotidianes dels nens i les nenes a la llar d'infants s'han de tenir en compte en la programació i ser considerades com a activitats educatives.

Totes les propostes i activitats que es fan a la llar d'infants es poden programar: les entrades i sortides, estones a l'aire lliure, el dinar, les propostes lúdiques...

Això comporta, per part de l'equip educatiu, elaborar propostes que interrelacionin les tres àrees curriculars, tres camps d'experiència que tenen sentit per a l'infant sempre que les pugui viure en interdependència. Per tant, cal vertebrar la intervenció en formes metodològiques que garanteixin a l'infant la seva vivència globalitzada, el seu paper actiu i l'experimentació.

És convenient preveure de quina manera es **documentarà el procés** i de quina manera aquesta documentació servirà a l'equip per reflexionar i avançar en la seva tasca educativa i per poder donar informació a les famílies.

És important concretar la programació quan ja s'hagi disposat del temps necessari per observar i conèixer el moment del procés de desenvolupament en què es troba el grup classe.

Components de les unitats didàctiques

A continuació, es descriuen els components de la programació de les unitats didàctiques, tot indicant la funció que compleixen i la manera com es poden expressar formalment. Cal recordar que **aquest text té un caràcter orientador**, que pretén donar resposta a la formalització de les programacions del currículum. Cada centre ha d'ajustar la proposta a les seves necessitats i característiques pròpies.

Components bàsics de la programació de la unitat didàctica

- Nom i grup d'infants al qual es destina
- Objectius d'aprenentatge
- Continguts (si no s'han posat a la programació de curs)
- Metodologia
 - Activitat
 - Materials necessaris
 - Temps

- Agrupament de l'alumnat
- Paper de la persona educadora
- Avaluació
 - Valoració del progrés i evolució dels infants
 - Valoració de la unitat didàctica

Objectius d'aprenentatge

Els objectius d'aprenentatge expressen què es pretén que aprengui l'infant, per la qual cosa han de concretar les habilitats necessàries per desenvolupar les capacitats. Cal que els objectius tinguin en compte l'adquisició de coneixements de tipus cognitiu o intel·lectual, metodològic, psicomotriu, actitudinal i de valors, afectius i emocionals, i que desenvolupin diferents nivells de complexitat, sempre actuant en la zona de desenvolupament proper dels infants a qui es presenten, que és on es produeix l'aprenentatge: des de conèixer i memoritzar fins a crear i construir, passant per comprendre, aplicar, experimentar, analitzar...

Aquests objectius d'aprenentatge s'han d'expressar amb verbs en infinitiu.

Continguts

Es proposa que la redacció formal dels continguts integri els diversos components conceptuals, procedimentals i actitudinals, tal com apareix als documents curriculars prescriptius, ja que els tres tipus de continguts, a la pràctica, no s'aprenen de manera aïllada, sinó integrats com a recursos que es mobilitzen en relació amb situacions de l'entorn. Una manera de formalitzar aquests continguts de forma integrada és substantivar l'acció a realitzar i la finalitat de la seva aplicació, tal com es formalitzen en el document prescriptiu del currículum. Els continguts es poden incorporar a la programació de curs o a la unitat didàctica indistintament.

Metodologia

Per desenvolupar les capacitats calen activitats diversificades, que comportin diferents formes d'organitzar l'aula i impliquin també l'ús de recursos diversos.

Això suposa un treball globalitzat entre les diverses àrees per potenciar estratègies per aprendre, centrades en el diàleg pedagògic i la construcció compartida de coneixement, situacions adreçades a generar interès mitjançant la resolució d'activitats i altres mètodes actius que ajudin al desenvolupament dels infants. Cal tenir en compte també que les diferents propostes han de comportar diferents i variades formes d'agrupar l'alumnat i de distribuir l'espai.

Dins l'apartat *metodologia*, podem fer referència a l'activitat, l'espai, el temps, l'agrupament i el paper de la persona educadora.

Activitat

Els infants han de trobar diversitat de propostes per tenir oportunitats per a l'aprenentatge. Aquestes propostes han de ser continuades, significatives i realitzades d'acord amb l'augment de les potencialitats dels infants. Les propostes han de ser interessants, agradables i atractives si hi ha un equilibri entre els aspectes coneguts i els aspectes que se situen prou allunyats de les capacitats que té l'infant.

En moltes ocasions, a banda de descriure únicament l'activitat, cal també fer esment de la seqüència didàctica, i s'ha de descriure ordenadament el conjunt de les activitats que ha de realitzar la persona educadora i les activitats que han de realitzar els infants.

Espais

Cal explicar en quin espai es durà a terme la proposta, si hi haurà joguines o materials i de quin tipus, si serà buit, on se situaran els infants i on les persones educadores, si és una activitat que es pot fer a l'aire lliure, si s'utilitzaran espais diferents dels de l'aula o estança...

Materials

Cal concretar quin tipus de material necessitem per dur a terme la proposta, com s'utilitzarà (individualment o en grup), com el repartirem (cada infant tindrà el seu i podrà decidir si utilitzar-lo o no...).

La naturalesa dels materials que es posen a disposició dels infants, l'interès i l'atenció de l'adult per les maneres d'utilitzar-los, la forma en què el material està preparat, dirigeixen, en part, l'activitat dels infants.

Temps

Quina previsió de temps tenim per fer la proposta? Com respectarem els diferents ritmes dels infants? Sovint, en els infants petits, els moments de molta concentració van seguits de moments en què l'interès de l'infant disminueix. Cal respectar aquest procés, i deixar que l'infant repregui la proposta sense pressa.

Agrupament

Quin tipus d'agrupament afavorirà la construcció de nous coneixement per part dels infants: és millor un grup reduït d'infants per dur a terme una proposta? Podem treballar amb tot el grup?

Paper de la persona educadora

Cal decidir quin serà el paper de la persona educadora durant la proposta: observarà i encoratjarà, vetllarà per tal que tots els infants participin, tindrà un paper actiu, farà unes propostes determinades i atindrà les demandes... Cal preveure on se situarà: a l'alçada dels infants, a terra, acompanyarà els infants que ho necessitin...

Avaluació

L'avaluació ha de respondre a la conveniència de vetllar constantment per l'adequació de les propostes educatives. També té per objectiu descriure el nivell de desenvolupament dels objectius previstos per al cicle, sense perdre de vista el grau d'assoliment de les capacitats, el referent que hem de tenir en compte a llarg termini, quan els infants acabin l'etapa d'educació infantil.

L'avaluació no ha de confondre's amb la comprovació de resultats, sinó que ha de servir per fer un seguiment de com i què aprenen els infants, valorar el seu progrés i desenvolupament i també per valorar l'adequació de les nostres propostes per tal que els infants progressin, és a dir, col·laborar en la millora del procés d'ensenyament i aprenentatge.

Valoració del progrés i evolució dels infants

Dues eines bàsiques ens serviran per recollir la informació necessària sobre els infants per valorar el seu progrés. La primera és l'observació; la segona, la documentació pedagògica.

- **L'observació.** Per a cada unitat didàctica s'haurien de concretar uns **elements d'observació**, uns trets en els quals ens hem de fixar per valorar el progrés de l'infant o l'assoliment dels objectius didàctics de la unitat.

Aquests elements d'observació han de tenir relació amb els objectius d'aprenentatge establerts, d'aquesta manera comprovarem de forma efectiva si els objectius proposats s'acompleixen o no. La tècnica més adequada per recollir la informació és la utilització de pautes o registres d'observació àgils, orientats no tan sols a l'avaluació global del comportament de l'infant sinó de les seves habilitats i competències.

- **La documentació pedagògica.** La documentació pedagògica ajuda a entendre l'infant, deixa constància del que fa, de com aprèn, de què li interessa. Permet ensenyar tota aquesta informació a l'equip d'educadors, a les famílies, ens permet la reflexió sobre la nostra tasca educativa.

Cal tenir els ulls i el pensament preparat per a la documentació: hi ha moments únics, que cal fotografiar, estones de gaudi que cal recordar, activitats que no es repetiran. Cal tenir disponibilitat i estar sempre atent a les diferents situacions del dia a dia dins l'escola.

Valoració de la unitat didàctica

L'organització de les situacions i propostes educatives condiona l'avenç en l'aprenentatge, afavorint-lo o pel contrari inhibint-lo i fins i tot dificultant-lo. El desplegament de certes conductes i habilitats per part dels infants depèn de les possibilitats que ofereixen les situacions organitzades pels adults. Per tant, l'anàlisi de les conductes i habilitats emprades per l'infant ha de tenir sempre en compte les condicions en què s'han produït: els continguts proposats, els materials proporcionats i la seva organització, l'espai disponible, les relacions entre els infants i/o entre aquests i l'adult, etc.

Per avaluar l'eficàcia del procés d'ensenyament i aprenentatge s'han de considerar els diferents factors que hi incideixen: la intervenció de la persona educadora, la metodologia, l'agrupació d'infants, els materials seleccionats... Cal analitzar la seva pertinència i ajustar-los a les necessitats i característiques individuals.

Per a la valoració del disseny de la unitat didàctica i de la pròpia actuació, també l'observació és un recurs imprescindible, ja que permet obtenir informació tant de les situacions proposades i els elements que les conformen (materials, espais, temps, agrupament...) com de la intervenció de la persona educadora.

Són necessaris instruments senzills, fàcils d'aplicar, que permetin el registre i la consulta de la informació obtinguda per fer el seguiment del procés de cada activitat, poder contrastar-la amb els companys i ajustar les propostes a les necessitats i interessos detectats.

Podem també dissenyar eines de valoració de les unitats didàctiques, com ara pautes, que ens permetran la reflexió al voltant del seu disseny, desenvolupament i resultats.

Annex

Decret 101/2010

DECRET 101/2010, de 3 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle de l'educació infantil.

D'acord amb l'article 131.2.b) de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, la Generalitat té competència exclusiva en la determinació dels continguts educatius del primer cicle de l'educació infantil.

L'article 56.6 de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, disposa que el Govern ha de determinar el currículum que, per al primer cicle de l'educació infantil, s'ha de centrar en els continguts educatius relacionats amb el desenvolupament del moviment, del control corporal, les primeres manifestacions de la comunicació i el llenguatge, les pautes elementals de convivència i relació social i la descoberta de l'entorn proper dels infants.

L'article 6.1 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya estableix que la llengua pròpia de Catalunya és el català, que és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament. En el mateix sentit, l'article 9.1 de la Llei 12/2009, d'educació, estableix el règim lingüístic que ha de regir el sistema educatiu.

En l'estructura del sistema educatiu es defineix l'educació infantil com una etapa educativa única, organitzada en dos cicles, amb identitat pròpia, que ha de contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants en col·laboració amb les seves famílies, proporcionant-los un clima i un entorn de confiança.

L'ordenació d'aquests ensenyaments es basa en la llarga experiència educativa que té Catalunya en l'educació dels infants de zero a tres anys i en el seu nivell de qualitat i renovació pedagògica en el desenvolupament de l'acció educativa.

S'estableixen els objectius i els continguts a desenvolupar en cada àrea, els quals, juntament amb les previsions del Decret 181/2008, de 9 de setembre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cicle de l'educació infantil, complementen l'ordenament de l'etapa de l'educació infantil. Els aprenentatges que fan els infants s'han de plantejar sempre des d'una perspectiva de globalitat per tal que es puguin assolir les capacitats que es preveuen amb voluntat de continuïtat en els dos cicles de l'etapa.

L'educació dels infants i els primers aprenentatges es fan a la família, però en el moment en què l'infant entra en el món escolar aquesta responsabilitat educativa es comparteix. El centre és un espai privilegiat que permet l'adquisició de coneixements, de vivències emocionals i socials. És, després de la família, el primer espai social de cohesió, integració i participació. El centre ha d'oferir als infants ple suport i un acompanyament coherent i eficaç en el seu desenvolupament personal i social.

El centre educatiu ha d'acollir els infants i acceptar-los íntegrament amb estima, conèixer-los i comprendre'ls des del respecte i l'afectivitat, i assegurar les relacions de confiança amb les persones adultes i amb la resta dels infants propers.

L'equip educatiu és el responsable d'organitzar l'espai, el temps i les activitats i d'aplicar les estratègies pertinents a fi d'aconseguir el màxim desenvolupament de les potencialitats dels infants, d'acord amb unes finalitats educatives fixades, respectant els drets, els interessos i les aportacions dels infants, amb la col·laboració i participació de les famílies.

L'acció educativa s'ha d'emmarcar en els criteris per a l'organització pedagògica dels centres de l'article 78 del capítol II del títol VI de la Llei d'educació, i ha de tenir en compte els diferents ritmes de desenvolupament dels infants, adequar l'ensenyament a les diverses característiques personals i socials que condicionen els aprenentatges, seleccionar i organitzar de manera adequada els continguts que els nens i nenes aprenguin, potenciar que l'activitat de classe discorri en les millors condicions possibles perquè cada infant i el grup en conjunt s'esforci per actuar amb autonomia, així com establir els mitjans necessaris perquè cada infant se senti atès, orientat i valorat, sense veure's condicionat per estereotips culturals i de gènere, quan ho necessiti i sense cap tipus de discriminació.

Aquest Decret s'ha tramitat d'acord amb la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya; la Llei 13/2008, de 5 de novembre, de la presidència de la Generalitat i del Govern, i el dictamen del Consell Escolar de Catalunya.

D'acord amb el dictamen de la Comissió Jurídica Assessora;

En virtut d'això, a proposta del conseller d'Educació i amb la deliberació prèvia del Govern,

Decreto:

Article 1

Principis generals

1. L'educació infantil és l'etapa educativa i voluntària que s'imparteix als infants de zero a sis anys i que s'organitza en dos cicles. El primer, primera infància, comprèn entre els zero i els tres anys, i el segon, primer ensenyament, comprèn entre els tres i els sis anys.
2. El primer cicle de l'educació infantil s'organitza d'acord amb els principis d'educació inclusiva i coeducadora. S'ha de posar una atenció especial a la diversitat dels infants, a la detecció precoç de les necessitats educatives específiques, a la intervenció en les dificultats de desenvolupament, tan bon punt es detectin, i a la cooperació estreta entre els centres i les famílies.
3. El català, com a llengua pròpia de Catalunya, s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge. Les activitats internes i externes de la comunitat educativa, tant les orals com les escrites i les comunicacions amb les famílies, han de ser normalment en català.

Els nens i les nenes tenen el dret a rebre l'ensenyament en català i a no ser separats en centres ni en grups classe diferents per raó de la seva llengua habitual. En tot cas es respectaran els drets lingüístics individuals de l'alumne o alumna, d'acord amb la legislació vigent.

Totes les referències que fa aquest Decret al català com a llengua pròpia de l'ensenyament a Catalunya s'estenen a l'occità per als centres educatius d'Aran.

4. L'acció educativa ha de procurar la integració de les diverses experiències dels infants, promoure el seu desenvolupament integral i l'adaptació al seu ritme evolutiu.

5. Sempre que sigui possible s'ha d'establir una coordinació amb el segon cicle de l'educació infantil, per tal d'assegurar la transició adequada de l'alumnat i facilitar la continuïtat del seu procés educatiu.

Article 2

Finalitat

La finalitat de l'educació infantil és contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants, proporcionant-los un clima i entorn de confiança on se sentin acollits i amb expectatives d'aprenentatge. L'acció educativa ha de permetre el desenvolupament afectiu, el creixement personal dels infants, la formació d'una imatge positiva i equilibrada d'ells mateixos, el descobriment de l'entorn, de les possibilitats del seu propi cos, del moviment i dels hàbits de control corporal, perquè actuïn cada vegada d'una manera més autònoma; la possibilitat d'experimentar, de relacionar-se i de comunicar-se amb les altres persones, infants i persones adultes, per mitjà dels diferents llenguatges, establint vincles i relacions amb les corresponents pautes elementals de convivència, de relació i de respecte al principi de no-discriminació.

Article 3

Relació entre centres i família

1. Els pares, mares o persones tutores i els centres han de cooperar estretament en l'educació dels infants, per tal de garantir la coherència educativa entre la família i el centre, que són el primer referent afectiu dels infants i tenen la responsabilitat primera en llur educació.
2. El centre ha d'establir els mecanismes de participació i col·laboració necessaris que permetin compartir amb les famílies els criteris d'intervenció i responsabilitat educativa, per afavorir la participació en el procés educatiu dels seus fills i filles, i formular una carta de compromís educatiu amb les famílies.
3. Per facilitar informació a les famílies sobre el seguiment i l'evolució educativa de l'alumnat, cada centre ha d'establir, a començament de curs, el calendari de reunions i entrevistes. S'han de garantir, com a mínim, una entrevista individual a l'inici de l'escolaritat, una altra al llarg de cada curs i una reunió col·lectiva a l'inici de cadascun dels cursos del cicle, així com aquells mecanismes de relació periòdica que permetin informar sobre les activitats, les rutines i els hàbits quotidians dels infants tant al centre com a casa.
4. Les famílies han de contribuir a l'educació dels seus fills i filles assistint a les convocatòries de reunions o entrevistes que faci el centre. Igualment s'han de fer responsables del seguiment de les orientacions educatives del centre en aspectes com hàbits d'higiene i salut, assistència al centre i compliment dels horaris, i de conèixer les normes de funcionament del centre i col·laborar en la seva aplicació.

Article 4

Elements del currículum

En el currículum definit a l'annex 1, a partir de les capacitats de l'etapa s'estableixen els objectius del cicle i els continguts educatius que s'han de desenvolupar en cadascuna de les àrees.

Article 5

Capacitats

1. S'ha d'afavorir el desenvolupament de les capacitats que han de permetre als infants créixer integralment com a persones iguals en el món actual, amb uns aprenentatges continuats i progressius, que han de seguir en el segon cicle de l'educació infantil.
2. El desenvolupament d'aquestes capacitats és el resultat del que s'aprèn. Així doncs, al llarg de l'etapa de l'educació infantil els infants han d'anar desenvolupant les capacitats següents:
 - Progressar en el coneixement i domini del seu cos, en el moviment i la coordinació, tot adonant-se de les seves possibilitats.
 - Assolir progressivament seguretat afectiva i emocional i anar-se formant una imatge positiva de si mateixos i de les altres persones.
 - Adquirir progressivament hàbits bàsics d'autonomia en accions quotidianes, per actuar amb seguretat i eficàcia.
 - Pensar, crear, elaborar explicacions i iniciar-se en les habilitats matemàtiques bàsiques.
 - Progressar en la comunicació i expressió ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà de diversos llenguatges.
 - Observar i explorar l'entorn immediat, natural i físic, amb una actitud de curiositat i respecte i participar, gradualment, en activitats socials i culturals.
 - Mostrar iniciativa per afrontar situacions de la vida quotidiana, identificar-ne els perills i aprendre a actuar-hi en conseqüència.
 - Conviure en la diversitat, avançant en la relació amb les altres persones i iniciant-se en la resolució pacífica de conflictes.
 - Comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que els portin cap a una autonomia personal, cap a la col·laboració amb el grup i cap a la integració social.
3. Els objectius de cicle precisen les capacitats que els infants han d'haver desenvolupat en acabar el primer cicle de l'educació infantil, en relació amb els continguts de les àrees.

Article 6

Àrees

1. Les àrees d'experiència i desenvolupament són:
 - Descoberta d'un mateix i dels altres.

- Descoberta de l'entorn.
 - Comunicació i llenguatges.
2. Les àrees s'interrelacionen per crear uns espais d'aprenentatge globalitzats on es contribueixi al desenvolupament integral dels infants, acostant-los a la interpretació del món, donant significat i facilitant-ne la participació activa.
 3. Les activitats i els projectes de treball s'han de tractar de manera globalitzada i amb interès i significat per als infants.

Article 7

Organització i horari

1. El Departament d'Educació ha d'afavorir l'autonomia pedagògica i organitzativa dels centres.
2. Els centres han d'organitzar la distribució horària en funció de les activitats quotidianes lligades a la satisfacció de les necessitats bàsiques dels infants, el nombre d'alumnes, d'espais i de recursos, i atenent la seva planificació curricular. Es considera educatiu tot el temps que l'infant romangui en el centre.
3. L'organització del temps, els espais i els materials ha de facilitar l'acció autònoma dels infants i la possibilitat d'explorar i descobrir.
4. Els diferents models organitzatius i de funcionament recollits en el projecte educatiu han de facilitar la protecció dels drets dels infants i la conciliació de la vida laboral amb la responsabilitat primordial de les famílies en la criança i educació dels seus fills i filles.

Article 8

Seguiment del desenvolupament de l'infant

1. El seguiment del desenvolupament de l'infant, basat en l'observació constant i sistemàtica, ha de possibilitar el coneixement de les condicions inicials individuals de cada infant, dels progressos que ha efectuat en el seu desenvolupament i del grau d'assoliment dels objectius educatius establerts. També ha de permetre conèixer i analitzar la pertinència dels recursos emprats per tal de facilitar el procés d'ensenyament i d'aprenentatge.
2. L'equip educatiu de cicle decideix sobre els aspectes de l'observació i la documentació pedagògica que s'han d'incloure en la programació. Així mateix, elabora els diferents instruments de registre per a les observacions dels progressos de l'alumnat i la comunicació amb les famílies.
3. L'observació i la documentació pedagògica són les eines fonamentals per al seguiment del desenvolupament de l'infant. L'observació permet disposar d'informació sobre els comportaments i les actuacions dels infants mitjançant instruments diferents i la documentació permet fer visibles els processos dels infants, la relació que mantenen amb les altres persones i la seva activitat.
4. A l'inici del cicle, el centre educatiu ha d'obrir un arxiu personal per a cada infant amb el nom i cognoms i les dades del centre, del qual formen part els documents oficials d'avaluació, la fitxa de

dades bàsiques, el resum d'escolarització i l'informe global individualitzat de final de cicle elaborat pels centres, que ha de reflectir el procés educatiu seguit per l'infant. Aquest document s'ha de trametre als mestres tutors o tutores de l'infant del cicle següent, així com aquells altres instruments d'observació i documentació pedagògica establerts per l'equip educatiu de cicle.

La fitxa de dades bàsiques i el resum d'escolarització s'han d'ajustar en el seu contingut als models que estableix la normativa vigent per al segon cicle de l'educació infantil, i que figuren a l'annex 2 d'aquest Decret.

5. Pel que fa a l'obtenció de les dades personals de l'alumnat i la seva cessió, cal ajustar-se al que disposa la legislació vigent en matèria de protecció de dades.
6. La Inspecció d'Educació ha de supervisar el procediment de seguiment del desenvolupament de l'infant de cada centre, vetllar per la seva adequada integració en el procés educatiu de l'infant i la seva correcció formal, així com les mesures adoptades d'atenció a la diversitat, i proposar les mesures que contribueixin a millorar-lo.

Article 9

Projecte educatiu

Cada centre educatiu, d'acord amb la seva autonomia pedagògica i organitzativa i en aplicació del capítol I del títol VII de la Llei 12/2009, d'educació, ha d'elaborar un projecte educatiu en el qual s'han de concretar els principis pedagògics i organitzatius, els valors, els objectius i les prioritats d'actuació, i que ha d'incloure:

- La concreció per al desenvolupament del currículum.
- Les característiques de l'entorn social, cultural i sociolingüístic, i els criteris d'ús de la llengua catalana en el centre.
- Els criteris de no-discriminació i d'inclusió educativa.
- Els criteris per a l'atenció a la diversitat de l'alumnat.
- La concreció dels criteris metodològics, organitzatius i de seguiment i observació de l'infant.
- L'organització de l'horari escolar, que inclourà les mesures per a l'acolliment i l'adaptació dels infants.
- La concreció dels mitjans de relació amb les famílies.

Article 10

Tutoria

1. Cada grup d'infants té una tutora o tutor responsable de l'atenció i el seguiment, tant individual com de grup, del procés de desenvolupament de l'infant, i d'afavorir que tots els infants se sentin segurs i acollits i amb expectatives d'aprenentatge.
2. El tutor o tutora ha de coordinar l'acció del conjunt de persones que intervenen en el grup d'alumnes, vehicular la informació a les famílies i, si escau, coordinar-se amb els serveis externs que puguin intervenir en infants del grup.

Article 11

Actuacions de l'equip educatiu

1. L'equip educatiu ha d'elaborar, desenvolupar i avaluar les programacions didàctiques en coherència amb el currículum que estableix aquest Decret i els criteris acordats en el projecte educatiu de centre.
2. Les programacions didàctiques han de tenir un tractament globalitzat. Per a l'organització d'activitats s'han de tenir presents els ritmes de desenvolupament individual, de joc, d'assoliment d'hàbits i de descans de l'infant, així com les seves necessitats socioafectives i educatives.
3. L'equip educatiu ha de col·laborar per prevenir les dificultats que pugui presentar l'infant i compartir la informació que calgui per treballar de manera coordinada en el compliment de les seves funcions.

Article 12

Atenció a la diversitat

1. Els projectes educatius que elaboren els centres han de ser prou flexibles per permetre concrecions individuals ajustades a les característiques, els ritmes de desenvolupament i aprenentatge i les singularitats de cada infant per tal que es pugui donar compliment al principi d'atenció a la diversitat.
2. El centre ha d'aplicar les mesures necessàries perquè l'infant amb necessitats específiques tingui els suports necessaris per assolir el màxim desenvolupament de les seves capacitats personals i els objectius a aconseguir.
3. S'han de tenir especialment en compte les dificultats dels infants en el moment en què es detectin, a fi i efecte de prendre les decisions necessàries per afavorir-ne el procés de desenvolupament i aprenentatge.

Disposició derogatòria

Queden derogats:

El Decret 75/1992, de 9 de març, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària a Catalunya.

Els articles 3, 4 i 5 del Decret 282/2006, de 4 de juliol, pel qual es regulen el primer cicle de l'educació infantil i els requisits dels centres.

L'Ordre de 13 d'octubre de 1994, per la qual es determinen els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació infantil.

Disposicions finals

Primera

Implantació

En el curs acadèmic 2010-2011 s'han d'implantar, amb caràcter general, els tres cursos de la nova ordenació del primer cicle de l'educació infantil.

Segona

Requisits dels centres

Es modifiquen el títol i l'article 2 del Decret 282/2006, de 4 de juliol, que queden redactats de la manera següent:

“Decret 282/2006, de 4 de juliol, dels requisits dels centres del primer cicle de l'educació infantil.”

“Article 2

”Objecte

”Aquest Decret estableix els requisits mínims quant al nombre i la qualificació dels professionals, dels espais i de les instal·lacions on es produeix l'acció educativa, el nombre màxim d'infants per unitat, el procediment d'autorització administrativa d'aquests centres i la participació de la comunitat educativa, així com la possibilitat de delegar determinades competències en els ajuntaments.”

Barcelona, 3 d'agost de 2010

José Montilla i Aguilera

President de la Generalitat de Catalunya

Ernest Maragall i Mira

Conseller d'Educació

ANNEX 1

Elements del currículum

Introducció

La finalitat de l'educació infantil és contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants en col·laboració amb les seves famílies, proporcionant-los un clima i entorn de confiança on se sentin acollits i amb expectatives d'aprenentatge.

Els infants, ja a l'inici d'aquesta etapa, comencen a experimentar la connexió entre les seves famílies i l'entorn. Un entorn que s'eixampla de manera progressiva i que, a partir dels referents familiars que tenen com a propis, integrarà altres persones, objectes, llocs, experiències, emocions, valors, llenguatges, imatges, gustos, sons i olors, entre altres, fet que desencadena aprenentatge.

En la convivència familiar s'inicia, doncs, l'educació dels infants i es fan els primers aprenentatges. Quan posteriorment els infants entren en el món escolar la responsabilitat es comparteix. Per això cal un lligam entre escola i família, per tal que les nenes i els nens tinguin ple suport i un acompanyament coherent i eficaç en el seu desenvolupament personal i social.

En aquesta etapa és imprescindible que els infants sentin que tenen un lloc en el seu entorn i que hi confiïn. Per això cal acollir-los i acceptar-los íntegrament amb estima, conèixer-los i comprendre'ls des del respecte i l'afectivitat, i assegurar les relacions de confiança i la creació de vincles amb les persones adultes i els companys i companyes propers. Les rutines, els hàbits i el coneixement dels límits i les conductes que són acceptades els faran sentir confortables i els permetran preveure els esdeveniments, així com les conseqüències de les seves accions.

La intenció educativa d'aprendre a viure i a conviure reclama als infants un desenvolupament personal que promogui l'autoregulació, la motivació i el fet de sentir-se més confiats i responsables dels seus propis actes.

Cal també que se sentin actius i iguals, i tinguin la capacitat d'anar desenvolupant eines i recursos per conèixer el món que els envolta, iniciant-se en l'ús d'estratègies per fer una exploració activa, viscuda, experimentant i raonant per elaborar explicacions que hi donin sentit, i que ho puguin fer amb la confiança que seran reconeguts, valorats i ajudats en aquest camí.

Els centres han de promoure la igualtat d'oportunitats per a nens i nenes, procurar que els patrons sexistes i androcèntrics no generin la imposició de característiques i aspiracions en funció del sexe i evitar els comportaments i les actituds discriminatòries.

Els companys i companyes i les persones adultes de l'entorn proper són part essencial d'aquest procés. L'intercanvi amb ells, la comunicació, l'empatia i la representació donen informació i ofereixen altres punts de vista que permeten ampliar i ajustar el propi raonament i construir de manera conjunta un coneixement més adaptat al context: aprendre compartint amb les altres persones.

Importància de la funció educativa en el primer cicle de l'educació infantil

En el primer cicle de l'educació infantil s'han de tenir presents els processos de coneixement i domini del propi cos i d'individualització, acompanyats de la construcció de la trama de relacions i interaccions que es donen dins i fora de l'escola i dels llenguatges expressius i comunicatius que la fan possible, així com del coneixement sobre l'entorn físic i social.

Ja des dels primers moments de vida, cada infant té un ritme i una manera particular de manifestar-se. Per tal d'ajudar al seu desenvolupament, caldrà respectar les diferències individuals de l'alumnat. Una vinculació afectiva per part de les persones educadores i un entorn acollidor faran que els infants tinguin confiança i se sentin atesos i ben acollits, i afavoriran un desenvolupament progressiu de manera adequada.

Els infants inicien les connexions amb el món a través de les persones més properes, la família i els educadors o educadores. El model relacional del personal educador orienta i modela el dels infants,

en la mesura que aquests imiten i reproduïxen els comportaments que veuen en les persones adultes amb qui es relacionen i practiquen estratègies relacionals d'acord amb les seves possibilitats. Caldrà identificar, si escau, els mecanismes de discriminació sexual ocults a les relacions interactives presents a les escoles. Si les necessitats de cada infant es respecten, aquests aprendran a respectar les dels altres, i a establir relacions positives dins del grup.

Els infants entren en contacte amb els objectes, les imatges, els sons, els gustos i les olors, exploren l'entorn proper amb interès, amb progressió de la seva autonomia, fent transferència dels aprenentatges obtinguts d'uns objectes a uns altres, i s'adonen que si actuen sobre ells provoquen un efecte. L'entorn natural ha d'estar present en les seves observacions i exploracions, en un context també relacionat amb la vida quotidiana.

Les activitats quotidianes lligades a la satisfacció de les necessitats bàsiques són l'eix de l'organització educativa i esdevenen una excel·lent situació per enfortir el vincle amb l'adult; per descobrir els propis límits, necessitats i possibilitats; per avançar en la comunicació i la construcció conjunta de significats; per anar percebent ritmes temporals; per anar copsant els espais viscuts; per anar sentint els valors culturals del seu entorn, i per anar guanyant autonomia.

La manipulació i l'experimentació amb diferents materials de la vida quotidiana afavoreixen la construcció de les primeres relacions causals, que els orientaran en els seus comportaments d'exploració de l'entorn i a prendre decisions més adequades. L'organització dels espais i materials del primer cicle de l'educació infantil ha de facilitar l'acció autònoma dels infants, la possibilitat d'explorar, fer-se preguntes i aventurar possibles respostes. Compartir-ho amb les persones adultes i els altres infants assegura el progrés en l'organització del pensament en les primeres edats.

Som éssers socials per naturalesa, per tant, la comunicació i el llenguatge són imprescindibles per al desenvolupament humà. Des del moment del naixement es posen en marxa les habilitats comunicatives: la mirada, l'escolta, el contacte, el gest, i el respecte als torns d'acció entre l'infant i l'adult constitueixen un diàleg bàsic que facilitarà la comprensió mútua. Un ambient relaxat i una actitud receptiva per part de l'adult estimularan el progrés dels infants en la comunicació en general i en l'expressió corporal i oral. La melodia i la claredat en la parla de l'educador o educadora proporcionaran el model adient per al desenvolupament del llenguatge verbal. En el desenvolupament de la tasca educadora es posarà especial atenció en la utilització d'un llenguatge no sexista ni androcèntric.

Les activitats de comunicació, més desenvolupades en la comprensió que en l'expressió, també van progressant, tant en el llenguatge verbal com en el no verbal. Aquestes habilitats comunicatives es desenvoluparan en contextos reals, de joc, escoltant i parlant, preguntant, cantant, repetint sons i paraules, jugant amb la rima i el ritme.

De mica en mica, el joc individualitzat va deixant de ser solitari i l'infant va gaudint del fet d'estar a prop dels altres. D'aquest joc paral·lel anirà sorgint l'interès per l'acció de l'altre i intentarà participar-hi.

Respondre a les necessitats de joc vol dir preveure-ho en l'organització de tots els recursos: els espais i el temps primordial per jugar, materials específics i no específics, personal que sap acompanyar el joc, etc. L'actitud de l'adult serà fonamental per assegurar el gaudi i l'avenç de l'infant en el joc. A més, aquests recursos han de procurar donar resposta als diferents tipus de jocs propis de l'edat: manipulatiu, motrius, presimbòlics, de caire popular, simbòlic incipient, etc.

El joc simbòlic reproduïx el món on vivim i així esdevé un element prioritari en la reproducció de les relacions socials basades en la distribució d'activitats i comportaments en funció del gènere, per la

qual cosa el paper del personal educador serà fonamental per vetllar perquè la distribució de joguines i la participació en els jocs fomentin relacions més igualitàries allunyades de la reproducció d'estereotips i rols de gènere.

Capacitats de l'etapa d'educació infantil

L'educació infantil afavorirà el desenvolupament de les capacitats i la seva interrelació, que ha de permetre als nens i a les nenes créixer integralment com a persones en el món actual, amb uns aprenentatges continuats i progressius, que seguiran en l'etapa d'educació primària amb l'adquisició de les competències bàsiques que ha d'assolir l'alumnat en finalitzar l'educació obligatòria.

Els objectius de cicle precisen les capacitats que els infants han d'haver desenvolupat en cada cicle de l'etapa d'educació infantil, en relació amb els continguts de les àrees.

Objectius

El primer cicle de l'educació infantil contribueix a desenvolupar en l'infant les capacitats següents:

1. Identificar-se com a persona, assolir el grau de seguretat afectiva i emocional corresponent al seu moment maduratiu, i esforçar-se per manifestar i expressar les pròpies emocions i sentiments.
2. Establir relacions afectives positives, comprenent i apreciand progressivament el seu entorn immediat, iniciant-se en l'adquisició de comportaments socials que facilitin la integració en el grup.
3. Participar amb iniciativa i constància en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs i higiene personal, iniciant-se en la pròpia autonomia i orientant-se en les seqüències temporals quotidianes i en els espais que li són habituals.
4. Comprendre el llenguatge adult i dels altres infants, comunicar-se i expressar-se a través del moviment, el gest, el joc i la paraula, amb una progressiva millora del llenguatge oral.
5. Dominar progressivament el cos i l'adquisició de noves habilitats motrius, augmentant la seva autonomia en els desplaçaments, en l'ús dels objectes i l'orientació en l'espai quotidià.
6. Actuar sobre la realitat immediata, descobrir-ne l'organització a partir de les pròpies vivències i establir relacions entre objectes segons les seves característiques perceptives.
7. Projectar les pròpies vivències a través de l'activitat lúdica, i anar-les representant a través d'un iniciant joc simbòlic.
8. Iniciar-se en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, matemàtic, musical i plàstic.

Àrees

Estructurar la intervenció educativa i els aprenentatges dels infants en diferents àmbits o àrees d'experiència i desenvolupament és una tasca complexa i sempre discutible. És imprescindible tenir present la globalitat amb què els infants actuen i aprenen, per això les activitats i els projectes de treball s'hauran de tractar de manera globalitzada. Tanmateix, per facilitar a les persones educadores la identificació dels continguts i de les activitats que els infants han de dur a terme per assolir els objectius, agrupem els continguts en els següents àmbits d'experiència i desenvolupament:

- Descoberta d'un mateix i dels altres.
- Descoberta de l'entorn.
- Comunicació i llenguatges.

Descoberta d'un mateix i dels altres

Identificació com a persona, coneixement d'algunes característiques personals pròpies per assolir el grau de seguretat afectiva i emocional corresponent al seu moment maduratiu.

Domini progressiu de les possibilitats expressives, perceptives i motores del propi cos i utilització dels recursos personals de què disposa en la vida quotidiana.

Descobriment i identificació de les pròpies necessitats fisiològiques (gana, set, son, etc.), mostrant un control progressiu d'aquestes.

Manifestació i expressió de les pròpies emocions i sentiments, utilitzant el llenguatge com a mitjà d'expressió i comunicació.

Progrés en l'adquisició d'hàbits relacionats amb el benestar corporal i la seguretat personal, la higiene i la salut, així com en l'inici d'hàbits d'ordre, constància i organització en les activitats en què participa.

Progrés en el domini de la coordinació i el control dinàmic del cos, augmentant la seva autonomia en els desplaçaments, en l'ús dels objectes i en l'orientació en l'espai quotidià.

Participació amb iniciativa i constància en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs i higiene personal, iniciant-se en la pròpia autonomia i orientant-se en les seqüències temporals quotidianes i en els espais que li són habituals.

Domini progressiu del control i de la coordinació oculomanejadora, així com de les habilitats manipulatives necessàries per explorar objectes i per ser cada vegada més actiu i autònom en les diferents situacions quotidianes (vestir-se, posar-se les sabates, etc.).

Iniciativa per dur a terme activitats i jocs, resolent les dificultats que es puguin presentar mitjançant la pròpia actuació o demanant als altres l'ajuda necessària i acceptant petites frustracions.

Disposició per establir relacions afectives positives amb les persones adultes i els infants amb qui comparteix situacions i activitats quotidianament.

Descoberta de l'entorn

Comprensió i apreciació progressiva de l'entorn immediat, iniciant-se en el coneixement i l'adquisició de comportaments socials que facilitin la integració en els diferents grups socials en què participa.

Orientació amb autonomia en els espais habituals i quotidians i iniciació en l'ús de termes relatius a l'espai (aquí, allà, dins, fora, amunt, avall).

Orientació en les seqüències temporals en què s'organitza la vida diària i iniciació en l'ús de termes relatius a l'organització del temps (matí, tarda, ara, després, avui, demà).

Observació i actuació sobre la realitat immediata, a partir de les pròpies vivències, establint relacions entre objectes segons les seves característiques perceptives.

Observació i exploració de l'entorn físic i social, planificant i ordenant la pròpia acció, constatant-ne els efectes i establint relacions entre la pròpia actuació i les conseqüències que se'n deriven.

Observació i constatació d'alguns dels canvis i modificacions a què estan sotmesos tots els elements de l'entorn (persones, animals, plantes i objectes).

Interès i curiositat pel medi físic i social, explorant les característiques d'objectes, materials i elements de l'entorn natural, formulant preguntes sobre alguns esdeveniments i representant vivències i situacions mitjançant el joc simbòlic.

Participació en festes, tradicions i costums de la comunitat a la qual pertany, mostrant interès i curiositat.

Iniciació en la diferenciació d'algunes qualitats sensorials fruit de l'exploració dels objectes materials, d'elements de l'entorn natural i de la comparació de les seves propietats. Inici de les primeres classificacions, ordenacions i correspondències en funció de les característiques i els atributs.

Reconeixement de seqüències espacials, temporals i lògiques i iniciació en l'ús de les primeres nocions quantitatives en situacions quotidianes.

Comunicació i llenguatges

Iniciació en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, musical i plàstic.

Interès per algunes de les tècniques més bàsiques (pintura, modelatge, dibuix, etc.) dels diferents llenguatges expressius i formes de representació.

Comprensió de les intencions i dels missatges que li adrecen les persones adultes i altres infants, identificant i emprant els diferents senyals comunicatius (gest, entonació) i valorant el llenguatge oral com un mitjà de relació amb les altres persones.

Coneixement i utilització de manera progressiva de les normes que regeixen els intercanvis, relats i converses (atenció, espera, to de veu, interès, iniciativa).

Expressió de necessitats, sentiments i idees mitjançant el llenguatge oral, mostrant un progressiu increment del vocabulari relatiu al propi entorn i experiència, ús de frases simples i comprensió de variacions morfològiques de gènere i nombre.

Iniciació en l'ús de diferents formes de comunicació, esforçant-se per fer-se entendre i escoltant els altres.

Record i relat d'experiències passades i relacionar-les amb situacions semblants o diferents.

Reconeixement, retenció i memorització de cançons, dites senzilles, cantarelles i jocs de falda i participar-hi de manera activa, seguint la tonada, reproduint el gest, etc.

Reconeixement i participació activa en danses senzilles amb una progressiva coordinació general del cos i sentit del ritme.

ANNEX 2

Fitxa de dades bàsiques

Fitxa de dades bàsiques

Dades personals de l'alumne/a

Cognoms i nom Núm. d'identificació

Data de naixement Lloc de naixement País Nacionalitat

Nom del pare o representant legal Document d'identificació Núm.

Nom de la mare o representant legal Document d'identificació Núm.

Adreça Telèfons habituals Telèfon d'emergència

Municipi Adreça electrònica Codi postal

Dades mèdiques significatives

Nombre de germans Lloc que ocupa entre els germans Llengua o llengües familiars

Dades acadèmiques

Núm. de registre de la matrícula Data de la matrícula

Data d'inici del primer cicle de l'educació infantil Data de finalització del primer cicle de l'educació infantil

Dades d'escolarització

Nom i codi del centre de procedència Municipi

Nom i codi del centre de destinació Municipi Data de la baixa

Observacions

Signatura del tutor/a Segell del centre Vistiplau del director/a

Nom i cognoms Nom i cognoms
Lloc i data

Resum d'escolarització

Resum d'escolarització. Primer cicle de l'educació infantil

Dades personals de l'alumne/a

Cognoms i nom			Núm. d'identificació
Data de naixement	Lloc de naixement	País	Nacionalitat
Nom del pare o representant legal		Document d'identificació	Núm.
Nom de la mare o representant legal		Document d'identificació	Núm.
Adreça	Telèfons habituals		Telèfon d'emergència
Municipi	Adreça electrònica		Codi postal

Anys d'escolarització

Curs acadèmic	Cicle	Curs acadèmic	Cicle
Curs acadèmic	Cicle	Curs acadèmic	Cicle
Curs acadèmic	Cicle	Curs acadèmic	Cicle
Curs acadèmic	Cicle	Curs acadèmic	Cicle

Observacions

Signatura del tutor/a	Segell del centre	Vistiplau del director/a
Nom i cognoms Lloc i data	Nom i cognoms	